

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére

Deák Ferenc-utca 11 sz.

kóretnek.

Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa **Virányi István** úr (Hosszú-u. 9 sz.) czimére intézendők

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre	— — — —	2 kor.	— áll.
Fél évre	— — — —	1 kor.	— áll.
Számunként	— — — —	— kor.	20 áll.

IX. évfolyam.

Kolozsvár, 1904. Januárium.

1. szám.

TARTALOM: Új év. Sz. — Egy orvos vallomásaiból. *Vereszajev.* — Hogyan védelmezzük madarainkat télen. — A fülemile szive. *Wilde Oszkár.* — Neopoliano. (Vége.) — Apróságok a természet világából. — *Állatvédelem és állatvilág:* Gyógyászat az állatvilágban. — A megváltozott madárvilág. — Gyászhir.

Új év.

Fagyos leheletével, zuzmarás köntösben köszöntött be megint egy új év. Elgondolkozunk rajta: vajjon az új évvel az emberiség lelkületében az emberiség érzése erősebbé fog-e válni a gyöngébbek iránti szeretet mélyebb gyökeret fog-e verni és az állatvilágnak, élő lények millióinak kimélése, védelme be fog-e fészkelődni az emberek szívébe.

Vannak elcsüggesztő jelenségek: minél nehezebbé válik az ember harca az életért, annál könnyörtelenebb lesz mindazzal szemben, a mi érdekeit nem szolgálja. Minél jobban haladunk a civilizáció mesgyéjén előre, annál keményebb lélekkel bánunk el a szeretet tanával. A kulturemberből úgy látszik kiveszett az irgalom minden iránt, a mi nem az ő kényelmét, az ő jólétét viszi előre. És a kornak ebben a szomorú ridegségében mi hangoztatjuk és hirdetjük a velünk élő állatok kimélést,

ERDÉLYI MÚZEUM

317 * 1904. DECEMBER 31.

KÖNYVTÁRA.

szeretetét, védelmét. Nehéz munka; de szép munka és a legkisebb eredmény is hatványozottan becses nekünk, mert egy szép eszme szolgálatában, nehéz munkával értük el.

Lapunk kilencedik évfolyamába lép az idén. Olvasóink velünk voltak mindig, láthatták, elvünk mindenkor az volt, hogy megösmertessük az állatok lelkivilágát az emberekkel, mert a megösmerés nyomán a szeretet fakad s a szeretettel együtt jár már az állatokkal való jó bánás, azoknak a kínzásoktól való megóvása. Fáradhatatlanul hirdettük az ígét és nem riadtunk vissza az állatkínzók ostorozásától sem. És elmondhatjuk, hogy hiveink száma megnövekedett és hogy városunknak egyik legbrutálisabb állatkínzása, a fuvaroslovak kínzása tetemesen alább hagyott.

Mindenesetre lelkesedés, buzgóság, önzetlenség és néha áldozat, meg önfeláldozás is kell hozzá mindnyájunk részére, hogy az állatvédelem nemes eszméje lenyűgözze a gonosz indulatokat, kiirtsa a rossz szokásokat. De vannak a példaadásnak olyan ékesszavu tettei, a melyek után aztán az állatvédelem ügye iránt való érdeklődésnek és lelkesedésnek meg kell izmosodnia. Ilyen ragyogó példával jár elől és ilyen ékesen szóló tettekkel hirdeti az állatvédelem magasztosságát mindenkor egyesületünknek aranyoszlopú patrónája, *Kemény Árpádné* báróné és az ő méltó hitvestársa *Kemény Árpád* báró, a kik az új év első napját azzal aranyozták be, hogy egyesületünk részére *négyszáz koronát* küldöttek be.

Ebből az önzetlenségből merítsen buzdítást mindenki, aki a jót, az igazat szereti; ebből meritünk bizodalmat mi, mikor az új év munkáját kezdjük meg. Sz.

bujtatott. A gyerekek, de talán a felnőttek is gyönyörködve nézték a megváltozott tájképet. Gyönyörű látvány is ez. De szegény kis madárkáinknak megjött a nélkülözés ideje.

Még eddig csak találtak itt-ott ételmelet, bár igényeiket csökkenteni kellett, de most már az emberek könyörületességére vannak utalva. Pedig az emberek legkisebb része gondol a jól fűtött meleg szobában a természet e szerény kis koldusaira.

Az emberiség nyomorán iparkodunk segíteni, azoknak nyomorát már manapság nem csak a poéták énekelik meg, hanem az emberiség más rétegei is érdeklődnek e kérdés iránt és mindenki segít is tehetségéhez képest. Egymásután létesülnek az emberbaráti intézmények, menhelyek, ruha, tej és kenyérikiosztások; míg a szabadban didergő és éhező madárkákra ki gondol? Hány madár pusztul el élelem híján és esik áldozatul a kemény hidegnek. Pedig szegények bizalommal vannak az emberek iránt s ott, a hol egyszer ételmelet találtak, oda eljönnek máskor is. Ha meggondoljuk mily kevésből állana naponta néhány szemet, asztalunkról az ételmaradékot kidobni, szinte érthetetlen, hogy még ezt sem teszi meg mindenki. Igazán minden anyának kötelessége volna serdültebb gyermekeit erre oktatni. Ebből nemcsak a madaraknak volna haszna, de a gyermekek kedélyét is nemesítené. Nyáron élvezzük a madárdalt, tudjuk mily óriási hasznot hajtanak a rovarpusztítással, tegyük meg hát ezt a csekélységet, mely igazán alig jár fáradsággal, csak egy kis szánalmat, egy kis könyörületességet igényel, gondoljuk meg, hogy evvel átsegíthetjük őket a tél nehézségein.

Ha még áldozni akarunk valamit, összerovunk deszkából egy kis etető házikót, akkor aztán úgy a házhoz szokik, hogy nyáron sem lesz hűtelen hozzánk, ott fogja kikölneni majd kis madárkáit s akkor már nem kell gyümölcsfáinkat féltetni.

Bár bírnék oly ékesszólással, hogy megindítsam olvasóm szívét, megnyerve őket a madárvédelem szent ügyének. Mily boldogító tudat volna ez s mily felemelő nemes érzést szülne ez a könyörületes emberek között, milyen elégedettek lennének önmagukkal.

Állatvédelem és állatvilág.

Gyógyászat az állatvilágban. Az állatok nagyon jól ismerik a természet gyógyító erőit és vannak tudósok, kik azt állítják, hogy az emberek sok gyógyfű ismeretét csak az állatoknak köszönhetik. A medve, amikor felébred téli álmából, legelőször is valami hashajtó moszatot eszik, hogy gyomrát és beleit kitisztítsa. A kutyák fajúkn sokkal jobb egészségnek örvendenek és ezt annak köszönhetik, hogy tetszés szerint rágesálhatnak bizonyos fűveket, melyek rájuk nézve gyógyító erővel bírnak. Uhland egyik költeményében vadkanról beszél, mely a forrást kereste fel hogy sebéit kimossa. Egy vípera által megmárt kutya közvetlenül a kigyóharapás után egy forráshoz futott, melyben 24 óráig áztatta a megmárt lábát és meggyógyult. Egy német földbirtokos az alkalmatlan és kártékony varjakat a havon elhintett megmérgezett husdarabokkal pusztította. A mérég egy darabig használt de később meglepetve tapasztalta a farmer, hogy a varjak elfogyasztják a megmérgezett husdarabokat, anélkül azonban, hogy egészségüknek megártana. Amikor a különös tünetény nyitját kereste, azt tapasztalta, hogy a varjak ellenmérget bizonyos bogyókat esznek, mely őket a mérgezés következményeitől megmenti.

A megváltozott madárvilág. Ilyen címmel tett többek között a francia *Pouchet* megfigyelését a fecske fészekrakó módjáról. Erre a közlésre egy ornitológus a közetkezőket írja:

A francia *Pouchet*nek nincs igaza a fecske fészekrakásának megváltoztatásában! Mert a füstösfecske, népiesen Isten-fecske nem rakhat vagy építhet más alakú fészket, mint fönt teljesen nyitott tetejűt — különben hosszú farka miatt sohas tudna bent nyugodtan ülni; s ez így volt már nemcsak Plinius, de *Tobiás* idejében is! Viszont a fehértorkú házifecske teljesen zárt s csak kis nyílású fészket épít, de teljesen sárból, szalma és szőr nélkül s bár kisebb, mint a füstifecske, de nagyobb, azaz öblösebb fészket épít. A pari-fecske soha sem épített, mindig vájta a tanyáját — meredek partok oldalában; a kalapács-fecske (népnyelvén) (*Cypselus*) mindig tornyokban — elhagyott épületekben tanyázik! A bubos pacsirta „ékes csicsergésében” pedig már *Pázmány* is gyönyörködött! Különben nem beszélne róla! Nem kell ám mindig hinni a németnek — ha francia is!

Gyászhir. *Virányi István* ny. államvasuti felügyelő, egyesületünknek annyi éven át fáradhatatlan tevékenységet kifejtő pénztárnokát és ügyvezetőjét súlyos csapás érte fiának, dr. *Virányi István* hátszegi járásorvosnak f. hó 4-én, 31 éves korában történt váratlan elhunytával. Teljes szívvel osztozunk a gyászba borult család fájdalmában. Az embertársak részvéte szolgáljon vigaszul.

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére Deák Ferenc-utca II. sz. kérelnék. Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosán- u. 9 sz.) címére intézendők.	Tagoknak tagsági díj fejében jár. Előfizetési ár: Egész évre — — — — 2 kor. — áll. Fél évre — — — — 1 kor. — áll. Számoneként — — — — — kor. 20 áll.
IX. évfolyam. Kolozsvár, 1904. Februárius. 2. szám.	

TARTALOM: Néhány szó a viviszekcióról. *Egy hang a közönség köréből.* — A zene batása az állatokra. *Széchyne Lorenz Joséphine.* — A szürke. *Gárdonyi Géza* — Sok hűhó semmiért. — *Állatvédelem és állatvilág:* Az állatok joga és az ember jogérzéke. — A kutyák mint csempészek.

Néhány szó a viviszekcióról.

E sorok írója nem akarja tudományos alapon fejtegetni e szomorú tárgyat, egész nyíltan bevallja, hogy laikus, ki a doktorok véleménye szerint nincs is feljogosítva ez ügyben felszólalni, tisztán az emberi ész, a józan fölfogás és érző kedélyből takadó érveket hoz fel s e kisdud fegyverrel, mint új Dávid száll szembe Góliáttal, a »tudományyal«. Hogy a viviszekció kegyetlen dolog, mely a szívet elszomorítja, még azok sem tagadhatják, kik a viviszekciót hasznos és szükséges rosznak tekintik.

E jelige alatt »Az emberiség javára« virágozik ez az általános államilag megengedett kegyetlenkedés — de még nincs semmivel sem igazolva, hogy az emberek beleegyeznek abba, hogy érdekükben ily dolgokat kövessenek el. Hogy évek óta folyik zavartalanul ez iszonyu embertelenség, nem bizonyít semmit sem, ha csak azt nem, hogy az emberek tudatlanságban élnek, hogy az őket jellemző köznyelvűséggel siklanak el a kínos ügyeken, melyek még nem játszódtak le az ember szemé előtt — főképen azonban az, érzékeny szívek gyengeségét, kiknek oly irtózatos a viviszekció, hogy nem képesek bővebb vizsgálatuk tárgyává tenni, a mi pedig igen szükséges volna.

Be lehetne bizonyítani az ellenkezőjét, tennének csak az orvosi intézetek kapujára egy »műsort« részletesen megírva benne, hogy mi fog lejátszódni termeikben. »Itt egy kutyának a máját rágják ki, egy macskának szeméit égetik ki és egy másik kutyának szivét vizsgálják meg«, csudálkoznék rajta, ha a járókeleőköt nem állítaná meg e felírás és talán ismétlődnék a néhány év előtt Lipcsében lejátszódott jelenet, mikor egy csomó ember behatolt az intézet kinzó kamráiba, minden megkötözött szegény állatot gyorsan megölt, a felügyelőt jól eldöngötte. Ezek az emberek szociálisták voltak azért a hatóság által »forradalmi vétségnek« nyilvánított cselekedetük, — de azt hiszem nem egy nagy állásu ember örömmel szorítaná meg *ezeknek* a szociálistáknak kezét, míg nem hiszem, hogy a viviszektorok véres kezét megérintené. A laikus nem bírja tudniillik elképzelni, hogy a szeretet érdekében történik az.

Eltekintve attól, hogy a laikus egyáltalán nem bírja elképzelni, hogy szervezete teljesen ugyan olyan volna, mint az állaté, hogy lehetne az, hogy a kutyának a forró étel oly ártalmas, míg az ember élvezettel kanalazza a meleg levest. Hogy a kutya kimelegedve, minden baj nélkül ihatik, hogy némely szer, melynek csak a szaga is halált hozó reá nézve, nekünk nem árt, ha pedig ez az azonosság nem létezik, akkor a viviszekciónak nincs értelme.

A laikus meg van győződve róla, hogy a viviszekció eltompitja az ember nemesebb érzéseit, melyre pedig az orvosnak oly szüksége van, hiszen állandóan a legnagyobb gyengédséget igénylő betegekkel foglalkozik. Igazán nem is bírjuk elképzelni, hogy magasabb okokból történének a borzalmak, tisztán tudományos kíváncsiság ösztökéli erre nézve.

Valóban sajnálatra méltók volnának a viviszektorok, ha ők is áldozataikkal éreznének, az ő működésük pedig teljes közönyösséget igényel áldozataik fájdalmaival szemben. Ha ez a közönyösség azonban tényleg meg van, akkor, hogy lehetne bizalommal a laikus az orvosokkal szemben, pedig azok megkövetelik ezt és sérelemnek veszik, a hol ez nincs.

Vannak talán már intézkedések, melyek ellenőrzik, hogy ne ismételjék a szükségtelen kísérleteket, hogy megteszik-e a szükséges intézkedéseket, hogy az állatok teljesen érzéketlenek a kísérletek alatt? Még soha sem volt objektív tanu által megerősítve e kérdés. Talán nem ártana, ha ez, az emberiség érdekében »történő« cselekedeteket egy kis ellenőrzés alá vennénk.

Hja az emberiség! Törvények vannak mar az állatkinzás ellen és e legborzalmasabb állatkinzást büntetés nélkül tűrik, ott eltűrik, hogy a másutt oly gúnyal fogadott jelmondat »a cél szentesíti az eszközt«, érvényben legyen.

Tényleg nem lehet tudni, milyen befoiyással lesz a jövő emberiségre ez a módszer, mert nekünk még nem hajt hasznot; talán gyermekeinknek vagy unokáinknak.

De legyen akárhogy, legyen még oly nagy a viviszekció haszna, nem szabad elfelejteni, hogy erkölcsileg milyen veszteséget szenvedünk általa. Ha esetleg lesz is némi haszna a viviszekciónak az emberiség egészségére, jobba, nemesebbé nem teszi őt. Hogy a testi bajokat gyógyítsák, a lelken olyan fekélytámasztanak, mely nemcsak veszélyes, de megfertőztet mást is. Mert a kegyetlenkedést majd a nem hivatottak is megszokják. Például szolgáljon a következő eset: Egy pathologus leánykája elbeszélte vendégeinek, hogy mielőtt a peccsenyének szánt tyukokat levítették, ő kitöltte szemeit, hogy lássa, milyenek a szem üregei. Mily boldog lesz az a férfi, ki ezt a gyengéd leánykát feleségül veszi és mily boldogok lesznek gyermekei!

Azért köszönjük az erélyes és bátor férfiaknak, hogy felépnek a viviszekció ellen, azért szeretnénk oda kiáltani nekik

— Ne hagyjátok magatokat elijjeszteni az ellenfeleitek ragyogó szónoklatai által. Ne szégyeljete e szegény lények érdekében mindent megtenni, mert evvel főképen az emberiség érdekét szolgáljátok.

Egy hang a közönség köréből.

A zene hatása az állatokra.

Irta: **Széchné Lorenz Joséphine.**

Amamegszámíthatatlan sok dolog közé, a melyet felismerni nekünk szegény, gyarló embereknek nem adatott, tartozik az állat lelke is.

Mi csak sejtünk valamicskét, bizonytalanul tapogatózunk, ügyefogyott kísérleteket és kutatásokat eszközlünk és a végén csak ott vagyunk, a hol azelőtt.

De azt az egyet rég tudjuk, hogy a legtöbb állat nemcsak az éhség és a fajfentartás ösztönével bír, ha nem hogy vannak

lelki benyomásai is, hogy nem érzéketlen aestheticus élvezetekre sem.

Még a bika fékezhetetlen dübe a vörösszin láttára is bizonyos bizonyítéka ezen nézetemnek: *nem* tetszik a hős állatnak *ez* a vérszin; azért kel ki ellene. A kékre tán bárányszelidségű!! mosolyra!! fakadna! Izlés dolga ez: az *aesthetica* dolga . . .

De az állatlélek valóban nehéz és végtelen érdekes kérdésről nem lehet így rövidesen, általjában értekezni; annak csak egy kis részletéről: a zene hatásáról rája legyen itt szó.

Az állatok harátai, kutatói és ismerősei mindennap új tapasztalatokat szereznek e szakmában; mely tapasztalatokat és adatokat a „documents humains“ mintájára „documents animals“-nak — (nem: animauxnak) nevezhetnők el; a miben még az a előny is megvolna, hogy az utóbbi elnevezést nem kevés esetben az — első helyett is lehetne bátran használni . . .

A londoni zoologicus kertben nemrég újból kísérleteztek az iránt, hogy a zene milyen hatással van a különféle állatokra

Hát bizony: elérzékenyült nagyban a hegedűszóra — mint Ward Kiára a Rigó Jancsién — a hatalmas ind *királytigris* és elkezdett dorombolni, mint a legjámborabb kis cziczus, ha fületővét vakarják. De már a furulyaszót nem birta ki soká türelmesen; sőt megvadult pour de bon, fel-felugrott a falaknak, ordított és őrületesen rohant alá és fel a vasrács mögött, farkával kétségbeesetten verdesve annak rudjait. Szóval: ropant a lelkére vette a muzsikát!! De minthogy ezt illetén „parasztmódon“ hozta kifejezésre, nem maradt más hátra, minthogy Ő Felségét, a bősztigrist, a furulyától megkímélték azontul.

A *farkasok* ellenben meghatva!! és szégyenkezve a földre szegeztek pillantásaikat, bájos leányzók mintájára, a kik először hallgatják a szerelmi vallomást — és föl emelve szemüket (t. i. a farkasok) a legmélyebb elragadtatást!! láttak benne csillogni! a boldog muzsikások.

A *medvék*, a melyek ugyis született ballerínák (?!), meg az *őzök és szarvasok* egész közönségesen ugrálni és tánczolni keztek a zene hallatára. És a mint a zenekar végre elhallgatott — hiszen mindennek egyszer végének kell lennie e földön! — az összes állatok felugorva iszonyatosan üvöltetni kezdtek, a mit az ambitiózus karmester „da capo“ kiáltás számba vett. S tényleg a nemes bestiák el is hallgattak, a mint az ismétlés jele felhangzott (?) és az utolsó darabot újra eljátszották, ugynevezet „köz-kívánságra.“

Egy fiatal *Orang-utang*, kit Jacknak hívnak, eléinté ajtatosan hallgatózott a hegedűre, de nemsokára visszavonult ketrecze légmélyebb zugába nagyfélelem félremagyarázhatlan jelei közt. Mert hát a majom abban is hasonlít dicső Iestvérehez: az emberhez — hogy fél attól s nem bizik abban, a mit nem ért. Szegény majom összegömolyodva, hátat fordított a feifőghatatlannak.* Szegényke nem sejtette, hogy nem a szemén, hanem a fülén keresztül jut ehhez az „élvezethez“, másképp bedugta volna a fülét. Azonban lehet, hogy csak az adott darab nem tetszett neki, mert tényleg, a mint másba fogott a hegedűs, visszafordult az érzékeny *Orang-utang*, újra előre jött a rácsig és igen komolyan és figyelmesen haligatta végig a produkciót, mint kevés kritikus szokta. És még a furulyaszó alatt is egész tisztességes maradt. De amint dudálni kezdtek, a jó majomnak, az összes jelenlevők nagy meglepetésére, oly csapkodó jókedve támadt, hogy „csak ugy“ ugrált ide s oda, alá s fel, mint a legujabb operettekben a primadonna szokta tenni. aztán szalmaszálakat dobált fel a magasba, pár gyönyörű bukfenczet vetett, szóval: egész modern secessziós mutatványokkal kedveskedett közönségének, a mely (vagy: a ki?) tomboló, orkánszerű tapssal jutalmazta, a mint szokás ilyenkor.

Az állatországnak egy egészen más fajta tagját is bemutatjuk mint zenekedvelőt: a *zöld gyíkot*. Tapasztalták, hogy furulyázást hallva, kijön rejtekhelyéből, még pedig oly közelre, hogy kézzel is meglehetne fogni. Egyik zöld gyík öt délután egymásután előjött, valahányszor a furulyaszót meghallotta. Egy másik meg három délután bujt elő rejtekeiből, a mint a furulyázást hallotta, két délután egymásután, a harmadik „hangverseny“ pedig két nappal később volt.

Hogy milyen nagy és értelmes zenészek a *madarak*, a melyek nemcsak egymástól eltanulják a nótákat, hanem az embertől is, azt itt külön kiemelni talán fölösleges is.

Hogy azonban az *elefánt*, az *oroszlán* és a *farkas* is hozzáférhetők a zene lágy hangjai hatásának, az már inkább meglepő. A new-yorki állatkertben hangversenyt rendezett a kedves fenevadaknak egy találékony műzsikus, zenekarostól. És itt történt, hogy az „*On the road to Maudalay*“ című dal hallatára egy érzékeny elefánt-bácsi szeme megtelt nagy, vastag könnyekkel, melyek nagyszerű méltóságban potyogtak le a földre. A harmonikus hangok, úgy látszik, a messzi haza iránt való édes-bus emlékeket ébresztettek elefánt kebelében.

Az oroszok kissé prózaiabban reagáltak a zenére: kétszeres jó étvágygyal és hévvel falták fel ebédjüket, kétszeres gyönyörrel adták oda magukat a hus élvezetének. (Tán azért szól mindig a zene ünnepi ebédeknel, hogy jobban essék az étel a lanyhább gyomruaknak is?)

De azért a párizsi Ambigu-színházban briliánsan bevált a „Papa la vertu“ című melodramában négylábu primadonnának más négy pompás oroszán. Az egyik oroszlának még multja is volt, érdekes, pikáns multja, (sőt két multja). Ő i. i. már azelőtt 2 csinos kis állatszelistitőnt — falt fel; szerelemből-e? Arról mélyen hallgat a hős.

A londoni Pavillon-színházban a „Going the Pace“-féle darabban pedig mélyen ható lelkesedést keltett egy — *czirkusz-ló*, persze zenekísérettel mellett. Mert *zene* nélkül alig sikerülne oly nagyon az állatok idomítása.

A zeneszerető — *birkát* feltalálni, az a szellemes francia érdeme lett. Egy francia újság írta t. i. hogy a 37-ik gyalogezred a gyakorlatról zeneszóval ment haza késő este Grenobleba. Mikor az országutra a montexi hídról lekanyarodott az ezred, találkozott egy nagy birkanyájjal, a melyet egy juhász, egy szamár és egy kutya tartott rendben. A mint a birkák a zeneszót meghallották, ott hagyták a juhászt, a szamarat és a kutyát s a katonák után rohantak, talán? ! megemlékezve a Horatius-fele „dulce est desipere in loco“-ról! ! (Különben valószínűleg nem az első eset a világtörténelemben, hogy birkák katonák után futnak.) Mars isten hetyke fia zavarba jöttek; minden katonai rendi fegyelem és feszesség megszűnt a nyájas birkák „fellépése“ következtében, a melyek a népes sorok s a tisztek lovainak a lábai között is futkostak s a zenekar köré gyülekeztek. Hiába verték a lelkes birkákat, nem lehetett tőlük szabadulni mindaddig, míg az ezredes parancsára a zenekar el nem hallgatott.

A ki azonban e legyőzhetetlen zeneszeretetet nyilvánvaló bizonyítéka után azt hinné, hogy ez a bizonyíték az összes itt szóban lévő birkákra szól, az iszonyatosan (?) csalódnék! Mert a birkáknál, tán még fokozottabb mértékben, mint embereknél és majmoknál, megvan „a majmolás ragadó betegsége.“ Amit egy birka tesz, azt nyomban teszi „megfontolás“ nélkül, a többi birkatársai ezt Rabelais-féle ismert történet is tárgyalja: A furfangos Panurge egy ugyanazon hajón utazó mrhakereskedőtől, a

ki egy nyáj birkát visz magával, megvesz egy kirkát és bele-dobja a tengerbe, mire az egész nyáj utána ugrik a halálba...

A husumi vidék gazdái ama szerencsében részesültek, hogy megismerkedtek egy zeneéítő (vagyis a zenére fogékony)... disznóval, mely ott valahol 12 malacot fiadzott. Valami nyom-hatta a boldog anya lelkét, mert nemcsak, hogy a gyöngéden visító ivadékaik sehoggy sem eresztette magához, hanem dühösen rájok is támadt; egyenesen tombolt. A gazdája csüítő kísérleteit is a leghevesebben utasította vissza, úgy, hogy az mentén kivonult az olból. És így jártak a szomszédok is, akik a tagadhatlan kissé nervozus (vagy histericu-) disznómamához közeledni próbáltak. A véletlenül éppen arra menő falu kovácsának egy szerencsés mentő-gondolatja támadt. És a maga holsteini dialektusában és bölcsességében így szólt:

„Kinners, dat stell'n jim ganz verkehrt an. Ik heff mai lesen, wadenni man dat makem schall. Son Thier lett sik am besten dör *Muzik und Gezang* beruhigen; (Gyerekek rosszul csináltak; olvastam egyszer hogyan kell ilyen esetben eljárni. Ilyen állatot legjobban zene és ének által lehet lecsendesíteni.)

A gazda és emberei elfogadták a tanácsot. A fia, ki elismert nagyság volt a...harmonika kezelésében, hangszerét sietében előhozva; a legeibüvölőbb hangokat csalta ki belőle. A gazda és felesége meg egész erejükből segédkeztek énekökkel. A disznómama a zene hallatára a füleit hegyezve, mély megindultsággal!! hallgatta a különös zenét. Kis idő múlva annyira lecsillapult volt habzó kedélye, hogy nyugodtan engedte magához kisdedeit és azontul egészen odaadta magát anyai kötelességének.

Szép hazánk díszes fővárosában (azt hiszem így szoktak a vidéki toasztok kezdődni) pedig magam láttam a Redoute egyik termében, zenészó mellett tánczolni pár iczi-piczi kis...bolhát. De ezt nem annyira a „kedves“ állatocska zenei érzékének, mint inkább valamely, laikus szem előtt láthatatlan czérnaszálaknak tulajdonították. Lehet különben, hogy ez rágalmazás, hisz a világ oly irigy!

* * *

Tegnap este az „Über Land u. Meer“ legutóbbi számában lapozgatva, szemem egy fura képen akadt meg. Egy zenekar, mely 7 idomított tengerikutyából áll; három közülök fuvóhangszerre adta magát (!?), az egyik a „csindarattát“ kezeli, egyik valami rövid széles guitarre félét penget, kettő dobos. Egy fiatal

karmester — ez már nem tengeriborju, hanem valami ifju ur — a karmesteri pálcza jobbájában, a kotta a bájájában, vezényli e különös bandát. A képet kísérő pár sorban azt állítják; hogy tán nincs más állat, a melyre a zene hangjai kényszeritőbb, parancsolóbb hatással lennének, mint a tengerikutya! Macgilivray a skót természettudós beszéli, hogy a Hebridákon a tengeriborjuk vagy kutyák egész falkáját 30 méter közelségre magához tudta csalni, ha csak pár hangot is fujt a fuvolán. A zene eleintén csak eszköz volt arra, hogy az állatok figyelmét lekössék; aztán arra kellett adniok magukat, hogy tényleg részt vegyenek a zenében. E tengeri állat okossága, mely értelmes szeméből is kisugárzik, vagyis inkább az a tehetsége, hogy mindent megért, a amit az ember tőle kíván, felülmulja az összes más állatokét, kivéve talán, állítólag, csak az elefánt meg a kutya okosságát.

Hja! a kutya! Nem feltűnő és magyarázhatlan-e az, hogy éppen ez a mi legháziabb állatunk, habár folyton, évezredek óta, az ember társaságában van, nem bírja ki a zenét? Kell, hogy rendkívül finom idegrendszerében legyen valami, ami „idegessé” teszi a muzsika hallatára, mert a jó és a rossz zene egyforma hatással van rá: fájdalmas vonításba tör ki a szegény okos állat és gyötrött lelkét, kinjait az ég felé panaszolja el.

Egy aranyos kedélyű jó ismerősünk, a ki már évekkel ezelőtt felköltözött a fővárosba, kis kutyáját azzal tudta a legnagyobb kétségbeesésbe „sodorni,” hogy leült a zongorához és játszott egyet a szegény kutyusnak. Ez nyomban neki vadulva a persze előre e czélből hecsukott ablaknak iramodott, a — zárt ajtóhoz rohant és aszonyuan vonított, amíg a gazdája kaczagva felugrott és beczézve csitította a kesergő kis kutyácskát.

Ilyen ellenszenv a zene tekintetében szintén minden egyes jóra való kutyánál található. (A mely kutya pedig türi a zenét, az már nem „echt,” hanem a saját énjéből kiverkezett.)

Bizony mondom, hogy még a Laomedon nyájának őrzése közben furulyázó Apollon sem tudta volna a kutyalélekkel a zenét megkedveltetni — és még Appollon fia sem: Orpheus. Vagy tán csak azért van az, hogy a kutya ellensége a zenének, mert amaz állatok közt, amelyeket e két jóhírnevű régi muzsikus furályája csalogatott ki rejtek helyeikből, nem volt, még nem volt kutya?

De elég a tréfából! Szent igaz az és marad, hogy: ama megszámlálhatlan sok dolog közé, melyet felismerni nekünk szegény gyarló embereknek nem adatott, tartozik az állat lelke is.

A szürke.

Régekte voltak barlangiakók; a jövő történetírója beszélhet kávéházlakókról is. Kivált így télen látni a nagyablaku kávéházakban embereket, akik ott tétlenkednek napestig; legfeljebb azt a sok szénát-szalmát fogyasztják, amit a hir-sajtó vet napjában kétszer az asztalokra.

Egy januáriusi estén magam is ott ültem az egyik ablaki asztalnál. Magamat a hely melegébe felejtve, bámultam ki az ablakon a havas utcára.

A kávéház előtt bérkocsi-állomás van. A villamos lámpások fehér fényében valami három egyfogatu vesztegelt ottan, várva a jószerencsét.

Az ablak előtt egy szürke ló áldogált, nagyfejű és vén. A hátát vörös pokróc fődte, de azért fázott: rossz buckós térde remegett, és a zablája láncán zuzmara ült. A kocsis a bundájába burkoltan aludt a bakon.

A lámpás erős fénye épen a lóra világított. Olyan különös volt ez a szomorú, elcsigázott állat, amint ott áldogált lógó fejével, a rátűző erős villamfénytől hunyorgatva, fáradt álmosan, a késő estén, a zordon hidegben, várakozva utasra, aki neki senkije, de aki ha megjelenik, őneki ostorral metszenek a nyaka közé, s rohannia kell a kocsival és a teherrel a havas éjszakában, amerre úzik.

Óh te szegény rabszolga! te négylábu ingyen-napszámossa az emberiségnek! te gyámoltalan buta óriás! hogyan nem tudod te meggondolni, hogy azok a szijjak, amelyek téged a rudhoz kötnek, egy rántásodra elroppannának, s rabszolgatartód, lábadnak egyetlen ütésétől elejtené az ostort, amelylyel egész életeden át mögötted rémkedett!

Mi jogon tett ő rabbá? Mi jogon üt-ver? Nincs-e neked annyi jussod a magad életéhez, a Földhöz, a szabadsághoz, mint az embernek?

A ló, mintha értette volna a gondolataimat, nagyot bólintott. Aztán ismét állt mozdulatlanul.

Már tizenegy felé járt az idő, mikor az ablak előtt egy fiatal házaspár jelent meg. Mind a ketten prémes bundába voltak öltözve: a férfi feketébe, a nő fehérbe. A bunda gallérja fel volt hajtva a fülökig.

Megálltak a bérkocsi előtt. A férfi néhány szót mondott a

kocsisnak. A nő a kávéház ablakára pillantott, s megérintette a férfi karját.

A következő percben berontottak mind a ketten a kávéházba. Hát egy barátom volt, egy amerikai pap, meg a felesége.

— Jössz velünk! — mondotta a pap. Legalább egy teat szunk együtt!

A pap (ugyan most nem pap) csak épen házasodni jött haza, s itt Budapesten csak épen megpihen. A leányt az én ajánlatomra vette el. Őszintén örültem, hogy látom őket.

— Csak egy teára, — könyörgött a rózsásképzű asszony Hiszen negyedóra alatt ott vagyunk!

— És maradsz, ameddig akarsz.

Kifordultunk az utcára. A pap kinyitotta a bérkocsi ajtaját.

— Dehát ebbe be se férünk, — mondottam. — Én másik kocsiba ülök.

— Meg akarsz szökni! — kiáltotta vigan a pap, a karomat megragadva.

— De hiszen eltérünk itt hárman, — szólt az asszony a kocsi szegletébe huzódva. — A kocsi kétülékes. Maga ide ül mellém, Pali velünk szembe.

Arra gondoltam, hogy ennek a vén szürke lónak sok lesz ennyi ember, hogy van itt erősebb ló is, vagy hiszen a kétfogatu kocsik állomása sincs messze, de nem juthattam szóhoz: Pali betuszkolt a kocsiba.

— Aztán jól hajtsen! — kiáltott ki az asszonyka a kocsisnak.

— Egy korona lesz a borraivaló! — kiáltotta Pali is.

Azzal becsapta a kocsi ajtaját.

Az asszony örömtől ragyogva nézett reám. A kocsiba behallatszott, amint az ostor rácsattog az öreg szürkére.

A kocsi megindult robogva.

— Hol laktok? — kérdeztem kedvetlenül.

— Egy öreg rokonomnál, — felelte Pali. Emlékszel tán az öreg huszár-ezredesre?

— De most nincs itthon, — folytatta az asszony. Az egész lakása a miénk.

— Oda van a japánoknak lovat venni, — magyarázta Pali. — Ha akarod, nálunk is hálhatsz.

— Köszönöm, — feleltem. — Félórát veletek töltök, aztán visszatérek.

A kocsi meglassudott. Hallottam, hogyan vagdal a kócsis a szürkére. Az ostor hatását érezni lehetett különben a kocsi megrándulásából is.

— Fázik? — kérdezte az asszonyka.

— Köszönöm, — feleltem — nem fázom.

A Lánchidon lépésben haladt át a szürke. De mikor a hidról legördült a kocsi, a kocsis ismét erősen megcsapta.

— Csak nem a várban laktok? — kérdeztem aggódva. (Palihoz kellett a kérdéseket intéznem, mert asszonka folyton csevegett.)

— Hát majdsaknem, — felelte Pali, — nem messze a kaputól.

Csakugyan az Albrecht-uton kanyarodtunk föl. Az ut sikamlós volt: a szürke meg-megcsuszott. Ilyenkor a kocsis ugyancsak ráhuzkodott az ostorral.

Végre megálltunk. A ló gőzfelhőket bocsátott orrából-szájából. A kocsis betűzte az ostart a tartóba.

— Itt a dajj, meg a korona — mondtotta Pali.

— Még egy hatost adj ennek a derék embernek — szölt az asszony, a ház csengettyűjét megnyomva.

Pali átadta a pénzt és hozzám fordult:

— Várjon itt rád ugy-e?

— Nem, ne várjon — feleltem. — Azt hiszem, itt a közelben találok majd kocsit. Ennek a lova má fáradt.

— Fáradt? — hörkent meg a kocsis. — Akár Gödöllőre is elviszem ma még az urat?

Bementünk anélkül, hogy a kérdést elintéztük volna. Az asszony teát rögtönzött. Jó tea volt. Félóra helyett egy órát tölöttem náluk.

Mikor elbucsuztam tőlük, a szürkét ott találtam a ház előtt.

— Minek várt? — széltam boszusan a kocsisnak; — mondtam, hogy nem megyek magával.

De hideg szél csapott az arcomba, az az éles, csikaró téli szél, amely ellen nem védelem a bunda se. Ebben a szélben gyalog átmenni a Lánchidon, nem nekem való sport. Arra gondoltam, hogy a kocsinak így is, úgy is haza kell térnie s egy emberrel több vagy kevesebb, nem sokat változtat az agg szürke terhén.

Beültem hát a kocsiba, de megmondtam a kocsisnak, hogy az utom nem sietős.

A kocsis megcsavarta a fékezőt: lépést ereszkedtünk le a hegyről. A Lánchidon is csöndesen mentünk át. A Ferenez, József-téren aztán a kocsis erősen rávert a szürkerej.

Epen kinyitottam az ajtót, hogy rászólok, mikor a szürke a Dorottya-utca elején az aszfalton elsikamlott: térdre bukott. A szerencsétlen állat jó néhány métert csúzhatott a térdén; úgy maradt.

A kocsis először csak ültében vágta az ostorral, aztán fellált, de teljes erejével ütötte-vágta, miközben persze káromkodott is.

Kiszállottam a kocsiból, és átadtam neki az egész út díját:

— Ugyan legyen irgalommal, — mondtam bucsuzásul.

— De Máriája ne legyen! — felelte a kocsis.

Azzal leugrott a bakról, és neki az ostornyéllel a szürkének; agyba-főbe dühölte-duhogatta a szegény párát. Az öreg ló meg-megrándult az ütésekre, a fejét el-elkapta. De hogyan néma az állat! hogyan nem kiálthat semmi hóhérlásra!

Végre a kocsis felcihelte-rihelte-rángatta. Aztán visszaugrott a bakrá és irtóztatón megvagdalta az öreg szürkét.

A kocsi gyorsan eldörgött-eltűnt előlem az éjszakában.

Nekem aztán rossz álmaim voltak:

Az öreg ezredest láttam, amint egy huszárcsapat előtt áll és attakot vezényel. A lovak fujva és horkolva robognak. A domb a cél, amelyen én állok. Ahogy oda fölérnek, minden ló a szemét elforgatva liheg: alig bírnak nyugodtan megállani.

Az egyik tiszt lovában megismerem a szürkét. Milyen szép, fiatal paripa most! De miért rohant ilyen buzgón? Mi neki az attak? Mi köze neki, a békés mezők állatának, a katonasággal, attakkal, hadi gyakorlatokkal?

A hogy a szemem a huszárok csizmájára fordul, látom, hogy a sarkantyuk véresek.

Kedvetlenül szállok le a dombról. Szinte jól esik a szememnek, hogy szántóföldek közé jutok. Az ébredő fűvet napsugár csókolja. A földeken mindenfelé ökrök és lovak szántanak. Egy ember vet.

Az út mellett, a melyen haladok, egy szürke ló vonja az ekét! Bámulva látom, hogy ez az én nagyfejű, buckós térdű budapesti szürkém!

Hogy a manóba került ide? Mért huzza az ekét, ezt a nehéz durva vasekét? Hiszen ő nem eszik abból a búzából, vagy

abból a rozsból, a mit ide vetnek! S vonszolja az ekét feszült inakkal, dagadozó erekkel, megállás nélkül, pihenés nélkül.

Látom pedig az erőlködésén, hogy meg van fáradva. Néha meg is lassodik, mintha lélekzetet akarna venni, de a paraszt ilyenkor rácsip az ostorával:

— Nye te, nye!

A szürke oldalán és hátán hosszú, vörös vonalak látszanak. S halad az eke: cipeli, vonszolja a szürke némán, türelmesen, panaszhang nélkül.

Reggel korán keltem. Szeles, rút, hideg reggel volt ez. Hogy az a bizonyos kávéház van hozzám legközelebb, ismét oda mentem reggelizni.

A mint kinézek az ablakon, látom, hogy a szürke ott áll. Ugyanaz a nagyfejű, buckós térdű szürke. Áll szomorun, mint tegnap. Vajjon miket gondol?

Gárdonyi Géza.

Sok hűhó semiért.

Régi történet ős apám idejéből való és nagyanyám nem egyszer mesélte el nekem. Abban az időben nagy vétek lett volna egy társaságbeli embernek saját hajjal jelenni meg, szívesebben hordtak vendég-hajat vagy pamutot és kócot fontszámra fejükön; a paroka csinálóknak jó idejük volt; mert az, ki mint az asszonyok nem is vise-tek parokát, az úgy fészülte, mintha az volna. Egy kis, most már meg szűnt délnémetországi fejedelmi udvarnál, a legnagyobb mulatság francia darabok előadása volt. E célra a városháza nagy termét alakították át csinos színpaddá, melynek kivilágítása élénken elütött a sötét mellék termektől. Szép langyos tavaszi est volt, a nagy nyitott ajtókon a szomszédos hercegi kertből kábító illat terjedt el a díszített teremben, melyben fényes meghívottakból álló társaság ült s várta az előadást. A kitűnő zenekar rázendített a nyitányra s a tarka festett függöny emelkedett. Megjelent a hős, egy fiatal gróf, aranyoshimezett kabátban, egyenes karddal, hóna alatt kalapjával és kecses mozdulatokkal adta elő a gördülő francia verseket.

Monologja már soká tartott, egyszerre borzasztó módon

szakítottatott félbe. Velőtrázó sikoly hangzott el, Antonia hercegnő, egy fiatal, alig tizenhat éves leányka, kinek szintén volt szérepe a darabban, rohant a szinpadra, halálos félelem tükröződött arcán és öjzongve, inagán kívül sikoltozott, mintha segílyt várt volna a közönségnél, nem látta a lámpákat maga előtt, sem a mélyedést a zenészek számára és egyenesen ezek közé ugrott. Egy magas hangjegytartóra esett, mely összeroppant alatta. Egy pillanatig halálös csend honolt, mindenki megmeredett a rémülettől. De ennek elmúltával, mindenki segílyre sietett; a szegény leányka anyja ájultan feküdt bársonyszékében. Felemelték a szerencsétlen kis hercegnő, magához tért, de újból segítségért kiáltott, miközben görcsösen rángatózott. Dédapám felemelte a leányka fejét. Most észrevette a szerencsétlenség okát. Egy böregér akadt meg a hercegnő fürtös pudérozott, magasra fésült hajában, menekülni akarva, csapongott feje fölött. A kis szörnyeteget nem lehetett másképen megszabadítani, csak ha a haját is levágják. Dédapám felvilágosodott ember volt, egy lábánál emelte fel a denevért és így szólt: „szánalomraméltó! Emiat az ártatlan állatka miatt!” Így hagyta röpködni, de nem egy rosszaló pillantással találkozott. Igazán szánalomra méltó volt az áldozat — a szegény Antónia hercegnő a kis ország kedvence egy bordáját és mind két lábát eltörte. Bár felgyógyult, de ferde maradt és csak is mankón tudott járni, kedélye pedig az eset óta, ropant megváltozott. Másnap kidobolták a legmagasabb uraság rendeletét: „Meghagyatik az alábbvalóknak, hogy mostantól kezdve e mérges, undorító állatokat a föld színéről elpusztítani törekedjenek és minden tucát ebből „a pokoli szörnyetegekből” be szállítva jól meg lesz fizetve.

Most hát megkezdődött a párját ritkító vadászat, melyen természetesen főleg az ifjuság vett részt. Az alkonyottal kivonultak a suhancok és gyerekek felvegyverkezve hosszú botokkal, melyeknek végére nagy csomó kócot erősítettek, evvel persze kevés eredményt értek de a fő multság ugyis e szegény áldozatok vadászata volt. De mindég több volt a néző, mint a vadász és bámulatos, egyik sem viselt parókát, sőt még a fejüket is beburkolták! De még evvel nem volt vége a mesének. Voltak pénzvágycok, valószínűleg elzüllött naplopók; miután a régi épületekben volt a legeredményesebb a vadászat, azért esténként lámpásokkal kutatták őket át. A vakmerő fickók észrevették, hogy a szegény üldözöttek a gerendákba kapaszkodnak, meg-

gyujtották hát botjuk végén a kócot és evvel kinozták halálra őket. De ilyen kegyetlenséggel is vette méltó jutalmát — mert tűz támadt így és tizenegy ház és tizenkilenc magtár égett el. De, hogy végig beszéljem dédapám ez ügy óta kegyvesztett lett és vagyontalanul kénytelen volt egy más hazát itt Magyarországon keresni. S mindez egy szerencsétlen, teljesen ártalmatlan denevér miatt.

De még mai napság is, nem egy ember érez babonás ellen-szerpvet e denevérekkel szemben. Mint száz év előtt Antónia hercegnő, sokan még mai napság is azt tartják, hogy ez az állat mérges, a kinek a fejére száll, az mérges, gyógyíthatatlan tályogot kap és még az a tulajdonsága is van, hogy a ki hozzányúl, annak tenyerén sűrű szürke kiírthatlan szőr nő. Hogy mily neveltséges ilyen hiedelem, azt a felséges ur, a ki rendeletét e mérges állatok ellen ki adta, már onnan is látható volna, hogy minden darab, a mit az udvari hivatalba hoztak, több kézen fordult meg, hogy Antónia hercegnő nem kapott semmiféle tályogot, sem dédapám természetes szőrme keztyűt. Értelmes ember nem hisz ilyen önkényesen kitalált bolondságokban, melyeknek semmi alapja sincs. De a ki félénk is, sem kell attól tartania, hogy egy denevér jut kezébe. Az csak különös véletlen folytán történik, Mert oly finom érzései vannak, hogy nagy ritkán megy valaminek neki, kivéve persze, hogy a röpülésben még nem tökéletes és nagyon kivan merülve. És aztán mi volna rossz ebben? A denevér egyáltalán nem kártékony. Sőt ellenkezőleg. Mert csak rovarokból, különösen legyekből él, a melyeket alkonyatkor leginkább vizek fölött kapja be. Ez által még használ is az embernek. Az a hiedelem, a mi falun jár a denevérről, hogy a kéményekbe száll és az ott fölakasztott husokat megrágcsálja, neveltséges. Azt két okból sem tudja tenni: először gyenge erre a fogazata és másodsor nem tudna a kéményben függőlegesen felemelkedni, hanem mindennek neki ütődve, hullana vissza. A szalonna tolvajok egerek és patkányok ezek bámulatos ügyességgel kusznak fel a függőleges falakon; hogy ők a tolvajok, azt a foghelyek tagadhatlanul igazolják.

Tehát nem kell senkinek a denevértől félni, vagy gyűlölni ezt az okos egérnagyságu állatot. Igaz, hogy sajátságos alkotás, avval, hogy röpülni tud, megkülönbözteti magát az emlős állatoktól. Rutsága, meg hogy a világosságtól irtózik, még megerősítik a népet a babonájukban.

Állatvédelem és állatvilág.

Az állatok joga és az ember jogérzéke. Hogyha a törvény rendeletei az állatvédelemről a helyes szempontból ítélnének meg és helyes feltevésekből indulnak ki úgy ténynek kellene venni — a mít fájdalom nem lehet most — hogy ezek a határozatok az állatok jogán alapszanak.

Nem az ember kedvéért, nem azok anyagi hasznáért kell az állatvédelmi rendszabályokat kibocsátani, hanem csupán csak az állatokért.

Az állatnak joga van gondoskodásunkra !

Az állat hasznot hajt nekünk és közgazdasági boldogulásunkat segítik elő !

De mindenek felett — és ez a magasabb szempont — arra van az állatok joga alapítva, hogy az állat, ép úgy mint az ember, Isten teremtménye.

De igazságot szolgáltatni minden teremtménynek, legyenek olyanok mint mi, vagy alárendeltek, minden embernek első kötelessége, ki magát Isten képmásának tartja, mert Ő is igazságos minden teremtményeivel.

Az állatvédelem jogos követelése, hogy az ember gazságon bánjon az állattal.

Igazságszerető ember méltányolja az állat jogait.

A ki az állat jogait lábbal tiporja, ki igazságtalanul bánik velük, az Istentelen cselekedetet üz.

Minden ember kötelessége igazságosnak lenni, nem Istentelennek.

Ha az ember nem gyakorolja ezt az igazságot az állatokkal szemben, úgy kilép az emberek sorából, az embertelen.

Igen, még az állatoknál is mélyebben sülyed. **G. S. E.**

A kutyák mint csempészek. Majdnem minden vámhatárnál ismeretesek. Gibraltár és a Spanyol birodalom között, azáltal hogy a dohány, gyuta és fűszerek ára oly nagy különbséget mutat, különösen kifejlődött az a szokás, hogy a kutyákat idomítják e célra. A kutyák a legnagyobb tökélyre viszik a téren. Viaszos vászonzból csavart csomagokat kötnek hátára és egy csónakból a vízbe dobják. A mint az állat partra ér, kiabálással, kövekkel úgy hajszoják, hogy az állatok leggyorsabb futással menekül gazdája házába. Így tanulják meg a kutyák, hogy utjukban minden embert ki kell kerülni. Ha már ennyire betanultak, akkor éjjelente felhasználják csempészetre. A vámőrök, persze nagy hévvel üldözik e négy lábú csempészeket és igyekeznek uszás közben lelőni őket. Ebből következik, hogy a tengerpart félig elrothadt kutya hullákkal van tele.

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

<p>Kéziratok a szerkesztő nevére Deák Ferencz-utca II sz. kéretnek. Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosea-ú. 9 sz.) címére intézendők.</p>	<p>Tagoknak tagsági díj fejében jár. Előfizetési ár: Egész évre — — — — 2 kor. — áll. Fél évre — — — — — 1 kor. — áll. Számonként — — — — — kor. 20 áll.</p>	
IX. évfolyam.	Kolozsvár, 1904. Március.	3. szám.

TARTALOM: A madárorvos. *L. R.* — Fogságban élő madarak kalitkájának berendezéséhez. *Zimmermann Á.* — Kutya és macska. *Kardosné Szabó Anna.* — A legújabb női divat. *Gál Anna.* — Érdekes fészkek. *M.* — Hedvig. (Krohg Chrisztiantól.) Ford. *P. E.* — Az új földesúr és vakondja *Igali Szvetozár.* — A bölömbika. — *Állatvédelem és állatvilág:* Irtóztató állatkinzás. — A viviszekcióról »Carmen Sylva.« — Hogy tanítják a medvét táncolni. — A disznóölésről. — A madárpusztítók ellen.

A madár orvos.

— Uj női foglalkozás. —

Folytonosan kutatnak az asszonyok új foglalkozások után és szükségét érezve annak, hogy valamit cselekedjenek, sokszor bizony hamis utra is tévednek. Ez a munkakör, mely igazán megfelelne a nő természetének és hajlamának, még mostanáig felfedezetlenül maradt. A praktikus amerikai asszony gondolt először rá és övék a dicsőség, hogy női madár doktorokkal bírnak. Időközben Párizsban és Londonban is talált az eszme híveket, mindkét világvárosnak vannak madár doktornői, kiknek nagy az elfoglaltságuk. Különösen az angol doktornő, Pope Virginia majdnem egész nap és éjjel el van foglalva szárnyas betegeivel és megható odaadással áldozza fel magát értük. A város közepén rendezte be a madárkórházat és egyidejűleg madár szállást is létesített. A kórházban már most hatszáz beteg van, a szállásnak pedig több mint négyezer lakója, kik tulajdonosuk elutazása miatt vannak ott elhelyezve. Ápolás és élelemért hetenként bizonyos ösz-

szeg fizetendő, mely attól függ, hogy milyen a madár és milyennek igényei a táplálékra nézve.

Rendkívül érdekes a kórház látogatása, itt láthatja az ember mily sok betegséggel kell szárnyas kedvenceinknek küzdeni. A beteg között a kanári madár van legnagyobb számmal képviselve. Torok és tüdő gyulladás, lázas tünetek, csúz, sőt sorvadás is kinozza gyakran a szegény kis énekeseket és nem egy fájdalmas órát szerez nekik. A papagály is gyenge szervezetű és majd 90% a papagályok között phthisisben pusztul el. Egyáltalán a madarak majdnem ugyan oly betegségeket szenvednek, mint az ember és bámulattal olvassuk a szárnyas betegek beteg céduláin a következőket: ideg baj, emésztési zavar, typhusos láz, légszö-hurut, epilepszia, szívtágulás és hasonló betegségek neveit. Így hát a betegek kezelése is hasonló az emberekéhez, természetesen gyengébb mértékben és épen úgy, mint nálunk van a madarak között is önfejű, makrancos természetű, ezekkel azután meg van a madárdoktornak a baja. Különösen az orvosság beadása jár sok nehézséggel, dacára, hogy az orvosság rendszerint szőlő vagy mazsolába van rejtve, nem egyszer kell erőszakkal a torkukba tönni. Gyakran használt gyógymód a hideg borogatás és gőzfürdők; ez utóbbinál az ápolónő egy forró vízzel telt tálra ülteti és flannellel betakarja, úgy, hogy egészen kiizzad. Törött szárnyak és lábak megtámasztatnak fapálcácskákkal és kötéssel láttatnak el, leggyakrabban gyorsan és jól forr a csont össze, a nélkül, hogy merevség vagy gyengeség maradna vissza. Ilyen műtétekre külön operáció terem van, világos és barátságos, a fertőtlenítéshez, operációkhoz szükséges felszereléssel ellátva; egy külön terem, mely éjjel-nappal nyitva van, gyors segélyre. A madarakat kloroform nélkül operálják és e közben kézben tartják; csak nagyon erős és nyugtalan betegeket kötik meg sőt az operáció asztalhoz is szíjjazzák.

A doktornő fizetése a betegség minőségétől és a pár kezelés fáradságától függ; nehéz operációk 30 shillingbe, sőt 1 fontba is kerülhetnek, de Pope kisasszony kórházában vannak ingyenes helyek is, vagyontalan szegények számára.

A madarak szeretete a fő feltétel a jó orvosnőnél, mert az által megérti, hogy szeretik-e vagy sem. Bizalmukért küzdeni kell. Természetesen orvosi tudás, sebészi ügyesség és a madár természet ismerése nélkül nem lehetne boldogulni, ha a mentő eredményt akar gyógymódjával elérni. Az angol madárkórház

rendkívül nagyobbodik, jeléül annak, mily szükség volt rá. Bizony ez nekünk is kellene és hány madarunk maradna meg, ha kezdettől fogva küzdenénk apró s nagyobb bajaik ellen.

L. R.

Fogságban élő madarak kalitkájának berendezéséhez.

A kalitkába zárt madarak tartózkodási helyét lehetőleg a természetes viszonyoknak megfelelő módon kell berendezni. Megnyilatkozik ezen törekvés a kalitkák különféle újabb formájában és azok berendezésében. A kalitka legalább 45 cmtr. hosszú, 22 cm. széles és 30 cm. magas legyen. Nem lényegtelen ezenkívül a kalitka fácskáinak elhelyezése, különös tekintettel arra, hogy ez is a madarak természetes viszonyok között szokott mozgásának feleljen meg. Erre vonatkozólag *Limberger* (*Gefiederte Welt*, 1900. 163. oldal) a következőket jegyzi meg: Közismert tény, hogy minden test, ha kezdetben vízszintes irányban halad, indul, később ív alakjában folytatja útját; hasonlóképen dobás, ugrás, repülés alkalmával a célozott helyre mindig egy görbe, egy ív alakjában fog eljutni a kérdéses tárgy vagy élőlény. A madár kalitkájában is az egyik fácskáról a másikra nem ugorhat vagy szállhat vízszintes síkban, hanem e közben ívet ír le, felülről vagy ugrik reá. Ezért ha a kalitkában két fácskát alul egy síkban helyezünk el, nem szabad ezek fölé és közzé a harmadikat úgy helyezni, mint az többnyire történni szokott, 5—7 cm. magasságban, mert ez a madár természetes irányban való repülését vagy ugrását gátolni fogja (a madár nem ugorja át a fácskát, mint pl. a kutya) ennél fogva inkább leugrik a kalitka talajára és onnan ismét fel a másik fácskára; ezáltal azonban a pálcikák hamar bepiszkolódnak, a madár is tisztátlanabb lesz. Lehetne ezen segíteni az által, hogy a harmadik fácskát magasabbra 10—12 cm.-re illesztjük a kalitka hézagaiba, hogy így alatta ugorhasson át a másik pálcikára. Azonban ennek ismét az a hátránya, hogy a magasan fekvő pálcika, melyet a madár folytonosan maga előtt lát, ugrálásra ingerli, pedig fogságban élő madaraknál szokatlanul magas ugrás káros következményeket vonhat maga után. Ezért sem a túlalacsony, sem ezen magasabb

pálcika nem ajánlható, hanem legcélszerűbbnek látszik a két vízszintesen elhelyezett fáska közé egyáltalában nem tenni harmadik fászkát, hogy így akadálytalanul repülhessenek vagy ugorhassanak egyikről a másikra. Ugyanezáltal nem fognak a tájon sem ugrni, hanem közvetlenül a szemben levő fára; így a kettő között alacsonyabban elhelyezett pálcika is feleslegesnek tűnik fel. Ha két, három vagy négy pálcikát felváltva teszünk a kalitkába és megfigyeljük hosszabb időn keresztül a madarak viselkedését, arra a tapasztalatra fogunk jutni, hogy legjobban érdekli a madarak magukat, legélénkebbek, ha csupán két pálcika van egy vízszintes síkban elhelyezve. Ilyenkor gyakran még szárnyaiknak segítségét is igénybe veszik, hogy magasabbról csapjanak le a szemben lévő fára, mit 3 pálcika jelenlétében sohasem tesznek meg. Legjobb fenyőfából vagy fászkából készült, körülbelül kis újjvastagságú pálcákat alkalmazni. A kettőnek egymástól való távolsága a madár nagysága szerint 28—30 cm. lehet, a telajtól való távolsága (magasság) pedig 6—8 cm. legyen. A faágak ugyan többnyire kerek átmetszetűek, azonban tapasztalatilag beigazolt tény, hogy az ovális átmetszetű pálcikákon a madarak jobban kapaszkodhatnak; ezért ha külön e célra készítettünk pálcákat, célszerű ilyeneket rendelni.

Zimmermann Á.

Kutya és macska.

Irta: Kardossné Szabó Amál.

Ki hallotta valaha, hogy kutya és macska jó barátságban éltek volna egymással; bár mindkettő hasznos és hűséges házi állat, de senkinek sem jutott eddig még eszébe, hogy e dédelgetett kedvenceknek tanulmányozza a karakterét, hogy melyik a kettő közül oka ez összeférhetetlenségnek. Most kitűnő alkalom kínálkozik erre egy bonyodalmas pör keretében, hol vádlokként: kutya és macska szerepel.

Egy komoly francia lap közlése szerint, a történet való s nem koholmány; szerzője a véletlen, mely sok tekintetben találékonyabb szokott lenni a legtermékenyebb írói képzelőtehetségnél is.

Az esemény Franciaország egyik városkájában történt:

»Egy kutya és egy macska az utcán találkoztak, a kutya vele született ellenséges ösztönének engedve, üldözőbe vette a macskát; s mi természetesebb, — a macska, menekülni igyekezett. Dűhtől lihegve futott a kutya a macska után s már-már, oly közelségbe jutott hozzá, hogy a macska érezni vélte, puha, lágy szőrű testében ádáz ellensége éles fogait. A végzetes pillanatban egy szelelőlyukhoz ért a macska s mint a villámlás eltűnt benne. A vérszomjas üldöző, nyomában áldozatának...utánna]..... s egy szempillantás...a szelelőlyuk őt is elnyelte.

A szelelőlyuk pincére szolgált.

A pincében egy rengeteg nagy hordó állott 2500 liter kitűnő bor tartalommal. A hordó csapra volt ütve, a csap rossz szerkezetű lévén, könnyen nyilott s amellet, gyenge fából volt csinálva. A macska és kutya egyik a másikat gyorsan követve, a lyukon át esett a pincébe. Egyik a kettő közül ré esett a csapra s összetörte.

A baj megtörtént.

A nemes nedű, a drága bor kifolyt a hordóból s elárasztotta a pincét pompás habjaival.

Mily kívánatos fürdő lehetett volna egy iszákosnak!

De a négy lábú bűnösöket nem csábította a fürdés, ellenkezőleg mindegyik bintonságba igyekezett helyezni becses irháját s midőn rájuk találtak, hogy ők a kár okozói, mivel rajtuk kívül senki sem volt a pincében.

A pince földes talaja, nagy kortyokban nyelte a potya italt, s még meg sem részegedett tőle; de — fizetni, — nem fizetett. Ki adja meg a bor árát? Ez volt most a kérdés. A bor tulajdonos 2500 frankot követelt a kutya gazdáján, mivel a gazda felelős kutyája tetteért. De ez még nem minden. A ház tulajdonos is kártérítést követelt a pince rongálásáért.

Pörre került a dolog.

Mindenki tudta, kié a kutya, de a macskának nem akadt gazdája. Azt tartja a közmondás: „Éjjel minden macska egyforma” — pedig nappal sincs különben, egyik macska akkor is csak olyan, mint a másik.

A bonyodalom megkezdődött:

A kutya nem egyedül esett a pincébe; a macska megelőzte.

A kérdés nagyon fontos.

A kettő közül melyik követte el a kárt?

Ha előkerülne a macska gazdája, joggal mondhatná egyik a másiknak.

„Bocsánat uram, ki látta, hogy az én kutyám vagy macskám törte össze a csapot?” vagy „Mivel bizonyítja, hogy nem az ön macskája provokálta az én kutyámat?”

„Oh, az nagyon világos, mindenki tudja, hogy mindig a kutya üldözi a macskát és sohasem a macska a kutyát.”

Vége hossza nem lenne a szóbeli perpatvarnak s mégsem lenne eldöntve a dolog.

Kérdés, valjon a törvényes per kitudja-e mutatni, melyik a két fél közül a hibás, a kutyá-e a marakodóbb vagy a macska s melyik a botrákozató; mert — „jaj a botrákozónak, de jajabb a botrákozotónak.”

A kutya, kényelmesen heverészve várja gazdájánál a pör kimenetelét, de a szegény megtagadott macska, hazátlanul kóborol, holott nélküle elszaporodhatnak a háznál az egerek.

Hjha! Ilyen hálátlan a világ.

A legujabb női divat.

Örömmel teszük közzé egy régebbi „Állatvédelem”-ben „a legujabb nő divat” czimmal megjelent cikkre a következő választ:

Az „Állatvédelem” novemberi számában felhívás van a női világhoz intézve, hogy ne vessék magukat a divat minden hóbortjának alá, és ne viseljenek kalapjaikon madár diszt. Azután kételkedve kérdezik, hogy létezik-e egyáltalán nő, ki jó szive sugallatának engedve felszabadítja magát a divat járma alól.

Végre sürget, hogy létesítsünk egyeletet, melynek tagjai köteleznék magukat, hogy structollon kívül semmi féle toll diszt nem viselnek. Csekély személyem és velem együtt bizonyosan többen is örömmel veszik ezt a buzdítást. Legyen meggyőződve, hogy én leszek az első, ki a létesülő egyeletbe belépek.

Igazán szegyenletes, hogy a nők, csak hogy a divatnak hódoljanak, bár mily kegyetlenkedésre, barbarizmusra képesek. Egy ügyesen feltűzött virág, egy szallag, ha ügyesen használjuk fel, csak úgy disziti kalapjainkat. Nem csak a bájos ifjú női arcnak, hanem az idősnek is épen oly jól illik. Mig ellenben a madár-

disz! Az embernek önkéntelen észébe jut mennyi kint kellet a szegény ártatlan állatkának kiállani, míg kalapjainkba jutott. Nem okoz-e sokkal több örömet a madár élve, szabadon röpködve énekével gyönyörködtetve, mint mikor kalapjainkban megmeredve élő szemrehányásként diszeleg?

Vajjon esthetikus-e az a divat mely az elfogulatlanban ilyen érzéseket és gondolatokat ébreszt? Hála Istennek, kivülem még van elég asszony, ki úgy gondolkodik mint én, kik pedig még nem rémültek meg annyira, hogy ne érdeklődjenek a divat iránt, csekély személyem például huszonhárom éves. Nagyon szeretem az eleganciát, de soha kitömött madarat kalapomon nem viseltem. Bocsásson meg, mélyen tisztelt Szerkesztőség, hosszú episztolámért, csak be akartam bizonyítani a fent említett cikk írójának, hogy nem minden asszony és leány „szivtelen divatbáb,” sőt ellenkezőleg, nem egy társnőm fog, velem egyet érteni, mikor elítélem ezt a szivtelen divat hóbortot. Mély tisztelettel marad tovább is lelkes hívők

Gáll Anna

Érdekes fészkek.

Születésem helyén, *Tatán*, bejáratos voltam *Titteldorf* Róbert ottani malomtulajdonos házához. A házhoz egy meglehetősen nagy zöldséges és gyümölcsöskert tartozott, melyet a tatai híres angolkertből kifolyó patak vize szelt ketté. A kertvégében egy, tuffkövekből mesterségesen összeállított barlang volt, mely előtt néhány gömbölyű fenyőfatuskó volt a földre eresztve, hogy a hiányzó székek és pad helyét pótolják. Az egyik ilyen fenyőfa cölöp, miért miért nem, egész hosszában ki volt furva. Sokszor ültem e kifurt cölöpön és egy ízben, midőn róla felkeltem, egy széncinkét láttam a lyukból kirepülni. Ez felkeltette kíváncsiságomat és azt a gyanumat, hogy a cölöp alján a madár fészkeknek kell lenni. Ha a cölöpöt helyéből kiemelem, úgy a szegény madár fészket bizonynyal feldúlom, az ily módon nyerendő bizonyítéktól tehát lemondottam; de e helyett figyelmemet arra irányoztam, vajjon beszáll-e ismét a cinke a cölöp lyukába. Ezt azután nem egyszer láttam és ily módon teljes bizonyosságot nyertem arról, hogy a lyuk alján a madár fészkeknek kellett lenni, mert kizártnak tartom azt, hogy a cinke ama sötét helyen, napjában több ízben is, eledel után járt volna.

Hogy a madár a fészeképítésnél a helyes viszonyokra is tekintettel van és hogy a földre rakott fészket ott, hol azt lehullott falevelek stb. által való eltemetéstől kell féltennie, bizonyos óvintézkedéseket alkalmaz, arról egy izben a vaskői erdőben győződtem meg. Előre bocsájtom, hogy honi madaraink között nem ismerek egyet sem, mely fészkeknek peremén kívül álló oldalvédet építene. A szarka tetőt rak fészke fölé és így ennek fészke ide nem számítható. A fészek, melyről szólok, valamely kis éneklőé lehetett, de a madarat csak kirepülése pillanatában láthattam és így fáját meg nem állapíthattam. A fészek a gyalogutat közvetlen szegélyező, arasznyi emelkedésű és magasságú partba, lehullott, száraz falevelek közé volt rakva és néhány pelyhes fiókat tartalmazott. Maga a fészek miben sem volt feltűnő, de szokatlan volt rajta a peremének azon oldalára erősebb fűszálakból épített védgát, mely felől a madárkának tartania kellett attól, hogy a fölhalmozott levelek, a szél vagy más körülménynél fogva mozgásba, csuszamlásba hozatván, fészket egészen betemethetik.

A madár tehát a viszonyokhoz alkalmazta fészket és meg vagyok győződve, hogy a kis védgát céljának minden tekintetben meg is felelt.

M.

H e d v i g .

Krohg Chrisztliántól. Norvégből fordította P. E.

A guyanai parton egy fügefafa erdőben élt egy csimpánz család, már sok nemzedéke birta ősi lakhelyét egy nagy fán. A család nagy tekintélynek örvendett a majmok népe között. Sok ősiük állott közeli összefüggésben, „a teremés urával.”

Egy dédapjuk a híres Buffon volt, ki XV. Lajos udvarába jutott és ki az által tűnt ki, hogy a hölgyeket különös udvariassággal vezette kocsijukhoz.

Egy nagyapjuk. Joe, New-Yorkba utazott s ott egymásután detektív, cipőtisztító és kőműves volt, erről a sokoldalú Joéről egy művet irtak, melyben az a kellemes állítás olvasható, hogy a majom, mint éltanulmány vagy vázlat tekinthető a nagy, tökéletes mesterműhöz: az emberhez.

E híres család legifjabb sarja egy helyes majomleányka, nagy barna szemekkel és finom szépalkatu fülekkel, volt mindannyiuknak dédelgetett kedvence. Milyen szabad vidám élet

volt az a himbálódzó zöld ágakon, szaladgálás, fogdosódás a szomszéd gyerekekkel. — Mikor a kicsike nyolc éves lett részesült először abban a szerencsében, hogy embert látott; egy tengerész közeledett ősi lakhelyükhöz és majmunk mint minden kis leány, kíváncsi volt, elfelejtkezett az óvatosságról és dacára kiabálásnak, dobálódzásnak kövekkel s ágakkal, megfogták és elvitték.

Eleinte félnék volt, de csakhamar megszokta az erdők gyermeke az emberek társaságát, vidámsága visszatért s már nagy terveket forgatott agyában, hogy ő sem maradjon nagynevű ősei mögött.

Hamburgig egész nyugodtan minden baj nélkül tette meg a tengeri utat, ott barátságos fogadtatásban részesült Hagenbeck intézetében. A kicsike Hedvig nevet kapta, csinos kis szobában lakott, ágyacskájában aludt, paplannal takarózott, éppen mint más gyermek. Tornaszerei is voltak, mert a tornázás hozzá tartozik a műveltséghez. Azután megkezdődött Hedvig nevelése az intézetben. A mint nevelője reggel kinyitja az ajtót s bekiált: „Jó reggelt Hedvig, jó reggelt kicsikém“ hamar kibujik a takaróból, hozzá ugrik, felkuszik rajta, karjával gyengéden átfogja nyakát és kis barna arcikáját az övéhez szorítja. E viharos üdvözlés után egy csésze tejet kap s ezután következik a mosdás kellemetlen művelete, mert az intézetben nagyon szigorúak a tisztaságra. Hedvig borzasztóan fintorgatja arcát, mikor a szivacs orrát éri, de különben szívfogadó és nyugodt, e megpróbáltatás után fűgét, diót s egy darab cukrot kap, mit a poszacsokjába töm, itt lassan olvad el, úgy, hogy tovább élvezheti. — Társnőivel kezdettől fogva elégedetlen volt, mingyárt nagy lenézéssel bánt e hosszú farku vidám majmocskákkal s boldog volt, ha megcibálhatta őket, hosszú farkukért, mint alsóbb rend jeléért lenézte őket. Néha álmódzásba merült az erdő gyermeke.

Honának képe — a zöld erdő — merül fel képzeletében s biztosan forrón óhajtotta, hogy a nevelőintézeti idő leteljen.

Egy napon egy idegen jelent meg az intézetben, bezárta Hedviget egy vasketrecbe és Párisba, egy sokkal nagyobb intézetbe vitte. De itt egy cseppel sem volt vidám képe a dolognak, ellenkezőleg: mindenfelé ketrecek állottak beteg állatokkal; de vigasztalására szolgált, hogy néhány rokonával is találkozott, ezek értették nyelvét, mert a majmoknak is van nyelve és korántsem voltak oly ostobák, mint a hosszúfarkuak Hagenbeck intézetében. Ez intézet igazgatója M. s barátja R. kitűnő tiszte-

lettel bántak az új lakóval s mindenféle csemegékkel kényeztet-
ték. Egyszer nagyon ünnepélyes volt az öreg M. tanár, Hedviget laboratoriumába vitte, egy éles holmival felkarcolta bőrét — ez nem is fájt, azért csak mosolygott az öreg fontoskodásán. Egy idő múlva ugyanazzal az ünnepélyességgel megvizsgálta nagyító üveggel úgy M. mint R. a felhasított helyet. Sikerült, kiáltotta a kedves öreg ur boldogan; enyém a siker s boldogan roskadt a székbe, míg társa a szobában ugrált örömeiben, hogy üvegek s poharak szerte potyogtak, ez mind szerfelett mulattatta a kicsékét! Másnap követni kellett az urakat egy barátságos öreg urakból álló társaságba, kik látára, legnagyobb elragadtatást mutattak, s kíváncsian tekintették meg minden oldalról.

Milyen irigylésre méltó teremtés volt Hedvig! Körülvéve, megbámulva, mint egy hercegnő, úgy képzelte, hogy a erem-
tés uraival egyenrangú ő, a világon a legszelidebb lény, napról-
napra fennhéjázóbb lett, szeszélyes és barátságatlan néha nap-
ján, annái inkább, mert ideges főfájása volt gyakran s a felkar-
colt helyen nagy daganat keletkezett. Mikor a jó öreg M. ezt a
kellemetlen daganatot mosolyogva, »un superbe abés«-nek ne-
vezte, Hedvig hatalmas pofont mért rá, e híres M. tanárra, ki
évek előtt majdnem felfedezte az élet elixirt! A heiyett, hogy
megharagudott volna, egész nyugalommal fogadta e sértést az
ifjú hölgy részéről — valóban nagy és bámulatra méltó! Jó,
hogy Hedvig nem tudta, hogy minden ujság, a tudós világ, meny-
nyit foglalkozik kicsiny személyével, hogy minden nap tudósi-
tásokat adnak ki hogylétéről, hogy a tudományos »teremtés urai«
vitatkoznak betegségéről, mert bizonyosan nagyzási hóbortba
esett volna; s mily jó, hogy az erdő gyermeke nem sejtette, mily
befejezést fog nevelése a Pasteur intézetben nyerni, mert így
biztosan lemondott volna minden dicsőségéről.

Az új földesur és vakandja.

(Az életből ellepett igaz történet.)

A kastélyhoz tartozó cselédség néhány nap óta, mintha
kicszerűldött volna. Az öreg Pista bácsit, a vén kertészt regge-
lenként nem látják a koresmában pálinkázó cimborái, honnan
nap-nap után 9.-10 óra felé ödöngött hazafele. A vincellér be-

szüntette a Bergerékhez való napszámba járást s az urasági szőlőben talál magának reggeltől estig tartó elfoglaltságot. A kastélyparkban, mely azelőtt, még a báróké volt, a birtok az elhagyottság szomorú képét viselte magán. Most sűrög-forog a sok munkáskéz. Itt nyírják a gyepet, ott sarabolják az utakat, virágágyakat forgatnak, vetnek, nyesnek, öntöznek, a vén Pista bácsi még a pipáját is eltávolította agyarái közül. Ingujjra vetkőzik maga is s tesz-vesz, rendezkedik a napszámosokkal. — sietnek, mert jön Pestről a fürdőző uraság!

Az uraság az év nagy részét a fővárosban tölti; de ha a Duna hűs hullámai kellemes lubickolást ígérnek, akkor a nagyságos ur falusi birtokára rándul, hol a fővárosi lázas életet a nyárspolgárral cseréli fel néhány hétre.

Előzőleg renováltatott az egész kastély, az udvarrész s mint említém, most a maclura aurentiakával zárolt park s diszkert került nagytisztogatás alá s ha a Buxusokkal szegélyezett ágyakban, melyekben egy csomó illatos s filigramm-növésű virág diszeleg, maradt valami folt, az csak a szomszédos hársfoda vetített árnyéka. A valaha parlagon heverő területeknek diszkertté történő átváltoztatásáért valósággal törte magát Hercog ur, a hatalmas pesti bank főnöke, a mai uraság. Reggelenként a hajnalt követő langymeleg ájerben, lehetetlen pongyolában, kerek mandarin szalmakalappal fején, bár a reconstruáló álomtól pislognak még szemei — az öreg Pistával egyidőben szorgoskodik a kertben. Megvigyázza a harmattól gyöngyöző téli saláta-fejek készülnek-e már kötni? Aztán el szokott andalogni a gyümölcsöshen s féltő gondossággal figyeli meg télszakán át a heinyófészkek leszedettek-e? Örül a bársonyos felületű, fejlődő kanadai rainette alma gyümölcsnek. Áhitattal hallgatja a verebek csiripelését, a fülemile csattogását s az állészegély vérvörös tulipánjainak szirmaiból a világért sem tépne. Csak látni kell, hogy a rideg »financié« mily önelégült mosolylyal szemléli a virágágyak vidám virágzatu ibolyáit-violáit, meg a törpe floxot, melyeket a kellő nap aranyos sugarai új életre keltének.

Nyilvánvaló titok, hogy Hercog ur olvasta Alfonso Karr híres könyvét: a »Voyage autour de mon jardin«-t; de annyi szintén kiszivárgott a nép hite közé, hogy az uraság meg szokta olvasni a tarka porcsin ujonnan sült pártáit s kábitja magát a fehér szegfű s rezeda átható, kedves illatával.

Végre megérkeztek.

Alighogy a ut porát lerázták magukról, siettek a kertbe s alig győzték a városi s a falusi levegő közti „absolut“ kü-iömbiséget magasztalni. Henriette s Malvin kisasszonyok, a férjhez készülő „remek pertie“-k, ahogy a pesti komoly epouseürök nevezik egy-egy koronával ajándékozták meg a figyelmes vén kertészt a kistaffirozott parkban tanusított szorgalmáért. Herczog ur felesége ő nagyságával az újra festett kerti székeken foglalt helyet s bár kezeiben ott lobogtatta a „P. L.“ friss számát, ezuttal nem érdekelték a börze fondorkodó spekulációi, melyek máskor oly nagy attrakciót gyakoroltak reája. Arczán a jámbor megelégedés, a hamisítatlan jólét sugárzoit vissza.

Másnap kora reggel, amint szokásos sétáját akarja végezni, a vén Pista vetődik utjába. Ábrázatát a mélységes bánat barázdálja s torkán akad a Csés jóreggelt Nagyságos Uram! megszólítás.

— No mi baj Pista? — szólítja meg gazdája. — Mit tartogat abban a kalitkában, miféle madár az?

— Nem madár az nagysága, hanem a kertész keresztje... Istenverte vakandja, tönkre tette összes fáradságomat az éjjel Nézze meg csak Nagyságos ur!

Ezzel letette az élő vakondot tartalmazó kalitkát a veranda asztalára s dolga után nézett. Herczog ur a kertbe sietett, hogy a bejelentett kár iránt személyesen informálódjék.

Hát bizony a »kastély büszkeségét«: a parádés diszkeretet ugyancsak megdolgozta a kalitka foglya. Herczog urat csak úgy kerülgette a Mátra szele, mikor a megsarabolt alléekben ölnyi turásokat látott, aztán a virágágyakban szinte. A mosolygó filligram virágszálak erdejében ott puposodott a sok csuf poczokturás, mely visszatetszőbben vette ki magát ott, mint a madonnaképi szüz ábrázatán a feketén pontozott kékesvereses, duzzadó mitesser.

A kert többi része is pogányul volt össze-vissza turkálva, akárcsak egy csürhe malac garázdálkodott volna benne — mindenfelé, mindenütt mintha a temető csendes szomorúsága terjengne szét. A tulipánok s császárkoronák tövében levő virágok a szár és gyökerek sértését sejtetik, a lankadó növények meg igazolják is a föltevést. A nyári violák mintha haldokolnának s az ugyancsak halálra sebzett rezedától floxtól, ázáléktól orchideáktól kunyerélnak irt.

S Herczog ur e pillanatban nem bánta volna, ha lábon

álló buzatábláit a jégverés tette volna tönkre, vagy ha a gyapju ára 2 koronával csökkent volna, de hogy a »bestia« ily galádul rontja meg falusi tartózkodása örömét azt meg nem bocsáthatja soha.

— No várjál bestia, várjál! — hörögte elfuló hangon — megkapod a részed!

Felszaladt a verandába. Felkapta a kalitkát, melyben a fekete taláros, kerek, éjfekete szemű állat ide-oda mozgott, melynek látása a csömör érzetét keltette benne, kifelé fordított, meliső tacsói meg a sirásó lapátját juttatták eszébe. A harag első impulziója alatt kalitkástól földhöz akarta vágni. De aztán eszébe jutott, hogy az általa eikövetett bűntény nagyságának megfelelő büntetést is szab reája.

Kifundálta, hogy sajátkezüleg keresztbe feszíti a cselédak ajtófélfájára, ahogy a bőregérrel szokás cselekedni, majd meg azt véieményezte, sokkal többet szenved a deliktvens, ha hátsó lábánál fogva az almafa ágára akasztja, hadd süsse rostélyossá a juniusi nap perzselő sugara. Aztán arra gondolt, hogy ez sem lenne rossz, ha kalitkástól az eresz csatornája alatt álló vizeshoródba meritené be lassan-lassan s el gyönyörködnék a bestia-rémült evickélésében, lassu-lassu fuldoklásában, meg a fulladást jelentő utolsó bugyborék felszálásában.

De Hercóg urnak még pompásabb gondolata támad: Azok a szegény, annyira szeretett virágok meg lesznek bosszulva! A számok hideg mestere, kit most a vak szenvedély magával sodor, borzadva gondol a bosszu rettenetességére.

Kerit egy ásót, s sajátkezüleg ás a kert félre eső helyén egy mély gödröt s elevenen odatemeti a kárttevő imposztort. Hadd szenvedje ott végig az élettől való elválás rettenetes kinjait.....

Hercóg ur aznap kitünően dezsőnézett — megboszulta magát!

Igali Szvetozár.

A bölömbika.

Mocsaras vidékeink egyik legnépszerűbb madara a bölömbika, melyről a néphit azt tartja, hogy bikából változott madárrá. Ezt a hitet sajátságos bömbölő hangja keltette, amelyet jó *Miskolci* Gáspár uram már 1691-ben igen épületes példázattal ilyen-

formán jellemzett: „Miképen hogy az ökörbika nemű gémeknek igen éktelen nagy bőgő szavuk vagyon: — Azonképpen az olyatén, otthon csak a putzokban nevedett és minden tisztességes tudomány nélkül való Fő Rendeknek asztal fölött való minden beszédek sótaian, épület nélkül valók, semmi dicséretet, sem reá való figyelmezést nem érdemel.»

Ez a mondás, melyet *Chernel István, a magyar Brehm* tudós átdolgozója citál a korszakos munka legutolsó füzetében, azért is figyelmenre méltó, mert nyilatkozása az ugynevezett „szellemi felsőbbség“ sarktételének, amely minden rangnál és születésnél föbbre teszi a tudományt. De ennek a modern doktrinának semmi köze a bölömbikához, amelyről érdekes és festői nyelven megírt ismertetése keretében, mulatságos kis epizódot mond el Chernel István. Tudvalevő, hogy a bölömbika nagyon falánk madár s azokat az állatokat, melyeket le tud nyelni, megöli, a nagyobbakat pedig mérgesen megtámadja, ha közelébe tévednek. Amíg lehet, meghátrál ugyan hatalmasabb ellenfelei elől, de sarokba szorítva, elszántsággal neki megy s oly ügyesen, sebesen és ádázan vagdos a szemeik felé, hogy még az embernek is vigyáznia kell, nehogy veszedelmesen megsebesüljön.

„Sohase felejttem el azt a kómikus páros viaskodást, — írja Chernel, — amelynek egy ízben tanuja voltam a dinnyesi tóban, mikor a vizslám összetűzött egy bölömbikával. Alkalmasint véletlenül bukkantak egymásra a sűrű nádság egyik tisztásabb, szigetes helyén s annyira meglepődtek, hogy a bölömbika még csak a repülést sem próbálta meg. Magam a csuhásokban, nádban gázoltam s csak a közeli törtetés meg-meg ujuló zaja keltette fel figyelmemet. A csörtetés felé tartottam tehát s olyan furcsa harcjátékot láttam, mely bármicsoda cirkusz közönségét kacajra fakasztotta volna. Vizslám egyre hozzáugrott, odakapott a fölborzolt nyaku madárhoz, ez meg visszavágott. A kutya most hátulról támadott, mire olyan forgolódás, herce-hurca, ugrálás, fogcsattogtatás, fülrázás keletkezett, hogy szinte káprázott tőle a szemem. Jó ideig folyt a viaskodás s úgy rémlett, hogy az erők és ügyesség egyformán oszlottak meg. Ekkor közbeszóltam én is. Tűzeltem, biztattam a kutyámat, hogy hamarabb vége szakadjon a küzdelemnek, de engem semmiben se látszott venni a vérszemet kapott szárnyas. Még jó sokáig vesződtek egymással, míg végre a kutya hirtelen elkapta s úgy össze-vissza rázta a madarat, mintha csak a fülébe mászott volna valami s ettől

iparkodnék szabadulni. A bölömbika ekkor már nem árthatott neki a csőrével s rövidesen kiszenvedett dühös legyőzője fogai között.

Állatvédelem és állatvilág.

Irtóztató állatkinzás. Egy vidéki olvasónktól a következő értesítést kaptuk: Rövid idő előtt több suhanc két bikát terelt M. helységről a tőle jó messze fekvő N. város vágóhidjára. Az egyik állat úgy el volt gyengülve, hogy nem tudott lábán állani. Az ut sikos volt, úgy hogy térde egész véres lett. Hogy a bikát a továbbmenésre ösztököljék a vezetők orrlyukába égő rongyot dugtak és bunkókkal ütötték a halálra gyötört állatot, mely e kinzásokra fel is ugrott, de kimerülve vissza hanyatlott. Senkinek sem jutott eszébe a rendőrség figyelmét felhívni, sőt ellenkezőleg kacagtak a lélekemelő látványon — képzelhető, hogy fogalmuk sincs róla, hogy az állat iránt részvételt kell viseltetni.

A városi törvényhatóság már adott ki kitűnő állatvédelmi törvényeket, de nincs a ki foganatosítsa s ha magán emberek akarnak közbelépni, guny és kacagás a dijjuk. Tehát nem lehet ez ellen semmit tenni? Igazán irtóztató, hogy bánnak a szegény állatokkal.)*

A viviszekcióról „Carmen Sylva“ Erzsébet román királynőnek egy gyönyörű mondását olvastam a napokban 60-ik születés napja alkalmából, a mondás így szól: Az ember a természet ellensége; ahelyett, hogy nyugodtan kinyujtozzék, mikor órája ütött, feláldoz ezernyi szegény állatot, hogy saját magának néhány napi haladékat nyerjen.

Ily egyszerűségükben is oly igaz és lényeges szavak, sokszor többet hatnak, mint hosszú cikkek.

A disznó ölésről. Hogy engedhetik meg a kisebb helységek művelt és befolyásos elemei, hogy a vágó marhák, de különösen a disznók a legfájdalmasabb módon öletnek le? Ezt a borzasztó öldöklést „disznótor“-nak hívják s a gyermekek, kik tömött sorban élvezik a látványt a szivtelenség mérgét öntudatlanul szivják magukba, nem csak hogy nem esik meg szivük a szegény áldozat haláltusáján, sőt ellenkezőleg kacagva nézik azt. Azért mond

*) Utólag értesültünk, hogy már tettek ez ügyben lépéseket és hogy ki adták a rendőröknek és csendőröknek a parancsot, hogy ezután szigorúan járjanak el az állatkinzókkal.

juk: ha egyáltalán lehet az állatokat fájdalom nélkül kivégezni úgy minden embernek kötelessége erről gondoskodni. És ki nem maga végzi ezt a munkát, figyelmeztesse és világosítsa fel azokat, kiknek ez a véres munka a hivatása. Ha az állatoknak néhány hatalmas bárd ütést mérnek a fejére, úgy teljesen elkábulnak s ez mindenüt keresztülvihető. Persze biztosabban hat a lövés. Egy puffanás és az állat kiszenvedett; a megöléssel járó kelemetlenségek elmaradnak és nem marad vissza annak borzalmas emléke.

Egy napi lap a következő jó eszmével áll elő, melylyel a lovakon segíteni lehetne. Télen és kora tavaszal a teherhordó lovaknak van a legrosszabb dolguk. Ők azok, melyek a legrosszabb bánásmódban részesülnek és a mellet a legtöbbet kinlódnak. Mikor jég, hó elrontja az utakat, mikor sártömegek rakodnak mindenhol le, meredék utakra alig bírnak felhuzni, mert a patkó besüpped vagy lecsuszik — most kezdődik csak valósággal a szegény lovak vértanusága, pedig mindég egész erejükkel dolgoz és ezért legtöbbszörre korbácsütést, káronkodást kapnak. Persze nagyot lenditene dolgukon, ha a közönség nem volna oly közönyös szenvedéseik iránt, ha például minden építő mester, intézetek, vendéglők, szanatoriumok tulajdonosai, továbbá magán emberek, kiknek nagyobb mennyiségben van tüzelőszerszámra, tég-lára, porondra szükségük, rendeléseiket csak azon esetben tennék meg, ha a szállítók egészséges és kellő számú loval fuvaroztatnak. Ez csak néhány szóba kerül! Ha a fuvarosok mindég, minden oldalról fogják ezt hallani, úgy végtére is kényszerülve lesznek e szerint igazodni és így ennek a rendszabálynak bámulatos eredménye lehetne. Vagy állatvédő falragaszokkal is lehetne a lovak kimélését elérni.

A madár pusztítók ellen. Most történt először, hogy a főváros közigazgatási bizottsága a tettenért madárpusztítókat érzékenyen megbírságoolta. A madarak mindenütt az egész művelt világon hathatós védelemben részesülnek, illő, hogy a főváros hatósága is megtegye a magáét. Az esetek a következők: Husek János és Novotny Rezső napszámosok csapóvassal és lépveszővel fogdosták az éneklőmadarokat. Az előjáróság 5—5 korona pénzbüntetésre ítélte őket. A közigazgatási bizottság büntetésüket 25 koronára emelte fel. Ugyanígyen elbánásban részesült Kiss Ernő géplakatos is, ki Flaubert-puskával lövöldözte az éneklőmadarat. A közigazgatási bizottság azért bánt szigorubban a madárpusztítókkal, mert a főváros körüli erdők üdülőhelyek jellegével bírnak.

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére

Deák Ferencz-utca 11 sz.

kéretnek.

Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa *Virányi István* úr (Hosszú-u. 9 sz.) czimére intézendők.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre	— — —	2 kor.	— all.
Fél évre	— — —	1 kor.	— all.
Számonként	— — —	— kor.	20 all.

IX. évfolyam.

Kolozsvár, 1904. Április.

4. szám.

TARTALOM: Az állatok családi életéből. *Balkay Adolf*. — Madárvédelem vagy tollas kalap. *K. L. dr.* — Björnson a madárvédelemről. — *Állatvédelem és állatvilág*: Állatkinzás az ostorral. — Az okos verebek. — Dicsőségvágy -- a vivizsekkő rugója — A hasznos madarak védelme. — Állatvédelem és embernevelés. — Madárgyilkolás Törökországban. — Tagsági díjukat befizették névsora.

Az állatok családi életéből.

Irta: *Balkay Adolf*.

A nagy tudására, magas műveltségére és szellemi nagyságára büszke tudós talán megütközéssel venné tudomásul, hogy a természetvizsgálók szerényebb osztályába tartozó ember, a vadász, az állatok családjáról, családi életéről akar beszélni. Azt vélné, úgy lehet, hogy valamely állatfajnak csapatját, falkáját, kondáját vagy csürhét csak a vadász nevezheti családnak. Mert miként a verebet elfogja a vércse, a vércsét pedig a sas; miként az egeret elkapja a sün és a sündisznót megeszi a róka; akként lövi a vadász a sast és a rókát s megeszi a nyulat, a foglyot és a fácánt. Igen kevés közöttük a különbség. De nem csak a tudós urak, a közönség legnagyobb része is ebből a szempontból itéli meg a vadászokat; szerintük minden ember, aki zöld kabátot és tollas kalapot visel s néha puskával kimegy a határba, az mind olyan vadász, aki lopja a napot és koptatja a csizmáját. A tudós uraknak ugyanis csak a maguk szakmájához van szemük, mást nem látnak és nem észlelnek; az emberiség

legnagyobb része pedig csak néz, de nem figyel és nem lát. Pedig szemeink használatának ez a háromféle módja eredményeiben igen nagy eltérésekre vezet. Lássunk erre vonatkozólag egy-két példát.

A közönséges szemlélő, ha birkanyáját lát, az egyik birkát épen olyannak nézi mint a másikat; ha kettőt kiválasztanának belőle, nem tudná megkülönböztetni egymástól; a gazda, akit a birka már közelebről érdekel, megismeri az egyes birkákat kor és nem szerint, sőt az idősebbeknél az egyedeket is ki tudja választani a csapatból; ellenben a juhász, vagy miként túl a Dunán nevezik, az ihász, ki 300—400 anyabirkára felügyel, az ellés idején a 4—5 napos bárányokat, — nem egyet vagy kettőt, hanem százat vagy kétszázat, — reggel-este kiválogatja és odaviszi szoptatni mindegyikét a maga anyjához. Lássunk mást. Az egyik ember például azt fogja mondani, nini ott három madarat látok repülni; a másik azt mondja rá, azok valami ragadozó madarak lehetnek, mert lebegve prédát keresnek; a harmadik biztosan megmondja a korrajzukból, a mozgásuk módjáról és szárnyaik evezéséről, hogy ez itt egy vércse, az ott egy ölyv, amaz pedig kánya, még pedig nem sopronmegyei kánya, ahol a varjút és csokát nevezik kányának, hanem valóságos kánya, az a nagy barna madár, mely a Fertő nádasai felett lebegve szokott vadászni.

Mindkét esetben az első szemlélő csak nézett, a második már figyelt, a harmadik már határozottan látott. Az emberi szem, a látás érzéke, épen olyan, mint a többi érzékeink, amelyek már a születéskor a természet adományaként majd gyöngébbek, majd élesebbek, de hogy a tökély bizonyos fokát elérjék, okvetlenül a gyakorlatnak kell közreműködnie a tökéletesítésben; a művészet fokát pedig csak az éri el, aki a természet kitűnő adományával a gyakorlatot is egyesíti. Legfeltűnőbb ez a fokozatos különbség a hallásnál: vannak, akiknek, mint mondani szokás, rossz hallásuk van; ezek is hallják a zenét, de nem tanulnak meg belőle egy ütemet, egy dallamot sem; azok, akik, ha nincsen is kitűnő hallásuk, gyakorolják magukat az énekben és a zenében, megjavítják hallásukat, sőt a tökély bizonyos fokáig is emelkednek; de valódi művész csak az lesz, aki a természettől bőven megajándékozva, ez ajándékot megbecsüli és kitarító gyakorlattal a tökély legnagyobb fokára emeli. Ami a zenének a hallás, az a vadásznak a látás. Aki rosszul lát, abból

soha sem lesz jó vadász, lehet belőle ügyes vadölő, de jó vadász soha: röptiben a fácántyukot mindig összetéveszti a kakassal és az őzbakot, midőn decemberben az agancsát levette, sohasem fogja megkülönböztetni a sutától; pedig mind a két párnak egyedei feltűnőleg különböznek egymástól. A másiknak nincsen épen kitűnő látása, de mindig figyel és szemlélődik s oly gyakorlottságra tesz szert, hogy a vadászat körébe tartozó állatok alakját, mozgását, a vadászat mesterségéhez tartozó jelenségeket teljes biztonsággal felismeri és megállapítja; de a természet és állatvilág egyéb jelenségei iránt teljesen érzéketlen és vak. Ebből a fajtából kerül ki a legtöbb vadász s az ilyen lehet mint vadász kifogástalan és jeles, de miként a Wagner opera szépségeit csak az igazi művész tudja felismerni és igazán élvezni, a nagy mindenségnek a hivatlanok szemében érthetetlen zürzavarnak látszó bámulatos összhangját, a természetnek percről-percre változó és ismétlődő csodáját, elbájoló jelenségeit, a teremtő erőnek egymást tápláló, emésztő, átalakuló és újra alkotó teremtményeit, az életnek és szeretetnek bájoló jelenségeit csak az a boldog vadász látja, akit a természet a látás kitűnő adományával megáldott és aki ezen ajándék birtokában megtudta szeretni a természetet s annak minden jelenségét: a napfényt és életet, a növényt és állatot. E nélkül a tiszta látás nélkül nincs igazi vadász-szenvedély és nincs meg az a szeretet, amelyet a vadásznak a természet és annak teremtményei iránt éreznie kell, mert a szeretet nélkül a zöld kabátos nem vadász, hanem vadölő és vadpusztító.

Miként a gondos háziasszony óvja, gondolzza és szereti majorságát s mégis amidőn annak ideje elérkezik, leöli az arra való részt anélkül, hogy gondolzza és szeretete megfogytokoznék, — oly módon kell az igazi vadásznak gondolznia és óvnia a vadját s a vadászatkor annak csak a lelövésre szánt részét szabad lelőnie, hogy vadállománya meg ne fogyatkozzék és el ne pusztuljon.

Ekként gondolván és megismervén a vadat, az a meggyőződés érlelődik meg bennünk, hogy az embernek épenséggel semmi oka sincsen bölcsességével és felsőbbtségével büszkélkedni, az állatokat oktalanoknak mondani és lenézni; mert az észrevehető különbség köztünk csak az, hogy az embernek, testi nagysága arányához képest, valamivel több és cifrább az agyveleje, mint a fejlődöttebb állatoké. De az állatok megismerése

arra is megtanít, hogy a testnek valamely része vagy szerve csakis a többi részek és szervek rovására növekedik a rendes mértéken felül; s valamint a jól repülő madarak szárnya a lábak rovására fejlődött túlerőssé és hatalmassá, úgy viszont a gázlóknak, miként a struccnak, a lába erősebben fejlődvén és izmosodván, a szárnyuk maradt el a fejlődésben. Így azután ahhoz a végkövetkeztetéshez jutunk, hogy az emberi bölcsesség szerve, az agyvelő, a szívnek rovására növekedett oly nagygyá; s növekedvén az ember bölcsessége, sorvadásba esett az igazi szeretetnek, a szívnek melege és kedélyének gazdagsága. Ezzel szemben a szabad természetben, az állatok világában mindenfelé hamisítatlan szeretetet, romlatlan kedélyt látunk az élet minden megnyilatkozásában. S ha arról volna szó, hogy kinek jutott a jobbik, a nemesebb rész, gyakran pirulva kellene az irigységnek fel-feltolakodó érzelmét rejtegetnünk, nehogy meg kelljen aláznunk emberi büszkeségünket; mert példának okáért a szülői önfeláldozás és szeretet dolgában tagadhatlanul az ő javukra billen a mérleg s azért joggal és tartózkodás nélkül beszélhetünk az állatok *családi életéről*.

Ahol család van, ott természetesen násznak, ott szerelemnek és udvarlásnak is kell lennie. Igenis van; még pedig igen határozott formákhoz kötött megnyilatkozásban és eltérést, megszakítást nem ismerő folytonosságban.

A házasság életnek az állatok világában épen úgy, mint az emberek között, kétféle formája van: az egynejlőség és a többnejlőség.

Megjegyzem, hogy noha ezen jelenségek, amelyekről itt szó lesz, az emlősök és madarak valamennyijére kiterjednek és érvényesek, én mint vadász csakis az itteni vadászat és háztartás körében előforduló és mindnyájunk által ismert állatokról beszélek és csakis azoknak életmódjáról szándékozom egyet-mást felemlíteni. A mi állataink közül egynejlőségben élnek: az őz, a nyúl, a túzok, a császárfajd, a fogoly, a fűrj, a galamb és az összes ragadozók, úgy az emlősök, valamint a madarak osztályából, mint például a róka, a borz, a vidra, a nyuszt, a nyest stb. továbbá a sas, a kánya, a karvaly, a sólyom stb.

Az állatvilág mahomedánjai, kik többnejlőségben élnek: a szarvas, a dálnvad, a siketfajd, a nyirfajd, a pulyka, a páva és a házi tyúk.

Sajátságos jelenség, hogy amíg a vadlúd és a vadkacsa a

szabad természetben az egynejségnek hódol, addig ugyanezen fajoknak civilizált rokonai, a házi lúd és kacsza, az emberi fős-vénység okozta kényszerhelyzet kifolyásaként a törökök mód-jára a többnejséget vették fel, mert hát a keresztény erkölcsök-ben nevelt gazdasszonyok nem találják a takarékoság elvével megegyeztethetőnek azt a boldog állapotot, hogy minden kacsa-nak meglegyen a maga gácsérja és minden libának a maga gúnárja.

A házias életet az állatvilágban is megelőzi a nász, a la-kodalmat pedig az udvarlás és a hódítás.

Kivételt nem ismerő törvény az, hogy a nászhoz minden állat a legszebb ruháját, leglőmöttebb bundáját és legélénkebb, legtisztább tollazatát ölti fel s vannak, akik az udvarláshoz a biztosabb hódítás kedvéért a legpompásabb diszruhában jelen-nik meg.

Feltűnő jelenséget képez az a körülmény, hogy az állatok világában, nem úgy, mint az emberek között, csakis férfi nép-ség cifrázkodik és cicomázkodik; a hiúság, feltűnési vágy és pompára való hajlam kizárólag a himeknél jelenkezik; a giger-lik fajtája is csak a himek között fordul elő; kacérkodni is csak a himek szoktak; a jérce és tyúk mind szerény, szende és hall-gatag; nem szereti a feltűnést, a cifra ruhát és cicomát.

Azután pedig elképezhetetlen s elmondhatatlan, hogy a csábításnak és kacérkodásnak mi mindenféle eszközeit használ-ják fel ezek az állatvilágbeli gigerlik a szende és ártatlan női népséggel szemben: akár csak minálunk.

Tündöklés, berzenkedés, pózolás, tánc és ének képezik a rendes eszközöket, amelyekkel a himek a jércéket csábítják, csa-logatják, meghódítani igyekeznek. Vannak himek, a melyek tün-döklő ruhájukban valóságos lovagjátékokat rendeznek a jércék mulattatására és megnyerésére.

Legjellemzőbb példája ennek a him gigerli-fajtának a „küzdő snepf“ vagy „bajnok libuc.“ (Machetes vagy totanus pugna. Der Kampfäuter.) Azért mondtam el az idegen neveit, mert a ma-gyar nevei közül az ember nem tudja, hogy melyik a rosszabb; a „küzdő snepf“ vagy a „bajnok libuc.“ Ez különben még a ter-mészettudósaink körében nincs egészen eldöntve, mert azok szemlátomást mindenkor arra törekednek, hogy állatjainkat a le-hető legfurcsább és legképezhetetlenebb nevekkel ruházzák fel; szerencse, hogy ez irányban Herman Ottó és Chernel István

urak most már alapos gyomlálást visznek véghez, legalább a madarak elnevezése körében. Sajnos, hogy tudtommal a bajnok libucra még nem került a sor, hosszú életre a zonban már semmi esetre sem számíthat.

A bajnok libuc a madárvilág legfeltűnőbb piperkőceinek egyike, a legvalóságosabb gigerli. Rendes ruházkodása igen egyszerű, mondhatjuk szinehagyott, kopottas: a him és tojó egyaránt barnásszürke, foltos, sárszinű, a him jóval nagyobb, mint a tojó. Midőn azonban tavasszal a him felölti nászruháját, büszkébb, délcegebb és pompásabb madár alig képzelhető. Fején felborzolható hosszabb tollakból színes sisakot s nyaka körül hosszú, felemelhető gallér-köpenyt visel és a sisakok és gallérok színei sokféle változatban pompázik. — Van tiszta fehér, vajszínű, teljesen sárga; vörös színekben a rózsaszíntől a legszebb biborpirosig: és a kék színben a nefelejstől a kékiő feketéig minden árnyalat; van bronz színű és csillogó zöld és mindez fodros vonalakkal és sötétebb pontsorokkal tarkázva és díszítve. Ez a különfésőség annyira megy, hogy vadászok és természetudósok egyaránt állítják, hogy két olyan példány, melyek színben teljesen megegyeznek, egyáltalában nincs.

A küzdő snepf szereti a társas életet, társaival egész éven át a legjobb barátságban él, de amint kitavaszodik és megdobantja szívet a szerelem, felteszi pompás sisakját, nyakába keríti gyönyörű gallérját és büszkén, mint egy spanyol grand, kilép a porondra. A tavak és a nádasok szélén, aprófüves, sima tisztásokon sorakoznak a bajnokok, kiki választ magának egy ellenfelet és felborzolva sisakját és gallérját, mely mint a vért fedi a testet, lándzsájukat, azaz a csőrüket előre feszítve megrohanják egymást és küzdenek kitarással a végkimerülésig. Hogy csapat csapat ellen küzdene, sohasem fordul elő, mindegyik csak a maga ellenfelével küzd, de megtörténik, hogy egyszerre 3—4 pár is megtámadja egymást, keresztül kasul rohanva egymásra. Ha egy-egy pár elfárad, az félre áll s körben állva nézik a többiek küzdelmét. Így folyik a harc szünet nélkül reggeltől estig. A bajvivók puha csőrükkel nem sok kárt tesznek egymásban, de nem is ez a szándékuk, ők csak tündökölni és szépeik előtt mint bátor lovagok akarnak feltűnni; s valóban szebb és érdekesebb látvány alig képzelhető, mint ez a színes, ártatlan, kápráztató és vér nélkül való lovagjáték. Midőn azután kiki megelégtelte a hódítást, elvonulnak a magányba, a szép ruhát levetik s nyáron

már mint fakó nyárspolgárok sétálgatnak a mamákkal a sipogó fakószínű apróságok között.

Nem kevesebb pompával és tündökléssel udvarolnak a mi erdei és házbeli kakasaink: a siketfajd, a nyírfajd, a páva, a pulyka és a házikakas. A siketfajd szép, tündöklő díszruhájában nemcsak forog és táncol, hanem szerelmi mámorában teljesen megsiketül s e mellett énekel is. Képzeltethető, hogy minő bájoló lehet az az ének, midőn csak akkor énekel. De az mindég, a vadász és valószínűleg a fajdtyukok füle is elbájolva hallgatja ezt a kottára leírhatatlan zenét.

Tudjuk, hogy a mi pulykakasunk, a mi pávánk is milyen fénynyel és pompával legyeskedik tyukja körül, a midőn hódításra indul, pompás farktoll egyező alakban kifeszíti, szárnyait gömbölyűre kiszéleszti s büszkén lépkedve forog a bámuló tyukok között. Sokszor hallottuk bizonyára a házi kakast vagy a házi galambot, amidőn hizelegve, turbékolva udvarol; az elsőnek szóbojsága néhány ko-ko hangból áll s az utóbbi nem mond egyebet, mint tutru s mégis hogyan hizelegnek, milyen csábítóan fecsegnek, mennyi érzelmet, mennyi vágyakozást fejeznek ki ezzel a néhány szótaggal. A fecske madár himje már valódi ékeszszólást fejt ki, midőn napkelteve az éresz alatt a párjának hizeleg. A pacsirta, a fülemile himje, kik nem szereztek díszruhát a nászhoz, elbájoló énekkel, elragadó költészettel hódítja meg párját, mert midőn, miként mi mondani szoktuk, a hajnalt üdvözli, ő akkor a kedvesét mulattatja, annak énekel; hogy meghódítsa, szerez neki kottára nem írható, versbe nem foglalható gyönyörű dalokat, valódi lírai költeményeket s minden évben, minden tavasszal ép oly gyöngédséggel és odaadással udvarol és hódol, noha élethossziglan választotta párját.

Madárvédelem, vagy tollas kalap.

Elbeszélés. K. L. Dr.

— Hallgass már el hízeltedéseiddel, Feri! — kiáltja bosszusan a radványi földbirtokos fiatal felesége. — Ez csak üres beszéd, mely ha tette kerül, cserben hagy.

— Mit beszélsz, Berta? Hogy nálam minden üres beszéd? Hogy-hogy?

— Oh te hizelgő! Ugy teszel mintha nem is sejténéd miről van szó. Nem kértelek a multkor, mikor a városban voltunk, hogy vedd meg azt a divatos kalapot, mely nekem annyira tetszett? És te kegyetlen, talán teljesítetted kérésemet?

— Igaz, neked tetszett az a kalap, mely az egész kirakatot kitöltötte. Nekem azonban nem, egyáltalán nem.

— Mit határoz ez — felelte hetykén Herta. Az a fő, hogy nekem tessék, ebben a kérdésben talán én vagyok az irányadó.

— Talán, ha a te tüpénzeden vásárolod, de nem akkor, mikor én nyitom ki tárcámat, akkor talán nekem is van szavam, eltékozva attól, hogy feleségemtől elvárhatom, hogy nekem is tetszeni óhajt.

— Hohó, ez nyílt lázadás! Először elhalmozol hizelgések, kel s most kimutatod tigris karmaidat!

— Tigriskarmok! Valóban szeretetreméltó vagy; de én nem vagyok tigris, inkább egyike azoknak az állatoknak, melyeket a tigris fölfal.

Tebát báránka, ártatlan báránka. De félre a tréfával szeretném tudni, miért nem akarod megvenni a kalapot?

Miért, Herta? Hiszen megmondtam, mikor azt a fejfedőt, mert kalapnak azt a szörnyeteget nem lehet nevezni, szemléltük.

— Ne ócsárolj oly dolgokat, melyekhez nem értsz!

— Természetes! Mi férfiak csak arra valók vagyunk, hogy szépnek találjunk mindent, a mi nektek tetszik, mert divat. Ha már kiment a divatból, magatok is csudálkoztok, hogy tarthatatok valaha szépnek ezt az izléstelenséget. De nem ez az ok, a miért nem tudom magam elhatározni, hogy ezt a szörnyeteget megvegyem....

— Oh, mert te az állatvédő egyesület tagja vagy, ne viseljem azt a kalapot!

— Mily roszakarat! Nem azért, mert az állatvédő egyesület tagja vagyok, hanem, mert szívvel-lélekkel vagyok az, mert felbőszít, hogy mily kegyetlenek e szegény lények iránt, kik nem tudnak panaszkodni, kétségbe ejt, hogy a gyengébb nem is képes ilyen szívtelenségre, hogy a divat hóbortjának áldozhasson.

— Divathóbort! Lehet — de ez a divat! Mit lehet ellene tenni?

— Bizony, ha nekem hatalmamban állana, mind az akasztófára kerülnének, kik ezt a kegyetlen divatot csinálják. Vagy azt hiszed, nem érdemelnék meg, kik milliónyi szebbnél szebb madárkát pusztítanak el, hogy a női kalapokat diszítsék vele?

— Tulozz még jobban. Ugy látszik Feri, a bolondházba készülsz.

— Igazad van. Megőrülhet az ember, ha olvas arról a sok kegyetlenségről, mely csak azért vitetik végbe, hogy tetsztvágyatokat és hiúságtokat kielégítse. Hogy főka bőroket kapjatok, százezrével nyuzatnak meg az állatok. A messze jégmezők visszhangzanak a megkínzott állatok fájdalom ordításától, mint nem egy utazó beszéli. Most már rákértült a gazdáknak oly hasznos vakondokra a sor, mert a vakondok szörme divatba jött; Angliában, Skótszágban már kipusztították őket.

— Ez szomorú — hja de a divat! Magad mondod, hogy a divat kedvéért történik. Mi nem tehetünk róla, hogy divatba jött, de nekünk azért követni kell.

— Erről később Herta. Most még egy ideig megkinozlak tanításaimmal, bár nem sok sikerrel kecsegtet fáradozásom, de ezzel tartozom lelkiismeretemnek. Beláthatod mily rettenetes a madárirtás, ha megmondod, hogy a remek kolibrik kihalófélben vannak, hogy a paradicsommadarak, a kócsag, sok kakadu fajtak ki vannak irtva. Igaz, hogy Olaszországban a mi éneklőmadarainkat utálatos nyenceknek asztalára, mint csemegét adják, de mégis csak szomorubb, hogy a nők, kiknek példákat kellene adni nekünk, durva férfiaknak gyengédszívűségükkel, jóságukkal, még fölülmulják a mi keményszívűségünket, durvaságunkat.

— Na ez mégis csak rettenetes túlzás.

— Dehogyl Az a ki egy bizonyos magaslatról, mely természetfői fogva megilleti, zuhan alá, sokkal mélyebbre esik mint a ki már ugyis lent állott.

— Ez csak szófizma, kedves Feri! Nektek csak olyan feleségetek van, a milyent érdemeltek. Hiszen ha egyszerű ruházattal, díszsel, hajviselettel megelégednétek, mi sem gondolnánk a cicomázkodással.

— Fájdalom, igazat beszéltél! A férfiak is hibásak; de rajtatok mulik, hogy ne engedjete vakon minden szeszélyűeknek. S ez visszavezet előbbi tárgyunkhoz. Ha ti nem hódolnátok a divat minden kegyetlenségének, azt hiszem kevés férfi lenne, ki azt nélkülözná.

— De, hogy tehetnék ezt? A divat jön s a nőknek alá kell magukat neki vetni. Ha nem tennék, nevetségessé válnának. És mi rettenetesebb mint a nevetségesség.

— Ezt már tagadom. Elképzelsz magadnak egy madárhulákkal fedett kalapot. Hát szükséges egyáltalán egy ilyen hulladisz? Hát nem lehetne structollal, szalag- vagy virágdisszel a kalapot feldiszíteni, a nélkül, hogy nevetséges légy. Nem volna jobb, ha madárdisz helyett madárvédelemmel foglalkoznátok? Mily szép volna, ha kereken kijelentenétek, hogy madárdiszt nem viseltek semmi szín alatt. Szerezd meg nekem az örömet s mondj le e barbár fejdiszről. Emelkedj fel a téged és nemedet megtisztelő nemes gondolkozásmódra. Gondolj rá, hogy az erdőkön, a kies berkekben mindenütt veszély környékezi a szegény madárkákat, horog, csapda várja áldozatait, nem kimélve az énekes madarainkat sem, — gondolj a milliónyi elnémitott torokra, mely a természet kedvelőnek oly élvezetet szerez s valóban akkor nem fog oly nehezedre esni a lemondás.

— S ha tenném is, mit használna az? Egy szeniély nem végezhet semmit s a nagy többség makacs a térítőkkal szemben.

— Ki tudja. Minden kezdet nehéz! De egy szép példa található követőkre és fog is találni. Csak verődjön minden országban össze egy lelkes kis csapat nő, kik erélyesen védekeznek az ilyen barbár divat ellen, biztosítlak, hogy évről-évre szaporodnék számuk. S ha majd a kormány is végre kiadja rendeletét, mellyel megszünteti a lelkiismeretlen kereskedelmet madártollal és madártestekkel, akkor magától elmúlik ez a divat.

— Ha ez egyszer megtörténik, jó. Most még nincs rá kilátás, azért még egyszer felteszem a kérdést: Megveszed-e nekem a kalapot vagy sem? Igen vagy nem?

— Nem! Nem Herta. Ez egyszer hajthatatlan leszek, mert nem cselekedhetek meggyőződéseim és lelkiismeretem ellen. Kérj tőlem bármit, csak ezt nem.

Herta elsápadt. Bájos arcát eltorzította a méreg. Tehát nem? sziszegte apró fehér fogai között. Jó, jegyezd meg magadnak. Hirtelen megfordult és kiment a szobából.

— Ez a fáradságom gyümölcse — mondja Ferenc tragikomikus arccal. Tényleg diadal ez a nőnevelésnek! Oh asszonyi logika, ki ért meg téged? Oh asszonyi szív, ki ismer meg téged?

Radványiné a parkba ment. Egy hatalmas platán alatt volt egy pad, arra ült le. Nagyon izgatott volt — nagyon elégedetlen az urával. Mint lehetséges, hogy egy nyíltan kimondott kívánságával ellenkezik? Tényleg lesz-e merészsége a ház urát játszani? S ő azt hitte, hogy az urát már kellőképpen megpuhitotta.

Az öcsse Ernő, a ki szünidejét itt töltötte, jelent most meg Flaubert puskával a vállán. Közeledett szeretetreméltó nénjéhez, de mindjárt észrevette, hogy rossz kedvű.

Reggeli köszönését alig fogadta. Azért a nélkül, hogy beszélgetésbe elegyedett volna, beljebb sietett a parkba, kis madarakra vadászni. Tudta, hogy nénye részéről nincs mit tartania; a bácsinak persze mit sem volt szabad tudni erről a szórakozásáról, de ő sohasem jön ilyen időben a kertbe, mert ilyen időben dolga van.

Herta gondolkodva nézett maga elé; szájának durcás kifejezése elárulta gondolatait: »Nekem kell az a kalap és meg is szerzem magamnak!«

Mig így töprenkedett, egy fülemile szökdécselt egyik ágról a másikra, egy ághoz dörzsölgette csőrét s rágyújtott búbajos dalára. Mindég erősebb s tisztább lett a hang s bámulatos, hogy egy oly gyenge testből miként törhet elő oly remek hang. Herta tekintete akaratlanul is a kis énekesre irányult s némi élvezettel hallgatta a bájos énekest.

Talán megérezte, mily kegyetlenség az ily bájos állatot, mely annyi embernek élvezetet okoz, megölni? Talán összhangra keltette a madár dala az urának beszédét? Női szív, ki ismer ki téged?

E pillanatban gyenge csattanást hallott közvetlen közelében és a halálosan megsérült állat, szárnyaival repdesve, vonaglott a földön.

A diák előlépett a sűrűségből, hogy zsákmányát felvegye. De Radványiné megtiltotta s fölemelte a haldokló madarat. Az állatka még mozgott, azután kinyújtózott, becsukta szelid szemecskéjét — vége volt. Herta tartotta a még meleg madártestet s fájdalmasan nézte a kis tetemet.

Valami változás ment végbe belsejében — emberi megindultság reszkettette meg szívét.

— Többé ne ölj énekes madarat, értetted Ernő! Mert megmondom férjemnek!

— De a kalapodon szeretsz holt madarat viselni? Felelte nem nagyon tiszteletteljesen a fu.

— Nem fogok többé viselni. És most távozz és máskor ne engedj meg ilyen megjegyzéseket magadnak.

Férje szobájába lépve, kezét nyújtott neki és azt mondta:

— Lemondok a kalapról, Feri! Nem viselek többé madaras kalapot, hanem a madárvédelemnek, a szegény madarak védelmének szentelem magam!

Björnson a madárvédelemről.

Egy, a franciákhoz írott érdekes levélben Björnson ezt írja a madárvédelemről:

„Most milliók nevében fordulok e nemes, fenkölt gondolkozásu nemzethez, a madárvédelem érdekében. Kiméjétek kis barátainkat, melyek mezőinket, kertjeinket és fáinkat megszabadítják a kártékony rovaroktól, a rövid nyarat énekükkel édesítik meg s gyermekeinknek annyi örömet szereznek. Ez eresz alatt fészkelő kis vándorok családi élete megérteti némileg a gyermekekkel a természet csodás háztartását, részvétet indít szívükben s képzeletüket élénkíti, mikor gondolatban elkíséri őket a naposabb és melegebb vidékekre“....

Miután ír még a Franciaországban dúló madárellenes mozgalmról, kifejti, hogy egy madár mennyi rovárt képes elpusztítani, így folytatja Björnson:

„Nálunk nem ölnek meg énekes madarat. Már régen létesítettek nálunk a gyermekek egyesületeket a madarfészkek védelmére. De az a haszon, mely ez által földjeinkre, kertjeinkre hármaslik, semmi a haszonhoz képest, mit ez által a gyermekek nevelésénél érünk el, a mennyiben leszoktatjuk őket a kegyetlenkedésről és a kis madarak védelmezőivé tesszük. Rászoktatjuk, hogy uralkodjanak szeszélyeiken s tanuljanak nagy célokért lelkesedni. Ragadozó hajlamukat nemes érzésekre alakítjuk, megtanítjuk a természet munkájára, mások javára ügyelni s ez által szellemüket oly irányba tereljük, hogy biztosan valamikor szilárd támaszok lesznek a haza nagy épületénél. Különös, hogy egy protestáns nemzet sem foglalkozik iparszerűleg a madarak pusztításával. Miért létesítenek angolok és németek állatvédő egyesületeket

Olaszországban? Olyan törvény, mint Franciaországban, mely tiltja, hogy a hazai madarakat pusztítsák, a vándormadarak fogdosását azonban megengedik, protestáns államokban nem létezhetnek. Olyan vita, mint a francia képviselő kamarában, szintén nem létezhetik. Nálunk az iskola az, hol a gyermek a madárvédelmet és kötelességeit a madarak iránt tanulja s már az iskolában létesítenek egyleteket a madarak védelmére. Mint annyi más nemzet, mi sem köszönhetjük meg soha azt, a mit Franciaország a műveltség emelésére tett. Bár megtaníthatnánk most szerény viszonzásul Franciaországot: hogyan védjék az énekes madarakat.“

Állatvédelem és állatvilág.

Állatkinzás az ostorral. Elfogadott szokás, hogy a kocsisok a lovakat munkájuk elvégzésénél nemcsak szóval, hanem az ostorral is serénységre sarkalják és büntetik. Ha már ezen szokás abbahagyására ezidőszerint nem is gondolhatunk, mégis legalább az ostor használatával való gyakori és gonosz visszaélésnek megszűnését kell kívánnunk. Sok kocsis tudatlanságból azt hiszi, hogy ostor nélkül, sőt annak állandó használata nélkül az állatok nem is végezhetik el rendesen munkájukat. E közben aztán ütik a lovat agyba-főbe, mitsem törődve azzal, hova hullanak a csapások. Ez pedig nemcsak kegyetlenség, hanem olyan ostobaság is, mely nem egy értékes állaton ejtett — különösen szemén — súlyos hibát. Különösen fiatal embereket, kik kocsis szolgálatra taníttatnak, kellene az állatokkal kiméletes bánásmódra megtanítani és rákényszeríteni. Sok baleset is elmaradt volna, ha a céltalan verés elmaradt volna és az ostort, mint fegyelmetező és büntető eszközt csak a szükséges alkalmakkor használnák. Mer az tapasztalati tény, hogy az ostornak sokkal nagyobb hatása van az állat ösztönzésére akkor, ha ritkán, mint akkor, ha folytonosan használják. Minden mértéktelen használata az ostornak idővel eltompul, az állat nyugtalan, ijedős és buta lesz. Ha megügyeljük a kocsisok munkáját, látjuk, hogy némelyek jóltevő nyugalommal és szeretettel bánnak az állatokkal s az ilyen állatok a legserényebbek és legjóindulatubbak, mások durvák és kevésbé gondosak s azoknak kell a legtöbbet vesződniök, hogy az

alájuk rendelt állatok munkájukat jól elvégezzék. Nem kell, hogy éppen lelkes állatvédők legyünk, hanem csak a hasznosságra hivatkozunk, mikor azt az intelmet adjuk ki: legyenek mértékletesek az ostor használatánál s az állatok sokszor visszafizetik ezt a kiméletet. Egy kocsis sem tehet gazdájának vagy önmagának, de egyuttal az ő gondjaira bizott állatnak is nagyobb szolgálatot, mintha kiméletesen bánik az állatokkal.

Az okos verebek. A verebek okos állatok, melyek segítenek egymáson bajukban. Egy madárbarát a közetkezőket meséli: „Megfigyeltem egyszer egy verebet, melyet bajtársai etettek. Mikor közeledtem a kis társasághoz, az egész raj felrepült. Egyetlen veréb maradt csak ott s ez is nyugtalanul ugrált idestova. Minden baj nélküli megfogtam. Bámulatomra láttam, hogy mindkészemén hályog van; a szegény fickó vak volt. Szabadon eresztettem s mindjárt jöttek barátai, egyik a másik után. Megkezdődött ismét az etetés. Most egy kocsi robogott arra. A felszálló raj közepén érte el a vak a legközelebbi háztetőt. Bizonyosan a többi barátja figyelmeztette őt.“

Dicsőséggy — a viviszekelő rugója. „Kiváló kutatónak“ lenni nagy dicsőség, kecsegtető és olcsó. Hogy ezt a nevet nyerje, csak két-húsz kísérleti nyulacska kell, darabja 1—2 korona. Ha a házinyúl, melynek egy út szert fecskendeznek be, mint az őrült szaladgál, úgy az izgató szer *Excitans*. Ha fájdalomosan oldalt fekszik és csendesen, szomorúan pusztul el, úgy csillapító szer, *Verrinum*, *Varcoticum* vagy *Hypnoticum*. Ha reszket és teste kihült, úgy lázellenes a szer, *Antipyreticum*, stb. Most már kiszámítják, hogy hány milligramm gyógyszer van a nyulacska súlyához viszonyítva, hatással, és hogy semmit ne mulasszon, megnézi veséjét, máját, szivét és a vérét — s az úttörő mű be van fejezve! Csak tudna a házinyúl beszélni!

Dr. Hessen Róbert.

A hasznos madarak védelme. Tallián Béla földmivvelésügyi miniszter a múlt hóban a képviselőházban törvényjavaslatot terjesztett be a mezőgazdaságra hasznos madarak védelme végett Párizsban 1902 márczius 12-én kötött nemzetközi egyezményről. Az egyezmény szerint a mezőgazdaságra hasznos madarak feltétlen védelmet fognak élvezni olyképpen, hogy azokat bármely időszakban vagy bármely módon megölni, valamint fészkeiket, tojásaikat és költéseiket elpusztítani tilos lesz. A fészkek, tojások és madárfiókáknak behozatala és átvi ele, szállítása, az azokkal

való házalás, azoknak elárusítása, eladásuk és megvételük tilos lesz. Ezen tilalom nem terjed ki a tulajdonos, haszonélvező vagy ezeknek megbízottja által elpusztítható oly fészkekre, melyeket a madarak lakóházakban vagy általában épületekben vagy azokon és az udvarok belsejében raktak. Tilos a madarak tömeges összefogdosásának vagy elpusztításának megkönnyítése. Tilos továbbá elfogni vagy megölni minden évnek március hó 1-től szeptember hó 15-ig azokat a hasznos madarakat, a melyek az egyezményhez csatolt jegyzékben fel vannak sorolva. Az illetékes hatóságok kivételképpen időnöz kötött engedélyt adhatnak az ártalmas és kártékony madarak lelövésére. Azonban az ily körülmények közt lőtt madaraknak áruba bocsátása és eladása tiltva lesz. Ezen egyezmény határozmányai alól tudományos érdekből vagy a madarak felszaporítása céljából szükséges óvintézkedések mellett kivételeket engedhetnek. Megengedhető lesz még ugyanily óvintézkedések előfeltétele mellett azon madaraknak fogása, eladása és tartása, melyek arra szánvák, hogy kalitkában tartassanak. Az engedélyt az illető hatóságok adják.

Érdekes jelenséget állapítottak meg az idén *Dr. Lendl Adolf* intézetében, a mivel a madár vonulásra vonatkozó ismereteink ismét egy meglepő adattal gyarapodtak. A nemes kócsag érkezésére vonatkozik ez a feljegyzés. Ez a diszes tisztafehér gémfaj, azeiótt hazánkban mindenütt, ahol nádasok és mocsarak terjengetek látható volt; az Alföld volt a hazája és az ecsedi lápig terjedt a birodalma. Ma már e legritkább fajok közé tartozik, már csak a Kis Balaton körül fészkel néhány párja és a Drávatorok nádas birodalmában. A horvátországi mocsaras vidékeken még gyakoribb. Elvértve látják Zalában, a Bácskában és Torontálban. Rendesen későbbben szokott érkezn, mint a gólya és a fecske. Az idén pedig ezek még mindég késnek, holott a kócsag már márczius legelején megjelent a Dráva mentén, amint az onnét a nevezett budai labororiumba kitömés czéljából beküldött példány tanusítja. Sok érdekes adatot állapítottak meg ily módon *Dr. Lendl Adolf* intézetében, a hova az egész országból küldék be a vadászok ritkább szép és kitömésre, érdemes példányaikat. Az erről szóló és erről-évre összegyűjtött adatokat, tanulságos összeállításban, a hazai tudomány gyarapítására azután közzé, teszik az intézet folyóiratában, a *Természet*-ben.

Madárgyilkolás Törökországban. Épen mint Olaszországban, itt is őszszel tömegesen kerülnek a madarak a piacra. Bár

létezik egy császári irat, mely ezt a kegyetlenkedést tiltja, de már évek óta nem törődik vele senki s milliónyi madár pusztul el és adatik nyilvánosan el. A falvakban szegyenletes módon vágják a madárvásár. Stiglitz, csiz s más kis énekes madár ezrével jön naponként forgalomba. Konstantinápoly környékén a görög utcai gyerekek fogdossák őket. Egy-egy faluból naponta 1500—3000 madarat szállítanak Konstantinápolyba, melyet hállóval és lépvesszővel fogdosnak össze. Százát tiz piaszterért (2 frank) adják el.

Fogdossák az éneklő madarakat. Annak dacára, hogy iskoláinkban sokat hallanak a tanulók az éneklő madarak hasznáról s ezek elfogdosását törvény is tiltja, úton-útfélen egész vakmerően fogdossák azokat a hasznos állatokat, melyek tavasztól őszig a mellett, hogy kellemes énekeikkel gyönyörködtetnek, még azt a szolgálatot is teszik, hogy pusztítják gyümölcsfáinkról azokat a férgeket, bogarakat és hernyókat, melyek különben egész gyümölcsstermésünket tönkre tennék. Ha még nem vagyunk annyira, — a mi elég sajnós — mint külföldön, hol a madárkakat az udvarokon és kertekben rendszeren etetni szokták, legalább legyen rá gondunk, hogy a madarak fogdosását minden telhető módon megakadályozzuk.

1903-ra tagsági díjukat befizették.

Ejszaky Károly	2 kor.	Dr. Minály József	2 kor.
Özv. Dr. Göth Manoné	2 >	Özv. Pap Aronné	2 >
Göllner Ákosné	2 >	Szász Gerő	2 >
Br. Horváth Gabriela	2 >	Tauffer Ilka	2 >
Dr. Höncz Kálmán	2 >	Tauffer Irma	2 >
Karpi Gyuláné	2 >	Dr. Ternér Adolfné	2 >
Dr. Krausz Emilné	2 >	Br. Wesselényi Béla	2 >
Mesticz Ferenczné	2 >	Br. Wesselényi Béláné	2 >

1904. évi tagsági díjukat befizették.

Gr. Esterháry Miguel	2 kor.
Scharschmidt Györgyné	2 >

Vidékről.

Fodor Árpád Szent-Gothárd	2 kor.
Grimm Gusztáv Budapest	2 >
Németh Károly Kecskemét 1903 és 1904. évre ..	4 >
Gr. Teleki Gusztávné Bécs ..	2 >

ÁLLATOK VÉDELME.

fi kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére Dedk Ferencz-utca II. sz. kéretnek. Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú u. 9 sz.) czímére intézendők.	Tagoknak tagsági díj fejében jár. Előfizetési ár: Egész évre — — — — 2 kor. — fill Fél évre — — — — — 1 kor. — fill Számonként — — — — — kor. 20 fill	
IX. évfolyam.	Kolozsvár, 1904. Május.	5. szám.

TARTALOM: Leonardo da Vinci és az állatok. — A ló. *Dr. Rodiczky Jenő.* — A kutya és az ember. *Serényi Gusztáv.* — *Állatvédelem és állatvilág:* Állatvédelem és embernevelés. — Állatvédők törvénykönyve. — A kigyó mint háziállat. — Egy francia generális állatvédő rendelete.

Leonardo da Vinci és az állatok.

Nem azt az elragadtatásig fokozott tetszést akarjuk szóvá tenni, melylyel a nagy Leonardo az állatokat, különösen a nemes páripákat szemlélte; ez természetes s a renaissance korától a mai napig minden művész sajátja.

De hogy Leonardo a legtöbb, sőt lehet mondani valamennyi kortársával és tegyük hozzá a mai korban élő olasz honfitársával elientétben helyezkedve az állatokkal szemben, meleg érzéssel tanúsított s hogy sorsukról buddhista tanok és Schopenhauer elvei szerint foglalkozott, ezt akarjuk előtérbe vonni. Egy bécsi nő, Marie Herzfeld könyvet írt, melynek czime: Leonardo da Vinci a bölcsész, a kutató és költő. E könyvben felemlíti Leonardo összes műveit, ezekkel nekünk, egy cikk keretén belül lehetetlen foglalkozni.

Mig valamennyi munkája félben maradt, addig egy régi állatkönyve, a „Bestiarius” szinte teljesen be lett fejezve. Bámulatos, hogy ő kikutatta a természetet, ilyen feljegyzéseket csinált valódi és képzelt állatokról: A delphin szúros hatuszonyaival a krokodilt megöli, mert ellenfele alá veti magát s összeszurkálja hasát. Vagy: a vipera farkával betömi fülét, hogy ne hallja a

varázs éneket. De lehet a többi feljegyzéseiből tátni, hogy Leonardo komolyan foglalkozott az állatok sorsával, az emberekhez való viszonyával s ezért édekes a Bestiarius is. A mai világban, ha valaki az állatokról írni akar, összeszedi valamennyi e tárgyról megjelent jelesebb műveket, hogy tapasztalásai, tanulmányai útján szerzett tudását kibővitse. Így tett Leonardo da Vinci is s könyvtár hiányában feljegyzett mindent, mit e téren hallott. S a Bestiarius phantasticus feljegyzései között vannak egész helyes megfigyelések, sőt lehet mondani, ezek vannak nagyobb számmal. Olvashatjuk például a párduczról: „Ez, ha a belei már ki is lógnak, még mindig küzd vadászszal és kutyával.“ A nőstény oroszlánról pedig, hogy fiaért küzdve behunyt szemmel várja a kegyelemdőfést, nehogy a fegyver látása gyávává tegye s letéritse kötelessége útjáról. Egész tárházát találni a vonzó történeteknek némely állatról, a melyekben hol a hermelin, hol a vad szamar, a fürj, a holló, mint a tisztaság, megtartóztatás, hűség jelképe van feltüntetve. Ezek a történetkék sokszor csak jelképek, mégis, a ki az állatok iránt érez, örömmel jegyzi fel.

Feljegyzéseiből látszik, hogy inkább hasonlít a mai korban élő nyugat-európai emberekhez, melyek közül jellegzetes a következő: Egy helyen például elítéli azokat, kik tudományos munkákat rövid, kivonatszerűen adnak vissza. Igaza van, mikor e siető, türelmetlen embereket elítéli. »Maradjanak ezek — kiált fel mérgesen — az állatok társaságában, társaságukban kutyák és más ragadozó állatok legyenek, kik nyomon követik őket.« Hirtelen a haragból lágy hangba csapva át, mondja: „És kövessék az ártatlan állatok őket, kik nagy hó idején a házak elé jönnek és mint gyámjuktól, tőled alamizsnát kérnek.“

Feltehető, hogy Leonardo ez „ártatlan állatok“ alatt a varjakat értette, ezek kövessék nyomon a hamis tudósokat, a varjak tudniillik akasztófa madarak. Bizonyosan örömet szerzett neki hogy így írta körül jámbor kivánságát: „Eis korakas apienai“ „hordja el magát a varjakhoz“ már a görögöknél is jámbor kivánság volt, egyértelmű <menj az akasztófára> kijelentéssel. De mikor Leonardo ír a télen szükségét szenvedő madarokról, annyira ellágyul, hogy egy pillanatig e vonzó kép mellett maradvá hozzátesszi e szép szavakat: <az állatok gyámja.>

E gyámságot a lehető legrosszabbul teljesíti az ember, ez Leonardo véleménye. Az emberről így ír: <Az ember a leggonoszabb állat a földön, ki a többi állatoknak szomorú és mélt-

tatlan sorsot szerez.“ Innyed jóvoltából magadat valamennyi állat temetőjévé titted. És nem csak az embernek az állathoz, hanem az állatok egymáshoz való viszonyához is hozzászól s kérdi, miért nem tiltotta el a természet, hogy egyik állat a másik halálából éljen? «A természet sok állatnál inkább mostoha, semmint édesanya.» Elegikusan teszi hozzá: „Mi életünket mások halálából tápláljuk.» Pedig sok tekintetben ezek annyit érnek, mint mi. Az ember sok meggondoltsággal bír, melyek legnagyobb része üres és hamis; az állatoknak kevesebb van, de ez hasznos és igaz. Jobb a kis biztosság, mint a nagy hazugság.“ Minden tréfás rejtvényében, jövendöléseiben folyton az embereknek az állatok iránti kegyetlenségéről ír. Felemlíti például, hogy husvétkor szokás kis bárányokat és kecskegidákat tömegesen ölni s az olasz városok és falvak utcái visszhangzanak a kecskének a gyermeksíráshoz hasonló hangjától. A «strage degli innocenti» a bethlehemi gyermekölésre emlékezteti. Visszatér még Herodes kora: ártatlan gyermekeket szakítanak el dajkáiktól és kegyetlen, nagyszájú emberek megölik őket. Sokszor variálja ezt a gondolatot „jóslataiban“ és a szegény üldözött szamar sorsáról is szól, mely „másnak rabszolgája, a nélkül, hogy valaha jót élvezne, a helyett, hogy a vágzett szolgálatokért jutalmat nyerne, borzasztó kínzásokkal fizetnek, életüket mindég kínzójuknak (malfattori) szentelik.

Ha már most össze vetjük e részleteket Vasari elbeszéléseivel, Leonardo összevásárolt a madárpiacon kis énekes madarakat, hogy vissza adja nekik szabadságukat, -- oly cselekedet, mely a buddhista kínaiaknál különös jámbor cselekedetnek számítatott be, úgy azt a benyomást nyerjük, hogy a renaissance eme nagy embere sokkal komolyabban, mélyebben fogta fel azt a viszonyt, mely az ember és állatok közt létezik, mint azt akkor kortársai tették. Másrészt nem szabad nagyon messze mennünk, föltennünk, hogy minden finomsága, szánalma és jóakarata mellett, ilyen érzelmeknek megengedte volna művészetét és nyugalma zavarni. Egy rendkívül finom megjegyzéssel, mely Dr. Seitschick tollából került, tárjuk cikkünket: »Leonardo« félt a heves érzelmektől.« „Hol legmélyebb az érzelem, ott van a legnagyobb martyrium“ jegyezte fel egyszer. A tájdalom nem hatolhatot nagyon mélyre, mert élénk kedélye hatalmas ellenszer volt. Amellett meleg érzelmeiben is mértéket tartott, mit tapintata jelelt ki neki.

A lovakról.

»A lóismeret a leghatártalanabb tudomány. Egy tárgy sincs, melyben a jóról való képzelet oly különbéle — s a módinak anynyira alája vetve volna.«
S z é c h e n y i.

Tér és idő! A kettőn diadalmaskodni az emberiségnek legmerészebb és legszebb vágyakozása!

A létért folytatott küzdelemben a ló bizonyára régen elpusztult volna s az emberiség még nagyon távol állana eddigi kulturállapotától, ha végzetük nem utalja őket egymásra! A ló ugyanis hosszú évezredek óta — **Bunsen** 100.000 évről beszél — hűséges társa az embernek, aki ezen nemes állatot legjelentékenyebb tulajdonsága, a gyorsasága után nevezte el. A „magyar nyelv névtára“ szerint a lónak neve „ló“ elvont gyökélem és az »ó« igeneves képzőből (lo-ó összevonásából) alakult. Az elvont gyök, a ló pedig élénk mozgást, haladást jelent. A magyar elnevezéssel rokon a sinai lo, a vogul lu, az orosz lohad, a délorosz loska és a csagatáj ulag, valamint az új görög alogo. A ló általános neve héberül sus, arabul feres, khinaiul me, ind nyelven assuum, örményül tsin, törökül at, hindosztánul gora, malájul kudo, egyiptomul hossan, koptul thor, aethiopolul fars, kelta és bretonnyelven march, angolul horse, izlandul hross, svédül hast, dánul hest, hollandul paerd, németül Pferd, olaszul cavallo, spanyolul caballo, románul cavalh, portugálul cabalho, szerbül konj, lengyelül kon.

»Mint Ceres lisztes gyümölcsei, a ló is elválhatlan társa a teremtés urának!« — mondta **Humboldt**; ennek folytán — fűzhetem hozzá — a legmélyrehatóbb befolyással volt és van az emberiség sorsára, mind e mai napig. Haladást jelez a forgalom, melynek nevét köszöni és haladást jelez a ló tellépte is a népek életében.

Évezredekken át ugyanis az a fontos hivatás jutott a ló osztályrészéül, melyben mai napság a gőz- és villanyerővel osztózik. Az ember és a ló egymásra voltak utalva az idők kezdete óta. Természettől fogva a ló félénk, tehetetlen állat, melynek fő védelmi eszközei a patái, bár különben harapni is tud, mint a **Bernhard** weimari herceg csatalóvai, melyek arról voltak híresek, hogy az ellenséget harapták. Ez az állat általában a

defensivára látszik utalva lenni. Megriad a farkas szagától, sőt megijed a jámbor szamár hosszú füleitől is; bátorsága csak akkor tér — állítólag — vissza, ha a szamár a füleit lekonyítja. Az ember pedig röghöz láncolt lény volt mindaddig, míg a ló gyorsasága szárnyakat nem kölcsönözött neki. Ezzel felébredt tettvágya és hódításra irányuló ösztöne is.

A ló és ember közt észlelhető benső ragaszkodás csak kifejezése amaz ösztönszerű érzésnek, hogy egymásra vannak utalva. Egymagukban ügyefogyottak, tehetetlenek; egymással és egymás által ellenben csodával határos tetteket vihetnek véghez. A lovasember csak lovával képez egy egészet. Hogy a lovas szuggesztív hatással van a lóra, ki merné tagadni? És másfelől a lovasnak lovába helyezett bizalma, hogy csodás erőt kölcsönözhet neki, szintén tagadhatatlan. Jellemző e tekintetben az arab közmondás: „a z a s s z o n y t a f é r j , a l o v a t p e d i g l o v a s s a t e s z i ,“ mert a jó lónak jó lovas kell, amint, hogy a jó lovas is megkívánja a lovat, mely vele érez és megérti őt.

A S z e l e s t e y huszárja legfeltétebb kincse — a lova után úgy sóhajt fel, mint más ember a kedvese után: „Hej csak azt tudnám, mit csinál a — Ráró?“ Hja, mert a „Ráró“ a huszár énjének olyan kiegészítő része, mint az olló egyik kése; mert sokszor nehéz meghatározni, mi része van valamely „bravour“-ban a lónak, és mi a lovasának? Ama szervezetben, melyet a görög a Kentaurosban jelképezett, és amelyet mi lovasnak nevezünk, az ember a kormányzó agy, amelynek legintenzívebb működésének sem volna hatása, ha a ló nem adná oda izmait az utolsó lélegzétvételeig? De a lónak nemcsak engedelmes izomereje van, hanem oly esetekben, ha a lovas esze elhomályosodik, ritka értelmi erejét is kezdi érvényesíteni. Kiragadja megsebesült urát a csaták veszélyeiből, vigyázva lépeget alvó lovasa alatt s az egyszeri pityókös huszár is, — midőn azt kérte, hogy csak nyeregbe emeljék fel, — alighanem többet bizott lova eszében, mint a saját magáéban.

Van-e — a szó valódi értelmében vett — lovas, aki még nem érezte azt a sajátságos öntudatot, amely lényüket elfoglalja, amint a kengyelbe hágtunk? Hiába, más ember az ember nyeregben és más gyalogszerrel; azért oly nehéz a gyalogló ideálnak versenyezni a lovas eszményképpel! Lám, a költők alá is lovat adott a hitrege: a szárnyas Pegazust!

Én azt hiszem, hogy tulajdonképeni vad ló nincsen is

már. A Gobi puszta lovait csak elvadultaknak tartom, amint ezt biztosan tudjuk Pereguay és Argentina vad loviról, melyek a Don Pedre di Mendoza által 1535-ben szabadon bocsátott andaluziai lovak ivadékai. Nem igazi vad állat az, melyet még csapatban is egy közönséges ordas halálra ijeszt! Méltán kérdehetnők: vajjon ebből a fajból, vagy nemből való volt-e az, a harci ló, melyről már Jób. (ki Krisztus sz. előtt 1500—2000 évvel élt Uz tartományban, Észak-Afrikában) egy lelkes ódában emlékezik meg? A Jób könyve 39-ik részében ugyanis ezek olvashatók: „Adsz-e a lónak erőt, vagy körül veszed-e torkát nyerítéssel? Felszökteted-e azt, mint a sáskákat? Az ő büszke hortyogása mily retentő! A földet kapálja körmével, merészen ugrál, eléjük megy a fegyvereseknek. Megveti a félelmet és nem hátrál a kard előtt. Rajta (azaz lovasán) zörög a tegez és villog a dárda, a paizs. Prűszögve és tombolva száguld a földön, s nem marad veszteg, ha megriad a harsona. Midő n halja a kürtöt azt mondja: »Hah!« Távoiról megérzi a harcot, a vezérek intését és a sereg ujongását.”

A ló leszármazására vonatkozólag fölemlithető, hogy annak, csontvázai a vizözön előtti korból már elég gyakoriak és nem ritkán mammuth és tigriscsontok társaságában fordulnak elő. Érdekes az is, hogy — bár Amerika felfedezésekor ott a lónak egyetlen képviselőjére sem akadtak. Darwin Dél-Amerikába is a fosszsil lóra talált. Hayden Észak-Amerikában a Nabraska völgyében az egyptásak őt nemét lelte, nevezetesen a hipparion, protohippus, meryhippus, hipohippus és parahippus nevéket. Ma már az Egyesült-Államok harmadkori és utóharmadkori képleteiből tizenkét fosszsil lófaj ismeretes.

Az ázsiai ősnépnek a ló már harci társa volt, amelyet „acva l“-nak nevezett. (A szanszkrit acu annyi, mint: gyors, sebes.) A Mahabharata ind eposzban a ló gyorsaságának jellemzésére egy igen eredeti kép olvasható. Nal négy tüzes lovával oly gyorsan szállítja Rituporu királyt, hogy ennek elejtett köpenye csak akkor hull a földre, mikor a kocsi már több mértfölddel tovább haladt.

A szanszkrit hősköltemények daliái csupa hippologusok és kocsisok!

De lónyuzó is akad már az ősrégi korban. A „Zend-Avesta-ban egy Kerecaspa uralkodóról tétetik említés, kinek neve szó szerint a fordításban annyit tesz, hogy „soványlovú.”

Ez a soványlovu-király nem kevesebb, mint száz ménlovat kér magának a mennyei ősviztől.

A kocsis-sportra vonatkozólag olvassuk, hogy Surgas napisten hét loval hajt: Agin tűzisten vöröslovu kocsin jár. Indrás kocsiját ezer fakó vonja. Magának a harcosnak a neve »ratka aeslav« annyit jelent, hogy szekeres járműven (ratka) álló; mert hát eleintén nem a nyeregből, hanem a kocsiféléről folyt a viadal.

A harci szekér elé természetesen csak két ló volt fogva, melyek néha csöngetyűkkel voltak ékítve. Ime, a csengős-bongós négyes fogat első nyoma. A debreceni polgármester tehát, aki ötösfogaton jár, tulatesz Surgasz és Heliosz napisteneken is!

A lónak jelentékeny szerepe jutott ősrégi időktől fogva, mint áldozati állatnak is, Kelet-Indiában egy évig szabadon legettették az áldozatokra kiszemelt állatokat s ha el nem lophatták ezen az idő alatt, alkalmas áldozatul tekintették; a miből kitűnik, hogy akkor is volt már „lőkötő.“ Említés tétetik nyolcszáz olyan fehér lóról is, melyeknek egyik füle fekete volt. Szó van különben az ind eposzban a legkülönösebb színű lovakról is, minél meggondolandó, hogy ha néhány ezredév múlva valaki olvasni fogja a középkori latin lószin elnevezéseket és az olyan műszavakat, mint almás-pej, egér-fakó. (németül fliege nschimmel. Sommerrappe stb.) Izabella stb. — hát aligha alkothat magának helyes fogalmat arról, hogy milyen színű is volt az illető ló?

A fakó, a világossárga és az izabella színű lovat különben a mostani nemzedék sem tudja mindig megkülönböztetni. Fakó ló az, melynek bőre palaszürke, szőrmeze sárgaszínű, sörénye és farka fekete, hátán is egy fekete csík vonul végig, szemzivárványa pedig dióbarna. Legállandóbb szín az egérfakó, melynél semmiféle jegyek nem szoktak előfordulni. Az izabella sárgaszínű ló, világos sörénnyel, farkkal és bőrrel, sárgás patákkal, csókaszemmel. Különben ritka, akárcsak a fehéren született sűrű.

A régi Indiában még fölemlítendő, hogy ott már egy külön lóidomító (trainer) osztály is létezett, melynek tagjairól föl van jegyezve, hogy körben tudtak hajtani és hogy futóversenyeket rendeztek. Hogy a ló ősrégi kísézője az embernek, bizonyítja az is, hogy Khinában a lónak ábrája az elsőrendű írásjelek közt foglal helyet. Szekérről a Kristus születése előtti harmadik évezredben történik említés; a Krisztus sz. előtti második század elejéről pedig Ta-Vano vérizzadó lovairól van szó, ami különben

nem ujság a magyarnak, mert parasztlovaink egyik sajátosága a vértorlódás, mely tavaszszal, májusban áll be, midőn a gyepe kicsapott lovaknál a hirtelen bőséges takarmányozás következtében a külbőr likacsaiból kiserkennek a véredvek.

A fennebbiekben elmondottaknál természetesen mindig csak holmi kerekcs járműről volt szó, mert a modern értelemben vett kocsi, a szijakra felfüggesztett bricskától a „féderes“ hintóig, ami különleges magyar találmányunk, amely tőlünk terjedt el nyugatra és mint elnevezés is indigenátust nyert a németben, angolban (kutsche, coache) egyaránt.

A „karikás“-nak ugyan nyomát találjuk az asszír lovasoknál is, de már a magyar nyereg is a mi különlegességünk.

Eleintén persze bőréen ülték meg a lovat, bár Asszírja mesés királyasszonyáról Diodor már elmesélhette, hogy egy ízben csupán táborának nyergeiből 17 stádium magas hegyet rakatott! Az asszír hadvezérek nagyon cifra haici szekereken jártak és rövidnyelű ostort használtak. Az asszírjai szoborműveken látható lovakban Lajard már a mai arabs ló típusát vélte felismerni, ami legalább nagy képzeletre mutat, mert az arabs ló egy aránylag kései kornak tenyészfajtája.

Perzsiának — Xenophon szerint — Cyrusig nem volt lovassága. Cyrus költette fel a persákban a lo iránti előszeretetet annyira, hogy a később nemzeti szenvedélylyé vált, amikor a perzsák a nemesség jelzéseül az „aspe“ szótagot (annyi mint ló) ragasztották nevükhöz, akár a görögök a „hipposz“ ragot, vagy ahogy az angol az Esquire szót bigyeszti neve után.

A ló befolyását és jelentőségét a társadalmi élet fejlődésére a középkori nemes osztályok elnevezései is mutatják. A chevalier a francia cheváltól származik. A francia marquis, az olasz marchese, a spanyol marques, valamint a német marschall és markgraf a kelta marchtól (ló), a connetable név pedig a „comes stabuli“-tól (értelme főlovászmeister) ered.

Darius Histaspesről regélik, hogy egy fehér jós ló nyerítésének köszöné koronáját. Cyrus meg arról is nevezetes, hogy a lovasposták intézményét ő hozta be.

A nagy perzsa király babyloniai méneseiben Herodot szerint (I. 192) 800 ménló és 1600 kanca találtatott; Xerxes táborában pedig 80,000 lovaszt számláltak (Herodot 7, 87).

Lovas nemzetekül említik az ókori írók továbbá a baktói-

nusokat, médusokat, parikánusokat és szagarthusokat, kik a pályavetésben is remekeltek hadviselésükben, mint ami Hunyadi-huszáraink a szabadságharcban! Kitűnő lovasok hírében állottak a parthusok is, kik cselfutásaikkal igen veszélyes ellenségekké váltak. »Timet miles sagitas et celerem fugam« — énekli Horatius. Vegetius érdekesen beszéli el, miként szoktatták lovaikat a kellemes poroszkálásra.

A görög mythologia szerint a napisten Heliös, ki négyes fogatot hajt, sőt az ő négy lovának neveit (Chronos, Aëthon, Astrape és Broute) is megörökítette Klie a hálás utókor számára csak úgy, mint Agamemnon király „Podargos“-a és Aelhe-je és a bős Achilles »Xanthos“-a és „Baltos“-a neveit, a kikkel gazdájuk társaigott. (Homér Iliásának XIX. éneke 400). De Hektor is megintette lovait, hogy hálálják meg most a jótartást az achaiusok gyors üldözésével. (Iliás, VIII. 185.) Megérthetjük, hogy olyan lovak, amelyek istenektől származtak és halhatatlanok voltak. Patroklesz halálán sirtak és sörényüket nagy gyászukon a föld porában fűdették! (Iliás, XVII. 437.)

De nem csak Iliön falai alatt emelkednek ki a görög lovak dicső alakjai, hanem Oimpiában is, hol emlékoszlopokkal bírtak. Knakias, Samos, Aura, Lykus, Phoenix és Korax. A Nagy Sándor »Bukephalosz“-a (Demerathosz korinthis király ajándéka) épp oly híres ma is, mint Caesar emberlábu lova, melyen ő Rubikonon átkelt. Nauthosz nevű lova megjövendölte gazdájának — Aehillesnek — végzetét, míg „Arzell“ a Sejan lova pedig maga volt a végzet, mert minden gazdája névszerint Dollabella, Cájus Campius, Marcus Antonius és Mejedus egyformán gyászos véggett értek.

Hellaszra visszatérve, sziklás szigetei nem voltak alkalmasak a lónevelésre; ellenben lakedaimon, Argos és Thesszália lógelelőinek nagy híre volt.

A görögök Thesszalia lakóit tartották legjobb lovasaiknak. A kentaurosok mythosát valószínűleg az első lovasok látása keltheté föl a szigetlakó görög nép agyában, amelynek hitregéje szerint Athéne (innen van Hippias mellékeve) volt az, aki Belerophont a lovaglásra tanította. A négyes fogatu szekeret Erich-teusz (a Hephaisztosz és az Aglauros szülöttének) találmányának tartották a görögök.

Nagy lótenyésztő hírében állott a trójai Erichtoniosz, kinek

ménesében 3000 kanca élte világát. Ha az ilyen kanca Boreasz-tól megfogant, érthető, ha csikója végig szaladt a vetéseken, hogy egy kalászuk sem görbült meg, mint Homér éneкли.

Dr. Rodiczki Jenő.

A kutya és az ember.

(Nappali álom.)

Irta: Serényi Gusztáv.

A kutya és az ősember régesrég, talán még az „idők eleje”-kor véletlenül találkoztak egymással valahol a földkerekség vadonában. A kutya pillantotta meg előbb a teremtés urát, aki épp egy barlangi medve után lesett, akitől már rég irigyelte a kényelmes barlangi odút, amely nem volt olyan szellős, mint az ember addigi sárkunyhója, ahová becsapott zivatarkor az eső, amelynek vedlett sásfonadéka közt átalsüvített a hűvös északi szél s amely ellen párducz-bőrt hiába öltött fel az ősember.

A kutya meglepetten állt meg az erdei tisztás szélén, egy bokor mögött; előre nyújtott nyakkal, lélekzetfojtva nézett a sűrűn át. Még eddig sohase látta az embert, aki egyenesen járt-kelt, mint a gyertyaszái, kómerev arczát nagy sörény körítette, amely leomlott a bronzsínüre égett mezitelen vállára. És a kezében fegyvert szorongatott. . . . Amint körüljártatta saste kin-tetét a rengetegben, pillantása szinte átalsurta a sűrűt, arrafelé is, ahol a meglepett kutya kémlelve állt. Az állat ott a bokor mögött összeremegett ettől a nézéstől és ama különös lángtól, ami az ember mélyen ülő szemeiből csapott elő.

A kutyan halálos félelem vett erőt. Maga se tudta, hogyan és miért? de a háta megrogygyant, a farkát behuzta két lába közzé és lesütötte a szemét mélyen a földre. Az ősember azonban nem hederített rá. Vagy tán észre se vette. S ha felfedezte volna is a lombsűrűségben, nem pazarolta volna rá nyilvessző-jét. Mert a kutya sovány volt és zörgös csontu, szemeiből kiabált az éhség és egyáltalán nem kínálkozott vadászsákmány gyanánt. De meg most egyéb is lekötötte az ember figyelmét. Valami furcsa zaj törte meg az őserdő csöndjét, czammogó léptek zaja hallatszott, morgás és erős szuszogás, mint a fujtatóé. A kutya jól ismerte már azt a zajt. Még szét se nyílt szemközt

a rekettyés. már tudta hogy a vadon rettegett uralkodója közeledik, a barlangi medve.

Az őseember éppen erre várt. Éles hallása már neki is jelezte közelgő ellenfelét, sietve huzódott meg egy lepidodendron törzse mögé, mely a sziklabarlang nyílása előtt állt és fegyvereit rendbe szedte, mozdulatlanul várt.

A kutya egy pillanatra elfeledte iménti remegését és most kíváncsian leste, hogy mi fog történni. Sejtette, hogy a tisztáson, amelyre hosszú árnyékokat vetettek a hanyatló nap sugarai, harcz készül életre-halálra... és — okát nem tudta adni — de remegett a hatalmas ember életéért. A vadállat szuszogása, amint recsegve tördelte utjából a galyakat, már egészen a közelből hallatszott. A kutya loppal az emberre tekintett és bámulva látta, hogy annak egyetlen arcizma se rándul. Kezdte tisztelni az embert.

Ezalatt szétvált a bozót a tisztás szélén és megjelent ott a medve. Hatalmas, szürke, ökörnyi példány volt, tíz láb hosszú és vagy öt láb magas a válpereczek közt, melyek mint hegy álltak ki az állat testéből és lejtősen ereszkedtek alá, elől a zömök nyak és hátul a kurta lábak irányában. Mellső és hátsó talpai egyformán iszonyatos karmokkal voltak felfegyverkezve.

Mintha az a hus- és csontkolosszus megejtett volna valamit, nem indult el mindjárt a barlangja felé, vesztegelt kis ideig, eltátotta rengeteg állkapcsait és elbődült. Majd hegyezni kezdte apró kerek füleit, szaglászva jártatta körül orrát és egyszerre csak fennakadt tekintete a lepidopendron irányában, ahonnan, mintha a földből bujt volna ki, előtöppan az ember. A vad meglepetve nézett rá, behuzta kilógatott, nagy szederjes nyelvét és kíváncsian lépett egyet előre, mintha kérdezte volna:

— Ah, hát ilyen furcsa állat is él itt az őserdőben? Ki vagy te és mit keressz az én birodalmam határain belül?...

Fürkészsze nézett belé az ember két szemébe, de elkapta onnan tekintetét, mintha magába a napba tekintett volna. Különös nyugtalanság fogta el, akárcsak a meglapuló kutyát az imént, de aztán nyomban elszégyelte magát. Hogyan, ő féljen ettől a semmitől, ettől a gyengék gyengéjétől, akit hatalmas talpának egyetlen ütésével leteríthet az avarra; ő rettegen, akit nem ijeszt meg a rettenetes dinotérium közelléte se, pedig annak lépései alatt remeg a föld, mint vulkántomboláskor, ordításától pedig mérföldekre zug a fák birodalma. Az maga a végítélet....

míg emez itt egy semmi, egy pely, a kinek se karmai, se éles tépőfogai nincsenek és lépése után felegyenesedik a gyöngö virágszál is, a melyet a fűbe taposott....

Igy elmékedett a barlangi medve, — de azért mégse mert többé ama villámló szemekbe nézni. És a bozótban figyelő kutya titokban örült annak, hogy ime a rettegett, az első elseje, az erdők deszpota diktátora lekushasztja tekintetét a földre, akár a gyáva nyul.

Az ember ezenközben felemelte iját. Célzott és lött. A nyivessző suhogva szelte a levegőt, elérte a tétovázó állatot és megállt rengeteg szügyében, mintha oda teremtdött volna. A kutya a bozótból izgatottan leste a fejleményeket. Nem értette a dolgot. Az ő szűk koponyájában felfordult minden logika, amidőn látania kellett ama különös csodát, miként osztotta a félelmetes hatalmu ember távolról a halálos sebeket, anélkül, hogy egyetlen lépéssel is közelebb jött volna bajvivásra szólított ellenfeléhez... A medve is meg volt lepetve. Hátulsó lábaira rogyott, mintha csak villám sujtotta volna és nem tudott megmozdulni ülőhelyéből. Pedig az éles, szagató fájdalmat még csak később kezdte érezni a harmadik-negyedik nyilnál, amely befuródott a bundáján át az élő, meleg husába és vérkutat ásott a bőrén keresztül... Csak akkor ocsudott, amidőn az ember eldobta iját és és lándzsát ragadva a közvetlen közeléb lépett, hogy halálos szurással végezzen vele. — A medve bámészan, bambán nézte őt és még most se gondolt a védelemre, bár a lándzsa kőhegye ott cikázott már az orra előtt: Lehet azonban, hogy mindezt nem látta, a világ elhomályosodott előtte, a vérvesztés tunyává tette és elrabolta energiáját... Az ember pedig késlekedett a halálos döféssel. Szinte megzavarta, bántotta az állat buta gyámoltalansága. Ő véres viadalra számított, méltó ellenfelet keresett és ime rettegett hatalmas ellenfél helyett egy tunya hustömeget talált.

Elkezdte ingerelni a vérző állatot, amely nyöszörgött fájdalmában; megcsiklandozta orrát, apró szurásokat irányozott a lágyéka felé. Olyannyira elbizakodott, hogy minden elővigyázatról megfeledkezve, egész a medve elé állt, érezte annak lehellejét, látta vonagló lilás inyét és hallotta az orrlyukain ki- és betóduló levegő süvöltését.

A kutya pedig nevezhetetlen nagy félelmet állott ki ez alatt. Ő rettenetes veszedelmeket olvasott ki a vadállat vérbenforgó

szeméből és látta, hogy az alattomosan készülődik ellenfele le-
sujtására hatalmas talpaival, miknek érintése is biztos halál. Ér-
zei összeborzoltak, túláradtak, nem tudott többé uralkodni
magan és heves, artikulálatlan ugatásba tört ki. — A medve
nem figyelt oda, dühösen morgott, ellenségét leste és figyelte
annak ingerkedő mozdulatait. Az ember azonban nyomban meg-
hallotta a vakkantást és egy szempillantásra férefordult kémielve,
hogy nem jön-e ellene valamely újabb ellenség?

Ezt a röpke időt felhasználta a medve. Amint kimenekült
a két szem bővülő ígézetéből, egyszerre visszatért minden ener-
giája és bátor merészsége. Felemelte egyik első lábát és az em-
ber felé suhintott éles körmeivel. Az félreszökött a halálos csapás
elől, mely azonban így is hosszú véres sávot szakított a földetlen
vállain, hátrált egy kicsit és emelt dárdával várta be nekidühö-
hött ellenfelét. Ez előtt felfordult, elsötétült egyszerre a világ.
Nem félt többé az ember lángoló tekintetétől s csak vad ösztön
dolgozott benne, fejébe kergetve a vér zugó áradatát. A kidülledt
két szeme villódzó fényben égett, mint a kárbunkulus.

— Öld meg, meg kell ölnöd amazt — ösztökélte egy belső
hang és rárontott tíz mázsás testével törékeny ellenfelére.

Az se volt rest. Úgyesen tért ki minden támadás elől és e
közben bámulatos ügyességgel osztogatta dőféseit. Mindkettőjü-
ket előntötte már az élet piros folyama; a vér maga elbódította
minden idegüket. Most ismét egy suhintás, de ezuttal az állal
aczélmemény vállcsontját érte a dárda hegye és nyomban szerte-
porlott, mint a páncélhoz ütődő puskagolyó.

Az ember azonnal észrevette ezt és egyszerre rettenetes
bizonyossággal áll eította az a tudat, hogy teljesen fegyvertelen.
Pedig a vad, bár utolsó erejétől is kezdte megfosztani a vérvesz-
tés, még mindig veszedelmes ellenfél volt. Az ősember először sá-
padt el életében, látta feléje rohanni a medvét, amely elől kitérni
már nem volt ideje. Pusztá kézzel, bika-nyakát előrefeszítve ment
hát neki a vadállat oldalának mint valami faltörő-kos. A koponya
és a bordák csattanva ütődtek össze, az ember feje szakajtó-
nyira dagadt, de a medvének is betört három bordája.

— Krr, Krr... morgott fájdalomában a medve.

— Uuú! Uuú!... zugott az ember harci kiáltása. Az
állatok, amelyek ezt hallották, rémülve futottak szét. A madarak
riadtan rebbentek fel a közeli ágakról és elvitték a hírt minden-
felé a rettentő párosviadalnak.

A kutya megigézve neszelte az először hallott emberi kiáltást. Nem tudott ellentállni többé egy belső titkos parancsszónak, amely arra ösztökölte, hogy az ember segítségére siessen. Előrohant a bokrok sűrűjéből, rávetette magát a medve hátára és dühösen tépte-marczangolta, azon igyekezve, hogy lerántsa a földre. A vadat kihozta sodrából ez a támadás, nem törődött többé a másikkal és így időt engedett az embernek, hogy elfusson a fa tövénél hagyott többi fegyvereiért. Mire visszatért, a kutyát kegyetleül megszabdalta a dühös fenevad; kitérte az egyik lábát és lehasogatta a füleit. A kutya panaszos üvöltéssel menekült be az őserdőbe, de a medve is utolsót vonaglott és átharapott torkával az utolsót hördülte.

Elvázott, kimúlt. Az ember pedig csodálkozva kereste mentőjét mindenfelé, de az nyomtalanul eltűnt. Míg lefejtette a medve bőrét, addig is úgy járt eszében az egész, mint egy megfejtethetlen csoda. Hogyan! Ebben a vérszomjas korszakban, a melyben halálos viaskodást vív minden élő minden élő ellen, lehetséges és nem csupán álom, hogy a légió ellenség közt akad a vérengző embernek egy barátja is...! Ez járt az ősember fejében akkor is, midőn patakvízzel kimosogatta és keserű heggesztő fűvel bekötöztette a vérző vállát és akkor is, midőn bevonult a medve gazdátlan barlangjába és lázálomban fetrengett azon a fekvőhelyen, amelyen előtte, való nap még a medve heverészett....

Egy héttel később újra megpillantotta a kutyát, amint a barlang körül ólálkodott. Az ősember éppen egy őzszombot piritótt nyárson s a kutya csodálkozva nézte a lobogó lángot, ami füstölve csapkodott fölfelé. — Már behegedtek a sebei, de még sántított és bizékelve vitt el szájában egy félig lerágott csontot, amit hála fejében az ember vetett oda neki. Ezentul mindennapos vendég lett a kutya és egy napon, midőn kilépett barlangjából az ősember, hát meglepetten látta, hogy ott hever a fűben, nyugodtan alszik és ébredésekor nem fut el ijedten, miként a többi állatok. E helyett a földet surolva kuszik oda a lábaihoz.

Az ember tünösködik: ne rugja-e odébb?...

Terhére van ez a magyarázhatatlan vonzalom; az ő kegyetlen, durva szíve nem kér és nem vár senkitől szeretetet és ragaszkodást! Hirtelen lehajlik egy kavics után, hogy megdobja és elriassza magától a félénk ebet.. éppen mint azt az asszonyi állatot is a minap, aki a kunyhója körül settenkedett.. Eh! ei

fog üzni ezután is magától mindenkit. Ő szabadon és függetlenül akar élni! — Megcsapkodja a földre kuporodó állatot egy suhogó nyirfaveszővel.. az meg se moczan. Megdobja görönggyel az még közelebb huzodik hozzá és tekintetében olyan kifejezéssel, mintha hűséget fogadna egy egész életre, megnyalja a kezét amely megdobta és meg azt, amelyik megvesszőzte.

Az ősemler zavarba jön. Ellágyul. Megdobban a kérges szive. Megolvad a lelkére fagyott kegyetlenség és szinte anélkül, hogy tudná, mit csinál, lehajlik és megsimogatja a kiéhezett dögöt, amelynek durva bőre még csapzott a medve véréből..

..És ezóta szövetséges társakká lettek az ember és a kutya. Együtt jártak a vadászatra és a kutya megelégedett azzal, amit a gazdája jóindulata juttatott neki.

Hogy idáig jutottam ezzel az írással, im nyiszorog a szobaajtó és besompolyog rajta az én hűséges, dióbarna szemü kopóm. Ide kuporodik egyenest az íróasztalomhoz, karikába fékszik a lábaimnál, rám néz és megnyalja az én simogató kezemet.

És ebben a nézésben, ebben a kézcsókban benne van ama szerződés megújítása és megpecsételése, melyet az ő őse az én barlanglakó ősmmel kötött messze és régen ott az őserdő mélyén.

Állatvédelem és állatvilág.

Állatvédelem és embernevelés. Előkelő kézből kapjuk a következő nyílt levelet, mely egy okos, életrevaló, egészséges ideát pendít meg:

Nagyméltóságú Miniszter urak!

(Kultusz, földmívelési és belügy.)

Hogy hazánk álladalmi berendezkedésével járó sok irányú teendő lekötö Exczellenziátoknak összes erejét, igénybe veszi minden idejét: annyira köztudomásu, hogy e tény a vita keretén kívül állónak tartom; s mert ezt ilyennek ősméri el mindenki, ebből okszerűen következik, hogy előtérbe állított kérdésem és kéréssem nem vád a multa, hanem irány-jelölés a jövőre, mely szerintem kihatásaiban oly fontos és sikeres lehet, hogy megérdemli talán e nyílt levelet.

E sorok szűk keretében nem fér el ama törvények felsorolása melyek „az állatvédelemről”, továbbá „hasznos” és „kártékony” madarainkról rendelkeznek.

Nem csoportosíthatom azokat az okokat sem itt e helyen, melyek népnevelési, közgazdasági és közrendőri tekintetknél fogva az állatvédelem fontosságát és messze kínató következményeit bizonyíthatnák. Én azt hiszem, elég rámutatnom arra a sziszifusi nagy küzdelemre, a melyet évtizedek óta nagyobb buzgalommal mint sikerrel az állatvédő-egyesületek folytatnak a nélkül, hogy e humánus, lelkes csapat anyagi és erkölcsi ereje növekednék.

Felvetem azért egész tisztelettel a kérdést: vajjon nem lenne-e célravezető az *összes* állami iskolák számára egy oly általánosan kötelező rendelet kibocsátása, mely »a népnevelési« intézetekben az »állatvédelem« szükségének és hasznos voltának ismertetését előírja s ezzel évenként félmillió gyermek erkölcsi érzéke fog finomodni s ugyanannyi legalább sejtelmet fog vinni magával az életbe arra nézve, hogy miért van tiltva az állatok kínozása, a hasznos madarak irtása; s miért rendeli el évenként a hatóság a hernyó, sáska és egyéb kártékony állat irtását. Á népet *nevelni* jó s ez sok rendelet sikerét biztosítja a jövőben
Egy állatvédő.

A kigyó mint — háziállat. Ime bizonyosága annak, hogy nincs az a kártékony ellenség, melyet ne lehetne a hasznunkra nevelni. A tropikus égálgak legfélelmetesebb fenevadja, a kigyó, háziállat szerepét is játsza némely vidéken, amint ezt az „Echo de Paris“ ban egy utazó írja. Természetesen nem mindegyik kigyó alkalmazható a háztartásban, csupán egy fajtája, a brazillia „zsiboja“ kigyó. A brazilliai köztársaság némely részében ezt a kigyót valósággal dresszirozzák a benszülöttek s főleg arra tanítják, hogy patkányokat és egereket pusztítson. A zsiboja kicsiny, alig két-három arasznyi hosszúra nő, könnyen megszelidíthető és ilyenkor aztán még ragaszkodik is a gazdájához. Nappal ott alszik mozdulatlanul a lépcsők részeiben, vagy a pince zugában, hanem alkonyatra felébred és vadászni indul. Rendkívül fürgén sikló teste észrevétlenül sompolyog kiszemelt áldozata felé s mielőtt az felocsudnék a támadásra, már agyonmarta a kigyó. Támadásainak ügyességét tanulmányozta az utazó, aki tapasztalatait megírta. Mindig az áldozata nyakcsigolyáját igyekszik a fogai közé kapni s azt szempillantás alatt kicsavarja. De nem nyeli el a zsalmányát, mint a többi kigyók szokták, hanem csak az agyvelejét szívja ki. A házban, ahol megtelepedik, rövidesen otthonossá lesz s mint a jó eb, mindig hazatalál, ha elviszik a háztól messzire. Tettek is kísérletet ilyen irányban a kigyóval és rendkívül érdekes eredménnyel: a zsiboja tíz mértföldnyi távoból is visszatalált a gazdájához. A hasznos kigyót tenyésztik a benszülöttek s egész falvak foglalkoznak a csuszó-mászó háziállat dresszirozásával. Riode-Janeiroban rendes piaca is van s az ára öt és hat korona közt váltakozik. Most kereskedelmi hajókon tesznek kísérletet a kigyóval és pedig igen jó eredménnyel.

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére

Deák Ferencz-utca II. ss.

kéretnek.

Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú u. 9 sz.) czimére intézendők.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre	— — —	2 kor.	— fill
Fél évre	— — —	1 kor.	— fill
Számonként	— — —	— kor.	20 fill

IX. évfolyam.

Kolozsvár, 1904. Junius.

6. szám.

TARTALOM: Bika és torreador. — Az Országos Állatvédő Egyesület beadványa a belügyminiszterhez a bikaviadal beszüntetése tárgyában. — Plutarch a hús-evésről. — Az állatkínzás erkölcsstelenítő hatása. — Állatkínzás Olaszországban. *K. Fr.* — Régi állatvédelmi jegyzőkönyvekből. — Az emberek szeretete az állatok iránt, a kereszténység parancsolata. — Madarak a szabadságharcban. — Cserreg ismét a szarka. — Sváország ezred libája. — *Állatvédelem és állatvilág:* Állatvédők törvénykönyve. — Egy francia generális állatvédő rendelete. — A kutya hűsége. — Tagdíjkat befizettek névsora. — Értesítés.

Bika és torreador.

Hát vadabb voltam Pouly Fils valamennyi bikájánál, mikor az arénát elhagytam az előadás után.

Előadás?

Nem viadal?

Ördögöt viadal! Komédia! Krajcáros komédia! Hol drága pénzért gyönyörködhetik brutalitásokban a XX-ik század.

Szegény bika. Hogy kinozták, hajszozták, szurkálták, átugráltak raja, futottak előle színlelt rémülettel — s a szegény pára csak állt, vagy ha már jobbról, balról, előlről, hátulról nagyon riasztgatták és neki iramodott, akkor is a kijárat felé rohant, honnan csak kinnal, a közönség derüje közt tudták másfelé terelni.

Szegény bika! Mily szelid volt és mégis, hogy elbántak vele — mily rut, mily embertelen módon!

És miért?

Hogy a közönség mulasson?

Hát a közönség..... az mormolt valamit a fogai között, a mi lehetett káromkodás is — — és azt hiszem, nem nagyon bánta volna, ha a kinzók egyikét-másikat felhasított belekkel látta volna heverni a porondon.

Mert a közönség durva, vértszomjazó. Vért, vért, vért akart látni! De nem ám a szegény, szájalomraméltó, csenevész és erőtlen bikáét, hanem a torreadorét.

Szegény bika!

Mért is futottál vagy tizszer körben mikor a porondon kitessekelték? Talán égő taplót tettek a füledbe s azért kellett ugy futnod? Vagy annyira jól esett körülugrálnod szűk istállódból kiszabadulván — egy pár percre?

Miért futsz bika! Barom! Hiszen még nem is izgattak!

Ahán! jönnek már a »hogyishivják«-ok a piros kendőkkel s te megállsz szeliden, megadással — vagy már elégett a füledbe tett tapló?

Most fuss állat!

Most mutasd, hogy dühös vagy!

Még sem vagy dühös?

Nézd, a toreádor mily szépen ugorja át a két méter magas falat!

S te bámulod mozdulatlanul! Ugy-e szépen ugrott? De miért? Talán nagyon erősen ránéztél különben oly szeliden tekintő szemeiddel s ő azt hívé, hogy komolyan haragszol!

Most tapsolnak a torreadornak.

Mi történt?

Jaj! beléd ütött valami spanyol nevü micsodát!

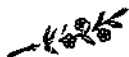
De kiknek tetszik ez? Kik tapsolnak?

A hölgyek?

A hö—öl—gye—ek?!

Szegény bika! Nem tudsz felelni kérdéseimre, mert néma vagy. De egy utolsó kérdést mindennek dacára még intézek hozzád és kérlek, rázd nemlegesen, vagy bölítsd igenlőleg tuskés kokárdákkal teleszurkált fejedet, ha kérdelek:

Nem tartasz-e engem magadnál is nagyobb baromnak, ki veled együtt szenvedtem lelkileg s talán kinzódban, mint te testileg, s ki mindezért még — — fizettem is?

Az Országos Állatvédő Egyesület beadványa a belügyminiszterhez

1904. évi június hó 16-án, a bikaviadal beszüntetése tárgyában.

Engedje meg Nagyméltóságod, hogy a Budapesten tartott bikaviadatok tárgyában újból fordulhassunk N. M.-hoz tiszteletteljes kérésünkkel.

Tudjuk, hogy N. M. nem barátja a nyers népmulatságoknak, nem pártolója az állatkinzás bármely nemének s így a bikaviadatoknak sem és tudjuk azt is, hogy N. M. jobb meggyőződése ellen, csakis a vállalkozók által felhozott méltánylást igénylő érvekre való tekintettel méltóztatott kivételesen megengedni, hogy az előre hirdetett három előadás megtartassék.

N. M. feltételül méltóztatott kikötni azt, hogy a törvénybe állatkinzás általában mellőztessék, de kiváltképen azt is, hogy lovak ne szerepeljenek és hogy a bika leszurása is tilos legyen. Midőn N. M.-nak ezen bölcs intézkedéséről hálával emlékeznénk meg, kénytelenek vagyunk N. M. nagybecsű figyelmét felhívni arra, hogy a napi lapok hírei szerint a bikaviadatok vállalkozói leszállított árak mellett folytatni szándékoznak.

Tekintettel arra, hogy ezen szánalomra méltóan alacsony színvonalon álló mutatványok helylyel-közzel izgalmas látványossága az eddigi igen magas helyárak műveltebb közön-

ségére is igen sajnálatraméltó hatással volt, a mennyiben hangosan követelte, hogy a bika leszúrassék,

tekintettel arra, hogy a leszállított helyárok mellett várható közönségben még jóval nyersebb és durvább alakban és modorban fognak az emberben szunnyadozó vad hajlamok nyilatkozni,

tekintettel arra, hogy a bikaviadalok behozatalának ürügyeül felhozott idegenforgalom nem valósult meg, ellenben a külföldi sajtóban a bikaviadalok hírére számos, reánk nézve éppen nem hizelgő nyilatkozat került forgalomba,

tekintettel arra, hogy részben idegen vállalkozók amugy is tőkeszegény, de könnyelmű költekezésre nagyon is hajló népünk kizsákmányolására alapították vállalatukat, melylyel tisztességesebb szórakoztatást szolgáló hazai vállalatainkat károsítják,

tekintettel végül arra, hogy akár reklám céljából, akár komoly szándékkal azt a hírt terjesztik a közönségben, hogy a kihágási büntetés nem igen sujtó kockázata ellenében a bikát nyílt arenában mégis leszúráják, a legmélyebb tisztelettel kérjük N. M.-at, hogy a bikaviadalok további tartását megtiltani kegyeskedjék.

Ha pedig ez bárminő okokból ez idő szerint lehetséges nem volna, kérve kérjük N. M.-at, méltóztassék szigorúan intézkedni legalább az iránt, hogy az állami rendőrség N. M. humanus intencióinak megfelelőleg, komoly feladatának ismerje azt, hogy a szóban forgó mutatványoknál minden olynemű variációk mellőztessenek, melyek az állatok kinzásával és a közönség feltűzelésével járnak és hogy abban az esetben, ha ezek az idegen országbeli emberek csakugyan elég vakmerőek volnának egy szándékos törvénysértést elkövetni, akkor a rendőrség kötelességének ismerje a kihágási eljárás megindításán felül a bikaviadaloknak brevi manu azonnal és egyszersmindenkorra való betiltását.

Plutarch a hús-evésről.

Egy folyóiratban mély benyomást keltő értekezést lehet olvasni *Plutarch*-tól, e szellemes és előkelő görög tudóstól:

„Feltehető, hogy az első ember, ki hús evésre vetemedett, szükség és nyomor által lett erre kényszerítve. Mert ezeket még

nem a vágy hajtotta, még ők nem voltak minden szükségessel tulon-tul ellátva, hogy ők csupa szeszélyből ily csudálatos és természetellenes inyencségre vetemedjenek; nem, mert ha ők láthatnának minket, biztosan így szólnának: „Ó ti szerencsés és boldog emberek, ti az istenek kegyencei! mily szerencsés időszakban születetek! Mily fölöslegét a különböző földi javaknak élvezhetitek ti! Mi minden terem nektek! Mi mindent gyűjthettek ti! Milyen gazdagságot, mily gyönyört arathattok növényzetetekből. Nektek megengedtetett, hogy jóllakjatok a nélkül, hogy be kellene magatokat szennyezni; a mi életünk a legszomorubb, legborzasztóbb időre esett, a mikor a teremtés ujsága miatt a legborzasztóbb nyomorral és nélkülözésekkel küzdöttünk. Az égboltozatot komor felhő takarta, a csillagok áthatolhatlan nedvességgel, tüzellel és pusztító szelekkel voltak körülveve. A napnak nem volt megrendes utja, sem a hajnali pirkadás, sem az alkonyat, sem a különböző évszakok nem változtak szabályosan. A földet gátnélküli folyamok árasztották el; sok vidéket az álló vizek pusztítottak el. Nem is gondolhattunk élvezhető termények előállítására, nem voltak művészies szerszámaink, az emberi szellem alkotta gépeink. Az éhség nem hagyott időt és ha ismertük volna is a földmívelés titkát, nem használhattuk volna azt, mert nem számíthattunk biztosan a visszatérő időszakokra. Csuda-e, hogy a természet ellenére állatok húsára szorultunk, mikor még iszapot is ettünk és a fa kérgét rágtuk, mikor boldogság volt zöld fűvet vagy nedvdús gyökeret találni? Az emberek, kik a makkot megkóstolták és ették, örömeikben a tölgyfa körül ugrándoztak és a fát tápláló anyjuknak nevezték. Ez volt az első öröme az emberiségnek, a többi mind szomorúság, fájdalom és bánattal volt tele. De milyen veszettség, milyen örület hajt mostani gazdagságtokban e gyilkosságra? Miért hazudjátok a földnek, hogy nem képes benneteket táplálni? Mi indit arra, hogy a törvényhozó Cerest így megsértsétek, a bájos Bachust így megszegyeníteni, mintha keittőjüktől nem nyernétek kellő táplálékot? Nem szégyenlitek magatokat, a finom és izletes gyümölcsöt vérrel és gyilkolással beszennyezni? A kigyót, párducot és oroszlánt kegyetlennék nevezték, holott ti is minden vonakodás nélkül gyilkoltok s nem maradtok kegyetlenségben mögöttük. Mert ezek azért gyilkolnak, hogy élhessenek, ti azonban, hogy nagyobb változatosságatok legyen. Természetesen nem eszünk farkast és oroszlánt, hogy megbosszuljuk magunkat rajtuk. Ilyen állatokat

nem bántunk, de a védtelen és szelideket, kiknek sem karmaik, sem fogaik nincsenek, a mivel minket megsebezhetnének, ezeket fogjuk és öljük meg; olyanokat, melyet a természet mintha csak disznek, szépségük miatt teremtett meg. Nem indít meg bennünket semmi, sem a szin pompája, sem a dallamos hangok, a lélek egyszerű egészsége, a tiszta életmód, vagy az állat bámulatos okossága. Egy kis hús miatt elraboljuk lelküket, napot, világosságot, életüket, pedig hiszen ennek élvezésére teremtődtek. Hangjuk, turbékolásuk, mit mi nem érthetünk meg, mind az, csak azt beszéli: „Szükségből ha ölsz, nem lehet kifogás, csak ha inyenéségből teszed. Ölj meg, hogy legyen mit enned, de ne ölj azért, hogy nagyobb étvágyad legyen.“ Mily kegyetlenség! borzasztó a gazdag emberek asztalát látni, melyet a mészárosok, szakácsok hullákkal raknak meg; de még undorítóbb, mikor az asztalokat lerakják. Mert mindig több marad meg, mint a menyit megesznek s így ez állatok hiába áldoztattak föl.

Nézzük csak meg azt a kifogást, melyet sok ember használ, hogy az embert hús evésre a természet alkotta. Hogy a hús evés nem természetes az embernél, azt már a test alkata és berendezése mutatja. Mert az ember teste nem hasonlít semmiben sem a húsevőkéhez. Nincs sem horgas csőre, sem hegyes csőre, sem hegyes foga és éles karmai, nincs oly erős gyomra s oly testi hőmérséklete, hogy a nehéz húsételt felaprózhassa és elemésztthesse. A fog simasága, a száj kicsinysege, a nyelv puhasága és az emésztő szervek gyengesége elég fényesen bizonyítja, hogy a természet az embert nem húsevőnek szánta. Miért eszel hát a természet ellenére olyat, a minek lelke van?

De a halott állatot sem eszi senki úgy a hogy van, hanem először főzni, sütni, fűszerek és tűz által meg kell változtatni, hogy az ily módon megcsalt izlés undor nélkül befogadja. Úgyes volt annak a lakademoni férfinak felelete, ki egyszer egy korcsmában halat vett és a vendéglős, a kinek azt el kellett volna készíteni, sajtot, ecetet és olajat kért hozzá, erre felkiáltott: „El hiszem, ha nekem mindez volna, akkor nem kellene a hal!“ Mi pedig úgy kicsapongunk a gyilkolásban, hogy a húst csak mellék ételnek tekintjük és a húshoz megint más mellék ételt, u. m. olaj, bor, méz, ecet és halolajat syriai és arab fűszereket kevernek és tényleg mint egy hullát balzsamozzák be. Az ily módon feloldott, megpuhított és mintegy rothadásba átment húst, roppant nehéz elemésztetni és ha a gyomor elég erős is elemésztésére, mégis sok kellemetlenséget és nehézséget okoz.

Diogenes merészelt egy nyers polypot enni, hogy a tűz általi elkészítést elkerülhesse és mivel sok pap és más ember állt körülötte, köpenyébe burkolódott és egy darab húst tartott szájához. Látjátok, így szólt, ti miattatok teszem magamat e veszélynek ki! Tényleg, dicséretes veszély! Mert a philosoph nem úgy kockáztatta életét mint Pelopidas a thebiaiak szabadságáért, nem úgy mint Harmodius és Aristogeiton az athéniaiak javáért, hanem egy nyers polypal küzdött, hogy az emberi életet előbbi nyers vadságába vezesse vissza.

De a hús evés nemcsak testünknek terhes, nem, lelkünket is tulterheli és elbutítja. Bor és hús élvezete erőssé tette ugyan a testet, de a léleknek elrabolja erejét; és hogy ne tegyem a vivókat ellenségemmé, csak a honfitársaimat hozom fel példának. Minket böötiaikat csak hájtejűeknek, ostobának és érzéketlennek neveztek az attikaiak falánkságunk miatt. Mások még disznóknak is és Menander jó állkapcsuaknak nevezett. Pindarus azt mondja: „Föl, kergesd társaidat, Teneas, hogy ők megerősítsék, miként a régi ócsáriást, tudnillik böötiai vadkan,“ nem érdemeljük meg.

De nem csudás-e az, hogy mi csupa szokásból emberszeretők lettünk? Mert ki fog egy embert sérteni, hogy ha más teremtményekkel, kik hozzá nem állnak így közel, szelid és elnéző? Emlékezem, hogy tegnapelőtt beszéltem Xenokrates eljárásáról és arról, hogy régente Athénben megbüntettek valakit azért, mert egy kost elevenen nyuzott meg. De egy élő állatot kinezni szememben nem büntetendőbb, mint azt megölni és életét elvenni. De nekünk úgy látszik több érzékünk van az iránt a mi szokásainkkal megegyezik, mint az iránt, a mi a természettel ellenkezik.

Az állatkinzás erkölcstelenítő hatása.

A viviszekció gyalázatos tett,
mely a tudomány alá rejtőzködik.

Walter Scott,

Az utóbbi időkben a lapok mind sűrűbben hangoztatják, hogy elsőrangú klinikusok tanulmány céljából beteges, ártalmas, a bajaikra semmikép nem tartozó szöveteket, betegség csirákat, oltanak, nőket és gyermekeket inficiálnak, baldoklókon, örülteken kísérleteznek, mint a kísérleti állatokon. Jogos felháborodással írta

valaki: »Ezek a kísérletek véráldozatok, fuffanggal és árulással a szegénység adója gyanánt követelve, gunyolják a napjainkban dicsekedve hangoztatott jótékony szellemet.«

Törvény után kiáltanak, mik meggátolják a tudós gonosztévők működését. Képesek lesznek-e a törvények ezen segíteni? Kik a gonosz tettet akarják a világból kiirtani, először azt tekintsék. Évek óta folyik a küzdelem az átkos tanulmány mód, a viviszekció ellen. Hiába! Elsőrangú tudósok, írók, sőt orvosi tekintélyek nyomatékosan bizonyították, hogy a kutyákon és más állatokon betanult operációkat szegény nyomorult tuberkulikusokon rákbetegeken próbálják ki. Mert mi indítaná, e kegyetlen kutatókat arra, hogy fele uton megállapodjanak? Szívük megkeményedett; napról-napra hallják az állatok fájdalmas hangjait. Mit sem törődve az élő test fájdalmas rángatózásaival, csak egy célt ismernek; céljukat, és nem csudálkozhatik rajta senki, hogyha ezt a figyelmetlenséget a laboratóriumból a beteg ágyhoz viszik. A nyers kedélyű, lelkiismeretlen orvos, ki az emberrel mint kísérleti nyullal bánik, csak az erkölcstelenedés terméke s ezt a viviszekció idézi elő.

Az újabb időben a porosz közoktatásügyi miniszter komoly kísérletet tett, hogy a jövődöbéli kihágásoknak elejét vegye. A miniszteri rendelet szerint csak diagnosztikai, gyógyászati és immunisáló célokra használható és ha ilyen célra szolgál is, nem szabad, ha: 1. olyan személyről van szó, a ki még kiskorú, vagy más okból nem tökéletes a rendelkező képessége; 2. ha az illető személy nem nyilvánítja teljesen félreismerhetetlenül beleegyezését; 3. ha a műtétet, jobban mondva a beleegyezést nem előzte meg beható magyarázata annak, hogy micsoda hátrányok hárulhatnak reá a műtéttől. És kiadatott még a rendelet, hogy minden esetenél e három feltétel és az eset körülményei a beteg-cédulán feljegyzendők.

De ha valaki azt hiszi, hogy evvel a rendelettel talán gátat vetettek az orvosi tévelygéseknek és kihágásoknak, az téved. Egy munkában „Ärztliche Versuche an Menschen“ (a Woche 10. számában, 1901.) egy orvosi tekintély Dr. Moll Albert így nyilatkozott: „Fájdalom, ez első pillantásra nagyon üdvösnek látszó intézkedés inkább arra szolgál, hogy a kormányt további támadásoktól védje meg, semmint, hogy a káros műtéteket gátolja. Ez intézkedés nem alkalmas arra, hogy említésre méltó hasznot hajtson.“

Na hát itt van. Mi sem hiszünk sikerében, addig míg meg van engedve a kísérletezés élő állatokon, mert ez a mód eldurvítja a lelket. Azért el a viviszekcióvall

Állatkinzás Olaszországban.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Az »Állatok Védelme» szerkesztőjének

Kolozsvár.

Mindazokat a borzasztó állatkinzásokat, mit Önök folyóiratukban az »Állatvédelem»-ben leírnak, én is tapasztaltam, mikor e télen az örök városban tartózkodtam.

Naponta, sőt óránként a legbrutálisabb bánásmódot tapasztaltam a szegény védtelen állatok, ezen nyomorult lények iránt, melyek életüket Róma utain tengetik. A ménynyire vonz mint művészt Olaszország, csak arra a borzasztó kinzásokra kell gondolnom és irtozattal fordul el lelkem attól az országtól, hol nem képesek sem a természet szépsége, sem a művészet remekei, sem a vallás a nép lelkét finomítani.

Brassó, 1904. V. 29.

K. Fr.

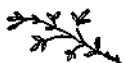

Régi állatvédelmi jegyzőkönyvekből.

— A „Züricher Blättern für Thierschutz“-ból —

Az 1856-ik év július 8-án tartott gyűlés jegyzőkönyvében a következő rész található: A jegyző Ed. Fäzi-Gessner ur jelentése szerint, Wagner Richard zeneigazgató Zürichben, rendre utasított egy fuvarost, a ki állatkinzást követett el, azért a következő irást küldték neki: Az állatkinzás elleni egyesület értesült, hogy ön egy edényszállító fuvarost, ki egy öreg, gyenge lovat erőszakos és kegyetlen módon hajtott, hogy a nyomorult állatnak erejét túlhaladó terhet cipeljen, nyers bánásmódja miatt szigoruan, de igazságosan utasított rendre és hogy felajánlotta egy más ló árát, hogy a szegény megkinzott állatnak könnyebbülést szerezzen. Ez ajánlatra önt mélyen sértő választ kapott, azért kötelességünknek tartjuk férfias és nemes viselke-

déseért elismerésünket és köszönetünket kifejezni. Ezt annál szívesebben tesszük, mert tudjuk, hogy ön régóta működik szóval és tettel az állatok védelmére törekedő egyesület mellett, hogy evvel nemesebb gondolkodást terjesszen és a mostani durvaságot az állatok iránt kiirtsa. Szerencse kívánataink kifejezése mellett stb.

Az embernek szeretete az állatok iránt, a kereszténység parancsolata.

Egy érdekes prédikáció jutott most kezünkbe. Ebben az állatvilágról is megemlékezik.

Megemlítendők e szavak, melyek az állatvilágról szólnak.

Halljuk tehát: »És ti tökéletlen lakói a földgolyónak, szintén a nagy alkotó kezének művei, mint mi!

Sokan közületek oly közel álltok hozzánk, barátságot kötök velünk és lelkileg beszéltek hozzánk, és veletek ne tartsunk barátságot.

Hát tényleg ellenségeskedéssel fizessünk ezért a barátságért! Akkor nem volnánk hozzá méltók!

És az állatok lelki beszédjét ne hagyjuk magunkra hatni? Ne lépünk barátságba velük s ne éreztessük ezt szóval és cselekedettel?

Nemes ember úgy cselekszik. És ez egy maradandó szép nemes viszonyt létesít állat és ember között! Milyen idealizmus van a barátságos viszonyban ember és állatvilág között.

Ha ez beteljesülne, örömmel mondhatnánk, hogy: a világ szebb lesz napról-napra s ki tudja, hol állapodik meg!

Akkor megvolna az elveszett paradicsom!

Madarak a szabadságharcban.

Eötvös Károly, a kitűnő elbeszélő írta meg a minap a szabadságharcra való emlékezése közben a következő reminiscenciát:

1849-ben Uj év napjára virradóra kegyetlen lett a hideg. Sajátságos tünet miatt emlékszem erre.

Lakásunkon nem volt kettős ablak. Az üvegen kívül volt az ablakvas, azon kívül a zsalu, ahogy hajdan falusi házaknál szokásban volt. Reggel azt mondja apám s visz bennünket az utcára néző első szobába:

— Gyertek csak, gyermekek, láttok valamit!

Az első szoba homályos volt. Utcára néző két ablakja egészen sötét. Csak az udvarra néző ablakja világított.

Mert az utcára néző két ablak köze tele volt eleven vad madárral. Ott pihogtak, mozogtak, csicseregtek egymás hegyén-hátán százan meg százan. A zsalu egyik vitorlája félig felhuzva maradt. A nyíláson épen befért egy madár. S annyi madár húzódtott oda, ahány oda fért. A rejtentő hideg elől kerestek ott menhelyet, különben a zord éjszakában megfagyott volna valamennyi. Gyönyörű halvány rózsaszínű vörösbeigy volt minden madár. Vad madár s mintha még se félt volna tőlünk. A hideg és az éhség már elsanyarította őket. Apám behozott egy fél szakasztókosárnyi kendermagot, az ablakot kinyitotta, a sok madár szinte bedőlt a szobába s a padlón szétöntött magot mohón ette.

Ugyanennyi eféle madár menekült be a méhesbe is ez éjszakán. Azért nem feledem el e napot, mert e tünetet életemben máskor soha nem láttam.

Cserreg ismét a szarka.

Már eltrillázta reggeli énekét a pacsirta s eldanolta apró strófáit. Selymes vetésben bujkál most és szedeget.

Már leszállott magas keringéséből, derült levegőégből a gólya is. Betekintette felülről a vidéket, messze nézett, messze látott, majd leszállott a vízre. Most ott lépeget a nedves réten. Belegázol a vízbe, egyet-kettőt, azután figyel.

Választott királya ő a békáknak, bár mint félnek tőle, el-tűnnek s elhallgatnak, ha közójük kerül és csak egyet mozdul; hát meg-megáll és figyel, hol és melyik úti fel fejét legelőbb ismét a színen.

Buborékol a víz, ő azt már ismeri: ott dugja ki otromba fejét, ökölnyi nagy szemét az első. De a gólya még nem mozdul, hanem vár. Majd még közelebb is kerül egyik vagy másik;

ezt azután bekapta hirtelenül. Megint megrezdül a víz, ügyel-
figyel a golya s nyomban rá odavág a csőrével — utána pedig
nagyot nyel. Egy-két békával kevesebb kurutyol majd este, hold-
világos szép estén, szerelmesek versenyén.

A golya ezután tovább áll. Nehéz az ő kenyere is, mint
minden másnak; keresni, szerezni kell ez éleiben minden falatot.
Odébb áll, mert itt már meglátták és óvatosan messze kerülük.

Megint egy lábön áll és most engem figyel. Vajjon miért
közeledem feléje? — alighanem ezt gondolja magában. Magá-
ban, nincs kitől kérdezze, mivelhogy nincsen párja.

Őzvegy-e, avagy árva? Tavasz kezdetén elhagyatott-e, vagy
elűzött? Senkise tudhatja, csak ő.

Nagy távolban egy lebegő pont van az égen: ezt nézi.
Nézi már régen.

Dérült az ég. Ritka fehér felhők fátyolán átszillan a nap.

Lebeg a pont, de nagyobbodik már, mert közeledik; majd
nagy ívekben kering tág mezők és rétek felett.

Madár szeme a felhőkig lát s amit most lát egy lábön álló
barátunk, tudja, hogy az a pont: szintén golyamadár.

Nyakát kinyújtja, szárnyait bontogatja, egyet lép, egyet leb-
bent, majd neki szalad, amint felrepülni készül. És most már
száll ő is. Arafelé veszi útját, amerről párját látja jönni. Nemso-
kára magasan jár a fehér felhők alján.

Nagyot kering most a másik és visszafordul; kitér a talál-
kozás elől; utánna siet a miénk — tavasz kezdetén elhagyott-e,
vagy elűzött? Senkise tudhatja, csak ő. Szállnak, szállnak egy-
más után, majd elveszti a szemem mindkettőt.

Síkföld az egész vidék. A határdomb teteje a legmagasabb
pont. Oda igyekezem most.

Nedves a rét, üde pázsit a mező. Selymes búzavetés mes-
gyéjén betérek a kökénybokros ösvésre, elvirágozott már a kö-
kénybokor; fehérszirmú virágdíszle lehullott mind. Elmúlt az ideje.

Rövid a virág élete: rövid, de kedves. Harmat üdíti, nap-
sugár keltegeti és ha szirmait kitérja, méh és pille hamar száll
reája. Édes a méze, meg illatos az álma. De hamar is hervad
és majd pártáját hullatja. Virágnyló tavaszkor a kökénybokor első
díszle a mezőnek, de ha virága lehullott, csak tövise marad azután.

Az ákác is lombos már. Kivirágzik ez is.

A fasor legmagasabb fája tetején fészek van; otromba ne-
héz fészek; akkora mint a kosár.

Alig bírják az ágak a magasban.

Egy pár veréb ugrándozik körülötte ; ott laknak, ott élnek védelmébe rejtőznek éjjel, avagy bent is fészkelnek.

Csiripelve kergetőznek és csipogva üldözik egymást ; érdekes ezt nézni.

Először odaszáll az egyik, ahol a másik sütkérezik a napon, amire ez átszökik a szélső galyra. Oda is követi amaz ; már hangosan szólnak egymásra, de még enged az első, mire ismét kergeti a másik.

Berzenkedik az egyik, rávág a másik ; kakas mindakettő és szárnyat bontva csúfolják egymást. Egyszerre csak odaszáll a kis nőtény is. Mintha csak ez volna a veszekedés kitéréséhez a jel : csapkodva, egymás tollát tépegetve és mintha semmi sem volna körülöttük, zsisongva leesnek a földre.

Még a fűben is forgolódnak, szétszakadnak, majd össze-csappnak ismét, mert leszállott a fáról a tojó is és ügyeli : vajjon melyik fog győzni ?

A nap az égről pedig mosolyogva nézi. Azután szétrebbenek.

Odajön a szarka is. Nagyot hajlik az ág, amelyre ráült s ő most himbálódzik rajta, fényes farkát emelgeti, egyszer majd lebukik — azonban mégse, mert átszökik a másik ágra. Megint himbálódzik. De most észrevesz engem. Egyet cserren, meg se gondolja, csak elszáll.

Igyekszik nagyon, mert fél.

A víz szélén álló fűzfákig siet ; elbújhatik ott könnyen a lomb között. Pedig ott sincs nyugta s folyton ide-oda ugrál.

Egyszerre csak visszatér, pedig félt. Csak a legközelebbi fáig merészkedik, legtetejébe ül és onnét átszól most. Ujból felriad, újból leül, azonban nem hintázik a galyon, hanem figyel. Megint átszól egyszer, többször, de mindig csak röviden, majd hangosabban és cserregve fel-felröpköd.

Veszedelmet sejt. Fészken ül a párja, ennek szól, ezt félti, ezt figyelmezteti. Mert a fészken ülő nem lát a földre és csak a csőre hegyét dugja ki a nagy kosárból. Még aligha költ ; csak őrzi védi kedves otthonát. Azonban nyugtalankodik a hím és békét nem enged. Lopva közeledik és ismét elszáll messzebbre, szinte játszik velem és hívogat, hogy kövessem, oda-oda a fűzekhez ; el akar terelni innét, hogy ne bántsam az ákácát, a fészket, a párját, családi boldogságát.

Nem is bántom, csak rávágok a törzsre; — cserr, cserr, szól a him és elszáll. Szótlanul, de sietve kimenekül a fészekből a tojó is és követi óvatos társát.

Most ott vannak a fűzfán. Bokros koronáján fent ül az egyik és figyel. Alul nyugtalankodik a másik. Majd ismét játszanak velem és hívnak oda. Leszállnak a fűbe; ott táncolnak és billegetnek előttem. Fehér-fekete, fényes két madár élénken és hangosan, pajkos mozdulatokkal ugrándozik az üde réten; majd feláll az egyik a vakondtúrás tetejébe és felém néz.

Bájos kis kép.

Én nem bántom a fészket, inkább elballagok alóla. Erre felszállnak a fűzfára és himbálózni megint. Csapkodnak, röpködnek, rekedt hangon cserregnek és űzik egymást... én meg nézem: csak hogy cserrepsz ismét, te kényes, te pajkos szarkamadar!

R. L. A.

Svábország ezred libája.

Bizonyosságul annak, hogy a »butának» elhíresztelt libák egész rendes adag intelligenciával és hűséges ragaszkodással bírnak, szolgálnak e feltétlenül igaz történetek, melyeket Lipp ezredes egy barátjának 1876 febr. 19-én irt.

„Ezredlibánk dicsőségének híre már tuiszárnyalta egész Svábia határait és nem egyszer iródott meg története versben és prózában. Az 1833-ik év tavaszán latta meg az ünnepelt először a napvilágot egy pék házában és társaival napon'a a Neckarhoz hajtották. De csakhamar tudatára ébredt annak, hogy ő valami magasabbra van hivatva és az őrhöz csatlakozott, ki a pékhez közel levő lovas kaszárnyát őrizte, lépten nyomon követte és vigan gágogott mellette. Híába volt minden kergetési kísérlet és mikor holmi házjavítás miatt az őrség a kaszárnya udvarába tétetett, a csukott kapun át az udvarba röpült és itt is az őrséghez szegődött. Az őt kereső és elrabló pékinaestől elszőkött és visszaszőkött kedvenc helyére, míg egy tiszt végre megvette és az őrházikó mellett lakást adott neki. Ugyan ekkor ezred libának iktatták be és egész katonai jelleget öltött. Civil ember nem közeledhetett hozzá anélkül, hogy erélyesen meg ne támadta volna és még az ezredesnek is el kellett tünni, hogy csizmáját

megcsipje, mikor véleménye szerint nagyon közel ment az őrséghez. Az örök mindenkor viszonozták ezt a hűséget és annál is inkább, mert a liba ily módon mindég is figyelmeztette őket az őrjárat közeledtére.

Mikor az ezred Esslingenből Ludwigsburgba ment, nem felejtkeztek meg az ezred libáról és szolgálatát az új helyen ugyan úgy folytatta.

Mikor 1846-ban az ezred egy nagy gyakorlatra kivonult, legnagyobb fájdalmára otthon kellett maradnia és vigasztalásul a posta előtti őrséget kereste fel. Sok tanu látta, hogy a liba éppen a postánál állt őrt, mikor meghallotta a visszatérő ezred trombitáját és rögtön egész izgatott lett. A liba száz lépésnyire szállt az ezred elé, előrenyújtott nyakkal gágogott üdvözlöt nekik és emelt fővel haladt a katonazene élén a kaszárnyába. A szükségből meglátogatott őrségekre ezután rá sem nézett, hű maradt lovas katona barátaihoz.

Ha a lovakat kivették az istállóból, a liba közöttük sétált anélkül, hogy valaha is baja történt volna. Tizenhat éves korában az ezred Ludwigsburgból Ulmba ment s ő természetesen vele és ép oly rendületlenül tartott ki az őrség mellett, mint eddig. Kevesen voltak Ulmban, kik el nem látogattak a kaszárnyába, hogy a híres libát láthassák. Különösen az arany ifjuság látogatta gyakran meg. Más liba barátságát mindenkor kerülte. Végre 1853-ban megtámadták őt az aggkor bajai és az őrház mellett befejezte dicsőséges pályafutását, mielőtt huszadik évét elérte volna. Egész Ulm értesült a gyászszesetről és az ezred megőrizte emlékét.

Állatvédelem és állatvilág.

„Állatvédők törvénykönyve.” Az »Országos Állatvédő Egyesület« e munkának bővített, III. kiadását most adta ki. Ez az új kiadás magában foglalja az állatvédelemre vonatkozó összes törvényes határozatok és rendeletek gyűjteményét, valamint az ezekkel összefüggő nevezetesebb intézkedéseket is. E munka továbbá tartalmazza többek közt a mezőgazdaságra nézve hasznos madarak és emlősök teljes elnevezését feltüntető jegyzéket. Ez állatok védelmére a földművelésügyi miniszternek 1901. március 18-án, 24,655. szám alatt kelt rendeletével biztosított. A munka

érdemes szerzője K. Nagy Sándor pestvidéki kir. törvényszéki bíró. A 104 odalt kivevő igen hasznos könyvec kének az ára 60 fillér. A munka kapható a fentnevezett egyesületnél, Budapest, VII., Nefelejts-utca 14. A 60 fillérnek akár bélyegben, akár utalványnyal való beküldése elenében a munkát bérmentesen küldi az egyesület a kívánt címre.

Egy francia generális állatvédő rendelete. Passerieu generális a 10-ik francia csapattest parancsnoka az állatkinzás és a lovak kinzása ellen szigoru rendeletet adott abból az alkalomból, hogy egy tüzmestert felmentett a haditörvényszék, ki a rábízott lovakkal kegyetlenül bánt. Egy pár szótöbbséggel mentették fel, t. generális disciplinaris uton 60 nap börtönnel büntette a tüzmestert, szigoritva nyolc napi cella fogsággal.

A kutya hűsége. Megható esetet mesél a kutya hűségéről egy előfizetőnk. Egy látogatása alkalmával egy teljesen kimerült, elpusztult fekete kutya csatlakozott hozzá, haza kísérte és folytonos könyörgéssel akarta kimutatni különös kívánságát. A finom lelkű megtalálója mindenképpen megakart érteni, kutatott tulajdonosa után és fel is fedezte azt egy házmester személyében. A ház egy lakója Budapestre költözött, ezé volt eredetileg a kutya, el is vitte magával, de az megszökött és vissza Kolozsvárra eltalált csak a házat nem bírta csudálatosképen megtalálni. A házmester gyermekei óriás örömmel fogadták „krampukt“, náluk is maradt, de naponta hála vizitet tett megmentőjénél.

1903-ra tagsági díjokat befizették.

Dr. Nieara János áll. főgymnasiumi tanár Szamosujvár..... 2

K é r e l e m.

Megkezdve az 1904. évre szóló tagsági díjnyugták szétküldését, tisztelettel felkérjük ugy vidéki, mint helybeli pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona évi tagsági díjukat, a melyért kedves, általános elismerésben részesülő havi közlönyünket is kapják, alulírt pénztárhoz mielőbb beküldeni, illetve nyugtájukat kihordónktól, ha azzal jelentkezik, kíváltani sziveskedjenek, hogy további működésünket a szegény állatok védelme érdekében akadálytalanul folytathassuk.

Kolozsvár, 1904. évi június 1-én.

Virányi István,

az egyesület pénztárnoka.

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére Deák Ferencz-utca II. sz. kéretnek.	Tagoknak tagsági díj fejében jár. Előfizetési ár:	
Előfizetések és pénzküldemények az egye- tlet pénztárosa Virányi István úr (Hosszú- u. 9 sz.) czimére intézendők.	Egész évre — — — — — 2 kor. — III Fél évre — — — — — 1 kor. — III Számonként — — — — — kor. 20 III	
IX. évfolyam.	Kolozsvár, 1904. Julius.	7. szám.

TARTALOM: Állatvédelem és sajtó *Fülei Szántó László*. — Óvjuk az állatokat. *Dr. Szalkay Gyula*. — Mese egy harmatcseppről. *Kardosné-Szabó Amál*. — Az állatok lélektanához. — Árnyékot kereső harkály. — A hamvas varjak társas élete. *Fábián Gáspár*. — *Állatvédelem és állatvilág*: A kutyák ellen. — Madárséták Chinában. — 1904. évre tagdíjukat befizették névsora. — Értesítés.

Állatvédelem és sajtó.

Vallásos ember vagyok. Hiszem, hogy az *Irgalom és Szeretet* váltotta meg a világot; meggyőződésem, hogy az irgalom és szeretet teszi az embert nevére méltóvá. Ez a két testvérierény kritériuma a műveltség azon fokának, mely az embert fel emeli, megnemesíti és szebbé teszi. Reá vezette a társadalmat a humánus intézmények létesítésére. Ezek között látjuk az *Állatvédő Egyesületeket is*.

Az Állatvédő Egyesület ebben a szükségben bírja létjogát, amely azt létre hozta. Mindenütt, mindenkor voltak — és fájdalom, mindig vannak — kegyetlen emberek, kik még a szelid, hasznos és a kenyérkeresetben hű munkatárs állatokat is ütök, verik, kinozzák. Ez ellen az erkölcsi érzés tiltakozik. E szempontból esik az állatkínzás rendőri tilalom alá.

Ezért alakultak — főleg 1824 év óta — *Anglia kezdeményezésére* az állatvédő egyesületek, hogy az állatok emberséges bánásmódban részesüljenek, mert a nemes érzelmek ápolása benső összefüggésben van az állatok iránt való jó bánásmóddal.

Ezzel a meggyőződéssel bátran léphetünk az angolok ut-

jára. Anglia utja mindenkor haladást jelent. Mi ezen az uton járunk, és ez a tudat megnyugvással tölt el minden esetlen viczczelődés, közönyösség, vagy éppen rosszszándéku törekvésekkel szemben.

Mi *lelkessedással* követjük azokat a nagy lelkeket, kik az állatvédelmi eszmék nyílt és feltétlen hívei voltak, ilyenek: Mózes, Salamon, Jézus, Szent Pál; a költők közül Shakespeare, Göthe Schiller, Herder, Lessing, Lamartine, Bastelli, Auerbach; a művészek közül: Wagner, Defregger, Kaulbach; a filozófusok közül: Aristoteles, Kant, Schoppenhauer, Hartmann; a tudósok közül: Newton, Helmholtz, Hryl, Artl, Pettenkoffer, Macaulay, Strausz. Továbbá fejedelmek, státusférfiak, katonai és egyházi tekintélyek stb,

Ily jeles táborban, az összes művelt nemzetek törekvéseivel kapcsolatosan haladva, tisztában vagyunk azzal a nemes feladattal, melyet az állatvédelem szempontjából megoldani akarunk. Aki célját elérni akarja, annak minden tisztességes eszközt fekeiell használni. — *Az állatvédelemnek* — mint minden más humanisztikus intézetnek — *célja elérésére, mondhatni legnagyobb eszköze: a sajtó.*

A sajtó az idők folyamán óriási hatalommá nőtte ki magát. Századokkal tolta előre az emberiséget. Isten után első erő a világon, mely elenyészhetetlenné tette az emberi szellem alkotásait. „Pirámisokat emel — mondja Maszlagi F. — és templomokat rombol szét; teremt és pusztít; életet és halált osztogat. A sajtó adta az emberiségnek a szabadság tiszta fogalmát, midőn a nagy eszmék koncepcióit széjjel hinté a világon, de a sajtó szülte a forradalmat is. Gutenberg épp úgy állhatna a trónuson koronával a fején, mint a verpadon a palossal feje felett.“

Én, természetesen csakis arról a sajtóról beszélhetek, mely a »conscia mens recti«-vel van vértézve.

Csak három kérdőpontra szorítkozom: 1. *Mit tett idáig a sajtó az állatvédelem terén?* 2. *Mit tesz a jelenben?* 3. *Mit tehetne a jövőben?*

1. A napi sajtóra tulajdonképpen panaszolni nem lehet. Be kell ismernünk, hogy minden humanisztikus irányt becsülettel szolgált s így az állatvédelmet is, amennyiben ezt a napi események felszínre hozták, vagy ha az állatvédő-egyesületek segélyre szőlították. 2. Ugyanez áll a második kérdésre: mit tesz jelenben? A napi események folyamán alkalmyszerüleg ismertet,

pártot, buzdit, kritizál; természetesen nagyon igénybe vett rovatainak szűkebb körében „per longum et latum“ csak ritkábban terjeszkedhetik ki. Ez a feladat tulajdonképpen a szaksajtóra hárul. Tisztelettel említem meg dr. Szalkay Gyula tanárnak e minőségben is kifejtett rendkívüli buzgalmát.¹ A 3. kérdés: *mit*

¹ Jelenleg voltaképpen egyedül a havonként megjelenő »Állatok Védelme« képviseli a *szaksajtót* Magyarországon, minthogy a budapesti »Állatok Őre« megszűnt, a temesvári Á. V. E. pedig csak 3—4 füzetecskét ad ki évenként.

tehetne a sajtó az állatvédelemre nézve a jövőben? Mindenesetre többet, mint eddig. Ne a napihírek rovatában szorítson egy kis helyet az állatvédelem ügyének, hanem bővebb tudósítások, önálló cikkek, tárcák, versek közlésével *nyújtson élénkebb támogatást*. Az egyesületektől nyerendő információkat, röpiratokat, elbeszéléseket és bárminő állatvédelmi közleményeket tárgyalja a sajtó a másféle humanisztikus dolgokhoz illő tárgyilagossággal és lelkesedéssel. Az itt-ott hangoztatott ferde nézeteket cáfolja meg. Ilyen többek közt ez a hangzatos frázis: *Előbb védjük meg az embereket és csak azután gondoskodjunk az állatokról!* Ha ezt elvül fogadnók el, akkor az állatvédelmet nemcsak ad graecas calendas halaszlanók el, hanem végképp el kellene, hogy ejtsük, mert hiszen mindig volt, van és lesz olyan baj, mely az ember védelmét igényli és bizony várhatnánk arra a napra, mikor az állatvédelemre kerülne a sor. De különben az *állatvédelem az embervédelem egyik eszköze*, mert akinek szeretet, könyörület van a szívében az állatok iránt, az az ember csak nem lesz ellensége embertársának. Lehet, hogy száz esetben akad ilyen is 3—4, de kilencvenhét százalék mégis csak marad a humanizmus nyereségéül.

Nagy horderővel bír a *sajtó képviselőinek bevonása az állatvédelem körébe*, kik aztán az állatvédelmet nagyobb anyag feldolgozásával, több lelkesedéssel, a költészet és szép próza sokféle alakjában szolgálva, hatnának az elmére és szívre egyaránt. A képes lapok kitűnő szolgálatot tehetnének, ha időnként az állatvédelmet egy-egy szép genreből mutatnák be olvasóiknak. A szelid érzelmek kedves ébresztői ezek a bájos képecskék és mindig hatnak az emberre. Nagy szolgálatot tehetnének még a *könyvkiadók, társulatok és hasonló vállalatok is, ha főleg a gyermekvilág számára* kiadandó műveikben az állatvédelem ügyét felkarolnák.

A sajtó támogatása mellett Magyarországon az állatvédelem ügyét könnyen az óhajtott feivirágzásra lehetne juttatni. A

magyar nép — dicséretére legyen mondva — szereti az állatot. Vet oda ugyan háziállatainak olykor egy-egy sallangos „teremtettét“, de azért szeretettel kiméli, óvja azokat. Ha kellemetlen időjárás van, e szavakkal nyit be övéihez. »No gyerekek! olyan hitvány idő jár odakinn, hogy még a kutyát sem kell kiereszteni!« Ismertem Erdélyben egy dús gazdag bárónt, ki rendesen meglátogatta kedvenc állatait, sőt reggelijét nem egyszer odahozatva, közöttük költötte el. Volt nekem is egy falusi leány-cselédem, ki mind azon busult, hogy állatokat nem tartok s mikor egy tehénre szert tettem, öröme leírhatatlan volt. Gondozta, féltette, s hogy az állat ne fázzék, még saját paplanját is ráterítette. Maros-Ujvártt erről a „piros paplanos tehén“-ről még ma is emlékeznek. Udvarhelyszéken, Farkaslakán egy fuvarosnak elpusztult egyik lova. Palkó Bandi, a lovak tizennégy éves kocsisa megverselte. Versében az elpusztult lovat ekképpen szólaltatja meg:

Palkó Bandi! hitős társam,
Kivel Meggyest annyit jártam;
Te voltál a jóakarom,
Vesd el immár a vakaróm!

A magyar ember a háziállatokat jószágnak hívja, tehát megbecsülendőnek tartja azokat. Népdalaink is telve vannak az állatokat becéztető szólammokkal, hizelgő jelzőkkel.

Ily nép között, ily földön a sajtó jóakaró támogatásával az állatvédelem ügyet gazdag felvirágzásra lehetne emelni.

Végül csak annyit: *A társadalmi feladatok megoldására nem elég az ész; szív is kell hozzá és meleg résztét a szenvedések iránt.* Mi ezt a nemesen érző szívet keressük! Ebben az általános művelődésre irányuló munkánkban számítunk a sajtó meleg támogatására.

Miután a sajtót az állatvédelemre nézve oly tényezőnek ismerjük, mely kiszámíthatatlan előnnyel bír, minden állatvédő egyesület hasson oda, hogy:

I. A sajtót az eddiginél nagyobb akcióra megnyerje. Különös figyelemmel törekedjék egy, esetleg több olyan napilapot szövetségre bírni, melyeknek külön rovata bő tudósításokkal, értekezésekkel tartsa felszinen az állatvédelem ügyét.

II. Az egyesületekkel rendesen karöltve munkáló szaksajtó időről-időre gondoskodjék oly közleményekről, melyek — a szövetséges társul megnyert napilapok után az állatvédelem ügyé

olyan közönség elé viszik, mely még eszméinknek nincsen megnyerve. Továbbá a szaklapok alkalomadtán kiváló elismeréssel sorolják fel azokat a lapokat, melyek az állatvédelmet nagyobb buzgalommal karolták fel.

III. Egyesületeink törekedjenek érdekköreikbe különösen írókat és hírlapírókat bevonni, kik tehetségük és a sajtóviszonyok teljes ismerete által rendkívüli nagy szolgálásokat tehetnek az állatvédelem ügyének.

Fülei Szántó László.

Óvjuk az állatokat.

Nincs magasztosabb, fenségesebb erénye az emberiségnek, mint a nemesszívűség; embertársaink nyomorain, szerencsétlenségein könyörölni; azokat enyhíteni, elhárítani törekedni manapság a mívelt embernek egyik attribútuma.

De a valódi nemesszívűség nemcsak felebarátját, nemcsak embertársát védi, vagy segítésére siet, ha természeti erők által okozta szerencsétlenség érte, hanem kiterjeszti figyelmét, nemesszívűségét, szeretetét minden lényre, mely érez; oltalmába veszi a védtelen állatot, oltalmába a virágzó növényt és a fakadozó sövényt.

Végtelen sok tennivalónk van e téren; a nagy tömeg azt hiszi, hogy az állat azért van a világon, hogy nekünk szolgáljon és hogy kényünk-kedvünk szerint üssük, verjük: a műveletlen ember kedély felháborodását azáltal akarja csillapítani, hogy nagyokat döf házi tehenén, mérgét azáltal akarja eloszlatni, hogy kegyetlenül ostorozza lovát, nagy fájdalomra írt keres az által, hogy bottal fejbe üti szamarát, mint Petőfi ismert költeményében oly szépen megírta.

A köznépnél, a cselédségnél, mely foglalkozása után naponta többször házi-állatainkkal érintkezik, oly durva, nyers, szívtelen bánásmódnak vagyunk olykor tanúi, hogy az ember lelke is felháborodik. Ide tartozik a különben igen hasznos denevérek elevenen való felfeszítése, mely azon balhiedelemben, vagyis inkább babonában gyökeredzik, hogy ezáltal a boszorkányokat a háztól elűzhetjük és azon téves német közmondás szerint:

„Fledermaus
Bringt Glück ins Haus“

szerencsét hozna azon ház népére, melynek ajtaján egy oly állat élve felszegeztetett!

Állatkínzást foglal magában:

Szárnyasainkat összekötözve árulgatni, összekötözve és lábukon felakasztva hordatni.

Lúdakat, pulykákat néhány mértföldnyi távolságra a heti piacra hajtani.

Apró állatainkat 4—5 órán keresztül a nagy hidegnek, vagy a forró napnak minden eledel és hűsítő víz nélkül kitenni.

Bárányokat és borjúkat óránként összekötözve és lábuknál fogva felakasztva árulni.

Szekerekre többet rakni, mint a mennyit az igát vonó könnyűszerrel elbir.

Kegyetlenséget, sőt barbarismust követnek el:

Ha ostornyéllal, löcscsel ütik a szegény állatot, főképp ha a tulságosan megrakott kocsit dombon nem bírják felhuzni.

Ha az élő rákot hideg vízben a tűzhelyhez állítják, azon balhiedelemben, hogy annak husa izletesebb, jobb és egészségesebb legyen.

Ha a halaknak a hasát élve felmetszik és élve szétdarabolják.

Ha a esikokat élve a forró vízbe dobják stb.

Mit mondjunk még a galamb lövészetéről, hol pour le plaisir a galambok százával lelövetnek, megsebesíttetnek és órák hosszúig fetrengnek, míg kimulnak; hát azon híres ugynevezett vivisekcióról, melyben az állatok, a házi nyulak, az ép és egészséges ebek, a fölülte hasznos ló valódi spanyol inquisitionális torturáknak, az ugynevezett tudományos vizsgálódás kedvéért lesznek kitéve, hol napokon át a legkegyetlenebb, késsel való metszéseknek áldozatai, vagy lassu mérgek beadása által heteken keresztül a legborzasztóbb kínok közt lassan kimulnak.

De ne gondolja a szives olvasó, hogy ezáltal az állatkínzások minden nemeit felsoroltuk volna; dehog, vannak százával még az ilyen bántalmazások; mi csakis a legközönségesebb, a minden nap ezrével előforduló kínzásokat említettük, azokat t. i. melyeket kiki mindennap láthat, tapasztal és megakadályozhat.

Mindig vannak és voltak nemesszívü emberek, kik a védtelen állat érdekében felemelték szavukat, kik a hasznos állatot minden külső behatástól, minden durva bánásmódtól védték és védik; hogy azt annál biztosabban elérhessék, hogy a miveletlen

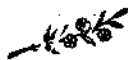
néposztályt erre a bánásmódra szoktassák, egyesületek létesítésén fáradoztak. Ilyen „állatvédelmi egyesület“ Magyarország fővárosában is nemesszívű hölgyek és férfiak közreműködése mellett alakult, mely rövid pár évi fennállása óta hathatósan és áldásosan működött.

Bárha ilyen nemes törekvésű egyesületek minél számosabban alakulnának; szükséges volna, hogy minden megyében létesüljön legalább egy.

A budapesti, mint minden más állatvédelmi egyesület, sarkalatos tételnek vette fel, arra törekedni, hogy az állatokat minden külső és belső bántalmazástól óvjuk, és akkor, mikor az állat husa táplálkozásra szükséges, az állatot oly módon és uton öl-jék meg, hogy rögtön kimuljon.

Legyen még szabad befejezésül és buzdításul Gleizés, az emberiség e nagy jötevőjének szavait felemlíteni: „Óh engedjétek az állatok életét is tisztelnünk, nemesak azért, mert az élet terhét nekünk is elviselhetőbbé teszik, a mely alatt különben mi összeroskadnánk, hanem azért is, mert ugyanazon joguk van nekik is az élethez, mint nekünk! Mivel birtok ti, a mi egyszerűsmind szegény áldozataitoknak nem volna? Esztek, isztok és a nap sugarai épen úgy megörvendeztetnek titeket, mint őket. Egyedüli előnyötök abban áll, hogy észszel és igazságérzettel vagytok felruházva. De jaj! mire használjátok, ti szerecsétlenek, az Istennek ezt az adományát! Ha nektek gyermekeitek születik, elsősorban azt kívánjátok, hogy szerencsés legyen; használjátok tehát fel a kedvező alkalmat és tereljétek az állatokat megint vissza a természetes utra, hogy ártatlanságban, az életnek örvendezve, nem zaklatva és bántalmazva, hanem nekünk szolgálva, élvezhessék az Istentől nekik is osztott adományokat.“

Dr. Szalkay Gyula.

Mese egy harmatcseppről.

Fordította: Kardosné — Szabó Amál.

A kertre nyíló kis ablak tárva-nyitva állott. Nehány cserepes virág: székfű és nyári viola, — mely a széles ablakdeszkára volt helyezve, — ontotta édes illatát a meleg éjszakába. Alant a kertből, egy rózsabokor nyújtotta fel, teljes pompában viruló

rózsákkal dúsan megrakott ágait, egész az ablakpárkányzatig. A csillagok fénye már lassan-lassan halványulni kezdett a keleten feltűnni látszó hajnalpir előtt. Hűs reggeli szellő suhant át a kerten, felébresztve az álomba merült vén fákat. A szunnyadó rózsák félig nyitott ajkaira gyöngéd csókot lehelt s lágyan megsimogatta az ablakban álló nyiló virágokat.

A rózsabokor levelén meglátott egy harmatcseppet.

— Jó reggelt kicsikém!

— No, ne félj, mondá a szellő, amint észrevette, hogy a harmatcsepp reszket a rózsalevelén.

— Neked békét hagyok, nem foglak porba ejteni, nem fosztom meg a napot reggeli italától.

Pajzánul mosolyogva egyet fordult s tovább futott....

Egy nagy, kinyílt rózsza közepén két kis rózsabogár fészelt. A szellő őket is felébresztette. Előbujtak s a bársonyos puha szirmokon megpihenve, apró szárnyvédőjüket mozgatták, emelgették, tisztogatták s csinosították magukat. Mikor készen lettek reggeli toilettükkel, lemásztak a rózsáról.

— No nézd — mondá az egyik bogár, amint meglátta a rózsabokor levelén csillogó harmatcseppet, — ez a levél az éjjel egy szemét kapott, olyan tiszta és átlátszó akárcsak egy emberi szem. Ilyet még nem láttam életemben! Valjon mi lehet az?

— Még keveset tapasztalhattunk egynapos életünkben, — mondá a másik bogárka, bár jönne erre egy okosabb, kitől megkérdehetnénk s avval mindketten közelebb húzódtak a harmatcsepphez.

— Ah, tehát én egy „szem“ vagyok? — gondolá magában a harmatcsepp. Fogalmam sincs róla, mi lehet az!

Ekkor egy ruhamoly-lepke szállt a rózsabokor felé.

— Nem lenne szives kissé idefáradni? — kiáltá az egyik bogárka a molylepkének. Valami különös dolog történt az éjszaka házunkban; mi is e rózsabokor családhoz tartozunk s illő, hogy ismerjük háztartásunkat; — aztán rámutatva a harmatcsepre, kérdezé:

— Mi ez itt?

A molylepke figyelmesen szemlélte a harmatcseppet s mondá:

— Már láttam ehhez hasonlót valahol. Akkor egy fényes nagy palotában egy piros gyapju függönyben volt a lakásom. Színház volt a neve. A gázlángok fényében száz meg száz ember ült ott össze minden este s ha felhúzták a tarka függönyt,

— mely csak vászonból készült s így, nekem élvezhetetlen volt, — cifra ruhás urak és hölgyek állottak mögötte; kiabáltak, énekeltek, futkostak össze-vissza. Ezek előtt feljebb ismét más emberek állottak, még ezek csaptak aztán nagy lármát azokkal a fából és pléből készült dolgokkal, melyet kezeikkel, szájaikkal szorongattak. Hjha! különbözők az izlések! Az ének nem volt valami különös. Hallottam én szunyogokat énekelni, az sokkal kedvesebb és finomabb volt.....

Legjobban terhemre esett azonban a nagy világosság, melyet én ki nem állhatok! Ki is hurcolkodtam nem sokára, pedig nem természetem a lakásváltoztatás. Egyszer, egy este, két hölgyült a páholyban éppen az én lakásom mellett. Diszesen voltak öltözve, nekem ugyan egyik sem tetszett — a selyemruha miatt, melyet veseltek. Hja, csak a gyapjuruha ér valamit. A barna hölgy hajába rózsza volt tűzve zölt levéllel, azon a levelen volt ehhez hasonló, mint ez itt s rámutatott a harmatcsepre. A másik szőke hölgy irigykedve nézte azt a csillogó valamit s megszólalt:

— Te, Arabella, megmondhatnád az igazat, csakugyan valódi az a gyémánt?

— Hogyne!? válaszolá a barna sértődöten. Ez a fejdísz egy vagyont képvisel!

— Tehát nem szem, hanem gyémánt vagyok, tünődék most a harmatcsepp.

— Örvendünk, mondá a bogárka, hogy ez a drágaság a mi tulajdonunk.

— Tehát drágaság is vagyok, gondolá a harmatcsepp s örömében reszketett a rózsalevelen.

Zörgött valami a közelben s egy furcsa bogár ugrott a rózsabokorra. Ez, egy igénytelen szürke bogárka, ki sem nézné az ember belőle, hogy milyen vig kedvű s kész a tréfára. Ha valakit megakart nevetetni, hátára fordul, fejét ide-oda hányva, hirtelen feldobja magát a levegőbe s egy ügyes bukfenczel ismét talpra áll.

— Jó reggelt gyermekek! No mi ujság? Min tanakodtok? Ni, ni, mi az ott a levelen?

— Ha mi azt tudhatnánk! sóhajtá a két bogárka. A melylepke az imént azt állította, hogy: gyémánt.

— Bolond heszéd! mondá a szürke bogár fitymálva. Ez, semmi egyéb, mint egy könny. Tegnap egész rakást láttam belőle.

A szomszédban egy kis emberkét találtam a nagy fa alatt, lovon ült. Hihetőleg ő is észrevett engem, amint javában mulatoztam, mert lehajolt a lóról, hogy ujacskái közé szorítson, de én ügyesebb voltam s elillantam előle. Közben azonban a kis üldözőm leesett a lóról s dühében a fához csapta a lovat, mely darabokra tört.

— Mama! ordított a torkaszakadtából s potyogtak szeméből ehhez hasonlók, mint ez itt! S rámutatott a harmatcseppre. A mama jött s mondá:

— No ne sirj, töröld le könnyeidet; veszünk másik lovacskát, aztán később egy falevelen láttam még ehhez hasonlót. Részemről, nem sokat tartok felőle. Pá, gyerekek! Megyek, nekem mozgás kell.

Most egy légy repült ki a virágos ablakon.

— Csak rövidke reggeli látogatás gyerekek, — mondá a tolakodó legyecske a két rózsabogárnak. Imádoit urnóm már felkelt s a reggeli után cukrot szór nekünk az ablakba..Szentjános bogár legyek, ha nem ő legszebb leány a nap alatt.

Mi az? kérdé egyszerre, rámutatva a harmatcseppre. — Megkóstolhatom?...De mégsem.... Hátha ártalmas! Ehhez hasonlót láttam én a multkor urnóm kebelén aranyba foglalva, úgy hívják: gyögy; hanem ez itt már átlátszóbb. Ezer légyepapíros! Ez bizony tükör! Vajjon meglátnám magamat benne?... Egész pompásan!... Ah! milyen boldog lehet, a ki tükör lehet! Urnóm minden reggel a tükör elé áll kibontott aranyhajával s a tükör lefesti őt hiven fehér ruhájában, ibolyakék szemével s kibontott aranyhalával. Részemről mégis legszebb az a darabka cukor, ami az ablakba szokott nekünk tenni....

Hm, milyen víz szaga van ennek itt! Lássuk csak — s beleüté orrát a harmatcseppbe.

A tiszta harmatcsepp kicsibe mult, hogy meg nem halt a csuf légy érintésétől.

— Közönséges víz, semmi egyéb. — mondá a kíváncsi legyecske. Nemsokára meg fog halni. Lassu lesz az elmulása, de pár óra mulva nem marad belőle semmi.

E kijelentés után visszarepült a virágos ablakon át a szobába.

— Nem fogok meghalni, — gendolá a harmatcsapp, tükör vagyok és nem víz.

A kibontott aranyhaju szép leány ide jön, hogy megnézzé

magát bennem és lefestem őt aranyhajával s ibolya kék szemével. Boldogan ábrándozott..

A madarak csattogó dala hallatszott, amint üdvözölték a bájos reggelt s örvendve szállongtak a tiszta kék légbe a fák körül.

A fák levelei kecsesen hajlongva fürödtek a világosság özönében, mely egyszerre elárasztotta az egész kertet. A csillagok letűntek az égboldozatról. Keleten mind jobban pirult, lángolt az égálja s tűznyoszolyájából ki kelt a nap aránsugarával mosolyt hintve mindenfelé az ünnepélyes fogadtatásért.

— A nap feikelt! — ujjongott a két kis rózsabogár, a harmatcsepp is annyira reszketett az örömtől, hogy majd lehult a rózsalevélről.

— Ah! az aranyhaju szép leány, gondolá a harmatcsepp. Ó az! Ó az!... És várta, hogy beletekintsen s hogy lefesthesse az ő képét színesebben, ragyogóbban, mint a valóságban.

A nap, az aranyhaju szép leány csakugyan belenézett a tükörbe: a tiszta harmatocseppe, mely a szivárvány minden színeben, ragyogóan adta vissza a nap képét.

Ettől a tekintettől különös vágyai támadtak a harmatcseppnek. Szárnyakat szeretett volna, hogy repülhessen ő is, mint a légy, az édes aranyhaju leányhoz!

A forró, tüzes tekintet alatt mindig könnyebbnek érezte magát s biztosra vette, hogy repülni fog.

-- No nézd, — mondá az egyik rózsabogár, a harmatcseppre mutatva, mindjárt meg fog halni.

A kíváncsi légy ismét kiröpült a virágos ablakon.

— Tudtam, hogy viz s mindjárt vége lesz. A nap forró tekintetét nem képes elviselni.

— Így halunk meg mi is? — kérdé aggodalmasan a rózsabogár.

— Nem, kedvesem, — mi belőlünk marad hátra valami. Most megyek. Csak megakartam győződni állításom igazságáról.

— — — — —
Egy órával később a két rózsabogár ott sétált a rózsaleve-
len, hol a harmatcsepp ábrándozott.

A hely üres és száraz volt...

Az állatok lélektanához.

Hogy az állatnak is van esze, ezt ma már sokan állítják, de érző lelke is van és lehet úgy a házi, mint a vadállatoknak, mondja a *Scientific Americain*, érző lelke, mely szeret és gyűlöl. Az állatok rokonszenve vagy ellenszenve bizonyos egyénekkel szemben sokszor igen feltűnő alakban nyilvánul, máskor meg nem is egyesek, hanem egész fajok ellen fordul. Ez az ösztönszerű gyűlölet aztán átöröklődik. A gyengébb állatok gyűlölete erősebb, természete ellenségeikkel szemben olyan erős, hogy már kölyök-korban megnyilatkozik. A gulyák ösztönszerűleg gyűlölnek a kutyákat, aminek az eredetét csak évszázadokra visszamenőleg lehet megtalálni, amikor a vad csordákat vad kutyáknak a farkái vették üldözőbe. A macska ellenszenve a kutya iránt, a kutya-macska barátság szintén avitikus. Indiában a nőstény tigris mélyen rejtett helyeken fészkel és kölykeinek ott kevés ellensége van. Ha véletlenül medve téved arra, a tigrisfiókák elől gyorsan visszavonul és még az óriáskigyó sem merné őket megérinteni. A vad kutyák azonban a tigristől sem félnek. Fejfalják a tigriskölykeket és ha véletlenül a nőstény rajtakapja őket, ezzel is szembeszállnak. Ezért tör ki vérfagyasztó ordításba a nősténytigris még az állatkertben is, ha kutya téved a közelébe. A leopárd, mely fákon él, nincs úgy kitéve a vad kutyák támadásainak és ezért nincs is benne semmi ösztönszerű gyűlölet a kutyák ellen, de maguk a kutyák annál jobban félnek a leopárdtól, mely a fákról leselkedik rájuk és ahol egyedül pillant meg egy vad kutyát, széttépi. A majmok a szerecseneket nem szeretik egy csomó más állattal együtt. A londoni állatkertbe egy ízben Hagenbeck egész sereg szomálit vezetett be, hogy nekik a fogva tartott vadállatokat megmutassa. Az oroszánok dühösen ordítottak, amikor a vadak közelükbe értek, a majmok megijedtek és boszusaknak látszottak, az antilopok nyugtalankodtak és még a vad marhák is felizgultak, mert felismerték természetes ellenségeiket, a sötétbőrű embereket, kik fajtájukra évszázadok óta vadásznak. Madarak akárhányszor a puszta ijedségtől megdöglenek, papagájok és majmok pedig elájulnak. Nagyon sok állatnak az ellenszenve más állatok ellen teljesen érthetetlen. Így pl. a kutyák a rókákat, a lovak pedig a tevét ki nem állhatják.

Árnyékot kereső harkály.

A múlt nyáron, a délelőtti órákban, gyakran kerestem fel a városon kívül, a Gaja patak és Tobak csatorna összefolyásánál fekvő szép fűzest és ott a néhány, csaknem mindig jelenlevő zöld harkályt sokszor megfigyeltem, melynek egy sajátságát — bár nem nagy fontosságú — még talán egy ornithologus sem figyelte meg.

A zöld harkály eledelét a fán találja, onnan kopácsolja ki, de az erdőben a hangyabolyt is megrabolja; ilyenkor persze a földre kell alászállnia. Ám az összefolyási fűzesnél vízenyős a talaj, hangya csak elvétve akad. És itt a zöld harkály mégis a földön keresgél legnagyobb részét. De hogyan és mikor? Ez éppen a furcsa. Mikor a nap erősen alásüt, a fák sötét árnyékot vetnek és a pázsiton a bogársereg új életre ébred, a zöld harkály hirtelen lefut a fatörzs aljáig, itt néhányszor körülkuszik, azután hirtelen a földre veti magát. És pedig, ahányszor csak megfigyeltem, mindig a fa árnyékába. Itt szaladgál meg-meg áll, fejét jobbra-balra hajtogatja, alábukik, majd meg felröppen, ide-oda kapkod, egyszóval bogarászik. Ha közben véletlenül az árnyékról a napos helyre talál kifutni, azonnal visszater. Egész a faárnyék csúcsáig szedeget, itt gyorsan szárnyra kap s meg sem áll, csak a legközelebbi fűznel. Itt először a fatörzset kúszsza végig, azután ismét a faárnyékre kerül a sor.

Hogy miért keresi a zöld harkály az árnyékot, annak több oka is lehet. Talán az árnyékos fatörzsen tartózkodván, nem szereti a teljes napfényt; avagy biztonsági szempontból, hogy tartózkodási helyétől el ne távozzék messzire, hanem az árnyékkal mintegy magát a fához kösse; de lehet az is, hogy csak itt képes a rovarokat kézrekeríteni. Ez a táplálkozás és táplálék a zöld harkálynál szintén figyelemre méltó.

Fábián Gáspár.

A hamvas varjak társasége.

A múlt év tavaszán, április 7-én, estefelé a Gaja völgyébe sétáltam ki, hogy ott az előző héten épült varjufészek lakóit közelebről megismerjem. Egy hatalmas nyárfa derekában volt a fészek, melynek egyik szélén a fészken ülő madár farktollai jól

kivehetők voltak. A másik varju, jó messze, egy másik nyárfa csúcsán himbálódott. Hamvas varjak voltak. Néhány kavicsot hajítottam fel a fészekhez, de az anyamadár csak nem röppent fel róla. Csodálkoztam ezen, mert bár többször tapasztaltam, hogy mily szívósan ül fészken a hamvas varju a költés ideje alatt, de most egy-két tojásnál több még nem lehetett a fészekben. Felkapaszkodtam hát a fára. Ekkor a távoli nyárfáról nagy károgással röppent el a himvarjú s hatalmas körökben kerülgette a fészkes fát. Erre a tojó is felröppent s tova száltak kétségbeesett károgással. A fészekben még csak egy tojás volt. Ott hagytam ezt s lekusztram a fáról, mert varjaimat sehol sem láttam s kíváncsi voltam, hova tűntek. Félrehuzódva egy cserje mögé, várakoztam. Egyszerre zajos károgással egy egész csapat varju közeledett. Előttük egy pár repült — bizonyára a fészek lakói. — Segítségül hívta a többit Körülropkódték a fészkes fát nagy lármával, keresték a fészek megtámadóját. Ha még a fán vagyok bizonyára megtámadnak, mint az már sok esetben történt. Így, miután már a fészeknél minden nyugodt volt, visszafordult a csapat, kivéve a lakópárt és még egyet a varjuk közül. Ez ugyanis közvetlen a fészek melletti fának a fészekhez hajló száraz ágának végére ült s ott maradt sokáig mozdulatlanul, a fészket szemmel tartva. Egész megjelenése arra vallott, hogy a csapat állította oda őt, mint őrszemet, hogyha netalán újra veszély fenyegetné a fészket, tüstént értesitse a csapatot; de hogy ez hol tartózkodott, nem bírtam felfedezni, mert amily váratlanul megjelentek, ép oly gyorsan el is párologtak.

A hamvas varjuknak együtt érzése, a társasélet eme kifejlődött foka, hogy a veszelyben egymást támogatják, — tekintve azok széthuzó életét — bizonyára érdekes figyelemreméltó.

Fábián Gáspár.

Állatvédelem és állatvilág.

A kutyák ellen. Egyik fővárosi lap a következő levelet közli, mely hozzá érkezett: Igen tisztelt szerkesztőség! Kérem, sziveskedjék jelen soraimat becses lapjában közölni. Azt mondja egy magyar közmondás, hogy: »Jobb félni, mint megijedni,« de utóvégre mindennek meg van a határa, csak itt Budapesten a kutyavésztiló való félelemnek nincs, ezt tapasztalhatja minden itteni ebtulajdonos! Hisz nem állítom, hogy a kutya városban

valami különös hasznos állat, vagy hogy minden városrészben okvetlen szükség van kutyára. De hát vannak állatkedvelők, kik a sok vesződség és zaklatás dacára, melynek itt a fővárosban minden ebtulajdonos ki van téve, még sem válnak meg négylábú kedvenceiktől, különben vannak oly városrészek is, hol okvetlen szükség is van házőrző kutyára, sőt tudtommal országos ebtenyésztő egyesület is létezik, hogy fajbéli kutyák tenyésztését előmozdítsa. De a mint látszik, valódi animozitással viseltetnek a főváros eme kompetens körei a teremtés leghűségesebb teremtménye iránt, mert nemcsak, hogy igen magas, darabonként 20 korona ehadót szednek minden kutya után, de a folytonos ebzárlatokkal majdnem lehetetlenné teszik már az ebtartást, mert utóvégre az állatok eme fajtájának is csak szüksége van néha egy kis friss levegőre és egy kis szabad mozgásra. Laktam már más nagy városban is és nagy kedvelője lévén a kutyáknak, mindig tartottam is ilyeneket, de ennyi komédia még sehol sem volt velük, mint itt Budapesten! Nem hiába, mi mindig és mindenben tulzásba esünk, pláne ha utánozni kívánjuk e művelt külföldöt! Jelentsék ki nyíltan, őszintén az illetékes körök, hogy ki akarják pusztítani teljesen a négylábú kutyákat a fővárosból, akkor legalább tudja minden itteni ebtulajdonos, hogy mihez tartsa magát, de addigigazán lehetetlen, hogy tisztába legyen az ember az illetők szándékaival. Kitünő tisztelettel maradok a tek. szerkesztőségnek őszinte híve *Bauer Antal* orsz. képviselő.

Madársóták Chinában. A mennyei birodalom copfos lakói nagyon szeretik a madarakat és alig van chinai ház, amelyben csinos kalitkában egy pár éneklő madarat ne tartanának. A barbárnak hírdeiett chinai mindent elkövet, hogy kedvencei magukat jól érezzék és egészségesek legyenek. Egy utazónak, ki nemrég jött vissza a távol keletről, chinai városokban feltűnt, hogy az esti órákban gyakran találkozott egyikével vagy másikkal a copfos lakóknak, amint kezükben gondosan letakart kalitkával a folyó vagy a tengerpartja felé tartottak. Alkalmos helyre érve a chinai a kalitkáról, amelyben rendszerint egy pacsirta vagy csiz var, leveszi a takarót és elragadtatással hallgatja az éneket, melybe a kalitka szárnyas foglya a reá áradó friss levegő és napfény hatása alatt belekezd.

1904. évi tagsági díjukat befizették.

Ajtay K. Albert.....	2 kor	Dr. Biró Béla.....	2 kor
Dr. Ákontz Károlyné	2 "	Br. Bornemisza Károly.....	2 "
Özv. Árkosy Lajosné	2 "	Dr. Brandt Józsefné.....	2 "
Özv. Aubin Károlyné	2 "	Dr. Bruckner Antalné.....	2 "
Aubin Róza.....	2 "	Eutyka Vilma.....	2 "
Gr. Béli Ákos.....	2 "	Dr. Czikmántori Ottó	2 "
Dr. Benedekné Vécsey Mariska	2 "	Dr. Csengeri Jánosné	2 "
Dr. Gyalui Bernáta Albert..	2 "	Dr. Davida Leoné.....	2 "
Békéssy Lilla.....	2 "	Özv. Dávid Antalné	2 "

De Gerando Antonina.....	2	kor	Merza Lajosné	2	kor
Dobál Antal	2	"	Mestitz Ferenczné.....	2	"
Dósa Miksáné.....	2	"	Dr. Mihály József	2	"
Dr. Engel Gábor	2	"	Mihálsi Mimi	2	"
Dr. Engel Gáborné	2	"	Dr. Nagy Károly	2	"
Éjszaky Károly	2	"	Dr. Nyiredy Géza.....	2	"
Dr. Erdélyi Károly	2	"	Dr. Óváry Kelemenné.....	2	"
Özv. Gr. Esterházy Jánosné	2	"	Dr. Óvári Elemér.....	2	"
Dr. Farkas Géza	2	"	Pap Farkasné.....	2	"
Fazakas József	2	"	Özv. Pap Aronné	2	"
Fekete Nagy Béla.....	2	"	Pataky Viktorné	2	"
Br. Feilitzsch Arthur	2	"	Péterffy Zsigmondné	2	"
Özv. Gajzágó Antalné	2	"	Péterffy Zsigmond.....	2	"
Dr. Gálffy Endréné	2	"	Péterffy Dénes	2	"
Ifj. Dr. Generich Antalné..	2	"	Dr. Pisztory Mórné	2	"
Dr. Gergely Sámuel.....	2	"	Dr. Purjesz Zsigmondné....	2	"
Dr. Góthi Manóné	2	"	Purjesz Olga	2	"
Dr. Grün A. Lipótné	2	"	Dr. Reich Albert	2	"
Dr. Gyalui Farkasné.....	2	"	Dr. Russel Károly.....	2	"
Gyárfás Benedekné	2	"	Dr. Schneller Istvánné	2	"
Gyulay Lászlóné	2	"	Dr. Szamosy Jánosné.....	2	"
Hajós Gyula	2	"	Dr. Szabó Dénesné	2	"
Dr. Haraszi Gyuláné	2	"	Özv. Szász Domokosné	2	"
Haraszthy Jenőné.....	2	"	Dr. Szász Zsomborné	2	"
Herczeg Lajosné	2	"	Szekula Ákos.....	2	"
Dr. Hincz György	2	"	Br. Szentkereszty Zsigmondné	2	"
Hirschfeld Sándor.....	2	"	Széky Miklós	2	"
Hory Béla	2	"	Szvacsiná Gézáné	2	"
Dr. Höncz Kálmán	2	"	Tauffer Irma	2	"
Dr. Issekutz Hugó	2	"	Gr. Teleki László koltói	2	"
Izay Arpád	2	"	Gr. Teleki Lászlóné koltói ..	2	"
Jakab László	2	"	Dr. Ternér Adolfné	2	"
Jakobi Emma.....	2	"	Dr. Tompa Camill.....	2	"
Jánossy Zsigmond.....	2	"	Dr. Tompa János	2	"
Jung Eliz	2	"	Turcsányi Gyula	2	"
Karpf Gyuláné	2	"	Tyroler Gyula	2	"
Dr. Kiss Mórné.....	2	"	Dr. Udránszky László	2	"
Gr. Korniss Berta.....	2	"	Dr. Vajda Gyula	2	"
Kozma Ferenczné.....	2	"	Gr. Vass Otília	2	"
Dr. Kövály László.....	2	"	Özv. Br. Wesselényi Istvánné	2	"
Dr. Lőte József.....	2	"			
Lindner Augusta.....	2	"			
Özv. Makoldy Sámuelné....	2	"			
Mayer Iréne	2	"			
Dr. Meltzl Hugóné	2	"			

Vidékről.

Dr. Gr. Kuun Géza Maros-Németi..... 2 kor

K é r e l e m.

Megkezdve az 1904. évre szóló tagsági díjnyugták szétkül-dését, tisztelettel felkérjük ugy vidéki, mint helybeli pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona évi tagsági díjukat, a melyért kedves, általános elismerésben részesülő havi közlönyünket is kapják, alul-irt pénztárhozozz mielőbb beküldeni, illetve nyugtájukat kihor-dónktól, ha azzal jelentkeznek, kiváltani sziveskedjenek, hogy to-vábbí működésünket a szegény állatok védelme érdekében aka-dálytalanul folytathassuk.

Kolozsvár, 1904. évi július 1-én.

Virányi István,
az egyesület pénztárnoka.

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére Deák Ferenc-utca II. sz. kéretnék.	Tagoknak tagsági díj fejében jár. Előfizetési ár:	
Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú-u. 9 sz.) címére intézendők.	Egész évre — — — — 2 kor. — áll. Fél évre — — — — 1 kor. — áll. Számoneként — — — — kor. 20 áll.	
IX. évfolyam.	Kolozsvár, 1904. Október.	8. szám.

TARTALOM: Ne kinozzuk állatainkat. *dr. Tóth Mihály.* — Az állati ész. *Francó Rezső.* — A tenger fecskéje. *Kardosné-Szabó Amál.* — A legmértékletesebb és legszelidebb állatról. *G. A.* — Ősz. *Felökt Sándor.* — *Állatvédelem és állatvilág:* Ünnepeelt szamarak és szamár ünnepek. — Állatok kórháza. — 1904. évi tagsági díjokat folytatólag befizették névsora. — Kérelem.

Ne kinozzuk állatainkat.

Irta: *dr. Tóth Mihály,*

Debrecen sz. kir. város mezőrendőrkapitánya.

Az ember a teremtés koronája. A legtökéletesebb élőlény; kötelessége tehát az embernek az, hogy azokkal a teremtményekkel, állatokkal, melyeknek nagyrésze az ő javára és hasznára szolgál: *emberségesen* bánjék. Különösen legyen elég okos az ember, hogy hasznos háziállatait kimélje, védje, gondozza, soha azokat ne kinozza. Mindnyájan tudjuk, hogy a mi házi jószágaink mennyi hasznot adnak nekünk. Sokszor valóságos jóltevőink. Azt is tudjuk, hogy ezek az állatok értékkel bírnak. Már pedig ha a durva, lelketlen bánásmód szegény párakat tökre teszi, az éheztetés lesoványítja, akkor az állat értékéből veszít, eselleg teljesen értéktelenné válik. Így aztán a tulajdonos kárt szenved. És mégis napról-napra azt tapasztaljuk, hogy igen sokan vannak

még most is, kik érzetlenkedésből, ostobaságból állataikat kellőképp nem gondozzák, durvaságból, lelketlenkedésből ütik-verik.

Hazánkban az állatok védelmére már több helyen nemes gondolkodású és lelkiéletű emberek »állatvédő egyesület«-eket létesítettek. Az állatokat kinlódni, sanyargatni ne engedjük. A lelketlen állathóhérokot pedig intéssel, figyelmeztetéssel, felvilágosítással, — ha pedig ezek nem használnak, törvényes úton kell jobb útra térítenünk. Hiszen a legegyszerűbb gondolkodású ember is megérti azt, hogy az igavonó jószág csakis akkor képes jó és eredményes munkát végezni, ha nem ütéssel-veréssel tartjuk, hanem kiadjuk neki a szükséges porciót. Tévednek hát azok az emberek, kik az állatok élelmén akarnak spórolni, a szegény jószágnak porcióját felére is leapasztják, gondolván, hogy a megtakarított adag ára a zsebében marad. Pedig hát a jószág nyomorgatásával a kár, az anyagi veszteség sokkal, de sokkal nagyobb szokott lenni, mint a fukar, fősvény élelmezésből látszólag megmaradt haszon; jobb is sokkal, ha az olyan ember, ki állataitól az ennilalót sajnálja, a jószágtartást abbahagyja; azzal magának is használ és a szegény állatot se gyötri.

Az állatvédelem áll első sorban is: az állatok lelkiismeretes gondozásában. Tartsuk jószágainkat tisztán, az etetést, itatást, munkáltatást, pihenést józan észnek megfelelőleg alkalmazzuk. Így aztán gyakran káros betegségeknek vesszük elejét. Másodsorban áll: a helyes gyógykezelésben. Ha a jószágaink megbetegednek, ne menjünk tudatlan kuruzslókhoz, kik ostoba kezeléssel legtöbb esetben tökre teszik a szegény állatot. Manapság már vannak mindenütt képzett állatorvosok, kik a legnagyobb készséggel, igyekezettel segítenek ott, a hol kell. Az állatorvosok hosszú időn keresztül tanulnak, tehát azok-

hoz kell fordulni bizalommal, nem pedig azokhoz, kik csak azért, hogy pár hatost zsaroljanak ki: mindenféle kotyvalékot adatnak be a beteg jószágnak. A jószág külső sértüléseit mindenki felismerheti, de már a belső bajoknál csakis az képes eligazodni, ki érti a dolgát; mert hiába, az állat nem tudja közölni betegségét, baját úgy, mint a hogy az ember. Lelkiismeretes és gyakorlott állatorvosi gyógykezelést vegyünk hát igénybe minden oly alkalommal, mikor arra szükség van.

Házi állatainkat ismerjük mindannyian, ezek: a *lő, a szarvasmarha, sertés, juh, kecske, kutya és a házi szárnyas állatok*. Ezeket a törvény egyformán védi. 1879-ben hozott 40-ik törvénycikk 86-ik szakasza kimondja, hogy »a ki az állatot nyilvánosan kinozza, vagy durván bántalmazza: azt a városon a rendőrség, a vidéken a főszolgabíróság ~~nyolc~~ napig terjedhető elzárással és 200 koronáig terjedhető mellékbüntetéssel, — ha pedig a pénz rajta behajtható nem volna, minden 20 koronáért egy napi elzárással bünteti.« Ezen a törvényen kívül intézkedés van az állatvédelemre az 1876. évi 13-ik törvénycikkben, melynek 53-ik §-a így szól: »az a család — kocsis, béres stb. — ki az állatot zárt helyen — istállóban, udvarban stb. -- kinozza, vagy egyáltalán rosszul gondozza, a gazdája által megbüntethető. Sőt, ha gazdájának jóakarati figyelmeztetése nem használ: azonnal, minden felmondás nélkül elcsaphatja.« Láthatjuk tehát, hogy vannak országos törvényeink, melyek állatainkat védik. Az 1878-ik évi 5-ik törvénycikk 418. §-a pedig már a legszigorubbán kimondja, hogy »az, a ki idegen — tehát másnak — házi állatait (lovát, szarvasmarháját, sertését stb.) szándékosan bántalmazza s ezáltal nyomorekká teszi, vagy annak értékét csökkenti: büntetése három évig terjedhető fogság és 100 koronától 200 koronáig kiszabható pénz-

büntetés, meg még ezen kívül a kártérítés. Ha pedig valaki nem szándékosan, hanem véletlen szerencsétlenségből követi el a bajt más jószágainak a károsítására, akkor csak kártérítésre kötelezhető.«

Házi állataink közt első helyet a *ló* foglalja el. A magyar már ősidóktól kezdve úgy ismeretes, mint lótenyésztő, lótartó, lókedvelő nemzet. Őseink Ázsiában, de mikor hazánkba jöttek, itt is több száz éven át pásztoréletet éltek. Méneseik, nyájaik, gulyáik voltak. A világ legjobb lovasainak a magyarok voltak elismerve. Azokat a fényes csatákat, dicsőséges győzelmeket, melyeket arattak, a magyar lovasság vitte véghez. Elképzelhetjük hát, hogy mily igazi szeretettel, ragaszkodással viseltetett a harcos ahoz az állathoz, mely vele együtt járt békében úgy, mint csatákban. Sokszor lovának gyorsasága, ügyessége, okossága volt életének megmentője. A magyar emberrel vele születik az a tulajdonság, hogy lovát szereti. Ma már, hála Istennek, nincsenek olyan gyakori harcok, mint régen, de hát eléggé harcol az ember megélhetéseért, a létért, családjának fenntartásáért. És el kell ismernünk, hogy ebben a harcban is *elég nagy rész jutott a lónak*; ez az állat velünk, nekünk dolgozik. Ápoljuk, gondozzuk, nemesítsük is hát ezt az okos háziállatunkat, kenyérkeresőtársunkat. A napnak minden szakában, városban úgy, mint faluban, gazdaságokban, tanyákon, úton-útfélen látjuk, ennek az állatnak a robotolását. Mi emberek is munkára vagyunk utalva, nagyrészünk véres verejtékben dolgozik a mindennapi kenyérért, mely néha bizony még száraz is; ép azért igazságos dolog az részünkről, ha az értünk dolgozó, bennünket szolgáló lovat is figyelemre méltatjuk. Forduljunk el undorral attól, ki addig kínozza lovát, míg meg nem szakad, ki több munkát akar elvégeztetni, mint a mennyit a szegény pára ereje

elbir; ki tulterheli, úgy, hogy a szegény állat elesik, tagjait összezúzza; ki lovát ostornyéllal, lócscesel nem átallja agyba-főbe verni: vessük meg ezeket a haszon-talan embereket, kikre csakugyan el lehet mondani, hogy „állat-emberek”. Ha az utcákon történik ilyen állatkinzás, rendesen odacsődülnek, de soha sem akad senki, kinek eszébe jutna a közbelépés; ha pedig ez megtörténik, és az állathóhért a rendőség megbünteti, annak első dolga, hogy bosszút álljon lován, mert hát azt gondolja buta észszel, hogy csakis a lova volt az oka az ő büntetésének, a helyett, hogy magába szállana és belátná, hogy az ő durvasága, lelketlensége idézte az egészet. Egynémelyik ember valósággal ész nélkül szokott bánni lovával; egyszer azért üti, mert lassan megy, máskor mert gyorsan jár. Láthatjuk sokszor, hogy a szegény lovak órák hosszat állanak takaró nélkül hidegben, esőben fázva, nyárban a melegben legyektől ellepve a csap-székek előtt. Ha aztán gazdájuk alaposan teleszitta magát szeszszel, hála fejében előkerül az ostornyél, fütőkös és más ütőeszköz s akármit is csinál az istenadta jószág, csapást-csapásra kap. Száját össze-vissza, véresre rángatja hóhérja, s ha aztán valaminek neki hajt, lovát üti; azon tölti bosszuját: ha nincs pénze itatra, ha fázik, ha izzad, ha bármiféle baja van. Azt kinozza, mely neki kenyérkereső társa, mely nélkül talán élni sem tudna. *Ez aztán a legnagyobb gyávaság.* Mert hát bizony a ló igen türelmes jószág, ritkaság az, mikor kinzóját, gyilkolóját megrugja. Tűr az istenadta pára. Sőt: még nem is panaszkodhatik, legfeljebb összehuzódik, összezugorodik kinjában. Bátran állithatom, hogy ha a lovak kinzóik ellen hanggal is védekezhethének, az ilyen városban, mint a miénk, *egyebet sem hallanánk*, mint azok segélykiáltásait, panaszait. Nagy átok is ez a lóra; hiszen tudjuk, hogy sok más állat, mint például a kutya:

fájdalmában vonit és a nézőben szánalmat, sajnálatot kelt ez által maga iráni, de hát a ló néma, hangtalan, pedig ha szenvedéseit hanggal adhatná tudunkra, sokszor maga a kérges marku és még kérgesebb lelkü bánalmazó is magába szállana, ültegeit, kinzásait abba hagyná. El lehet mondani, hogy a ló némasága a lelketlen állatkinzónak hajtja a malmára a vizet.

Az állati ész.

Irta: **Francé Rezső.**

Nagyon sok vadászembert ismerek. Egyszer eszembe jutott ismerőseimet sorra megkérdezni, mi tetszik nekik legjobban vadászás közben és javarészt tényleg a várt feleletet adták. Legjobban tetszik nekik az állatok megfigyelése, meg a természet élvezése.

Azután megkérdeztem tőlük, hogy van-e az állatnak esze? Megint csak egy felelet: hogyne volna. S jóízű humorral tette hozzá: Sokszor több esze van, mint saját magamnak.

Sajátságos azonban, hogy a praxis ezáltal ellentétbe jutott az elméleti tudományokkal. A modern állatpsychologus meglehetősen lenézi az állatok lelki tulajdonságait; legalább is, ha már nem tagadja az állati «lélek» létezését, amennyire magasabb rendű gerinces állatokról van szó, mégis e lélek nyilvánulásait igen alacsonyrangúnak mondja. A legtöbb szobatudós ostobának tartja az állatot. Pedig ez, véleményem szerint, csak olyan zöidasztalnál gyáriott tudomány, mely mindent automatizmussal, reflexszekkel, ösztönökkel, örökölt szokásokkal akar megmagyarázni és teljesen megfélekedzik róla, hogy ugyanazon mértékkel mérve az embert, legtöbb kortársunk is csak amolyan „öntudatlan gép“-nek bizonyulna.

A ki azonban behatóan, szeretetteljesen foglalkozik az állatokkal, velük együtt él, szabadban, sokféle körülmények közt, veszélyben, jó és rossz napokban megfigyeli őket, az nem tud eléggé csodálkozni vad- és háziállataink jellembeli és szellemi tulajdonságain akkor is, ha nem is épen vadásznyelven beszél róluk.

Épen jókor került kezünkbe egy könyv, melyben egy lelkes amateur, ki harmincz év óta szakadatlanul állatkertekben, vadászaton, tenyésztéssel kutatja az állati lélek rejtelmeit, gazdag tapasztalatának tárházából sok szellemmel és humorral ellentmond ama fentvázolt szobatudós véleménynek. Ez Baucke Vilmos orosz törvénytudós tanácsos, ki Dr. Zell álnéven szokott írni és néhány év óta folytonos izgalomban tartja alapos, sokszor a szegyet fejen találó cikkeivel Németország tudósvilágát. Mostani könyvecskéje is alig félév alatt hét kiadást nyert. Meg is érdemli, hogy magyar természetbarátaink is tudomást vegyenek róla és azért legyen szabad ezt kissé megismertetni az állatok barátaival.

*

Igen szerencsés gondolatnak tartom, hogy Zell háziállataink számos cselekedetét, melyet rendesen az állati butaság jelének tekintenek, a szokás óriási hatalmával magyarázza és nem feledkezik meg arról, hogy az intelligens ember is annyira a szokás rabja, hogy sokszor e miatt esztelenséget mivel. Ép ezért bürokratizmusnak nevezi ezt a jelenséget, emlékeztetésül, hogy a gondatlan hivatalnokoskodás legtöbbször ad alkalmat mosolyra. Ez a sematikus gondolkodás, mely szellemi restségből mindent néhány paragrafus szerint akar elintézni, általában véve jellemzi közgondolkodásunkat és a hivatalos cselekedeteket, még olyan téren is, hol ezt egyáltalán nem hittük volna. Nagyjában véve azt lehet mondani, hogy ez az egyedüli igazi megkülönböztető az ó- és újvilág közéletében. Az európaiat már annyira agyonkormányozták a sokféle hivatalokból, hogy egész gondolkodása már ilyen sematikus — mondja erről ujabban Carnegie híres multimilliómos a gazdagok kötelességeiről írott könyvében. És Zell élczes fejtegetéit olvasván, igazat kell adnunk a sokat tapasztalt dollárkirálynak. Így pld. nagyvárosi gyermekeknek szánt olvasókönyvekben folyton van szó forrásokról, pacsirtákról, báránykákról; pedig hány nagyvárosi gyermek van, ki ezeket nem ismeri? Berlinben az iskolákban a 10 éves gyermekeket megkérdezték, hogy melyikük látott már élő disznót és kiderült, hogy a gyermekek 45 százaléka nem látott disznót, több mint 65 százaléka nem látott még „földmivest.” Még jól emlékszem ama pesti tanítványomra, ki 16 éves volt, gyönyörű vidéki fővárosunkban nevelkedett és bevallotta, hogy ő bizony a Terézvárosból még sohasem jutott Buda környékére és fenyves erdőt, de

még igazi lomberdőt sem látott életében. Mert a pesti városligetet már akkor sem lehetett ilyennek tekinteni.

Még komikusabb példákkal szolgál igazságszolgáltatásunk. Az élet ezerféleképen változó viszonyait mindig arra a néhány paragrafusra huzza, melyet kieszelt a törvény. Azok a népek, melyeknek gyarmataik vannak más földrészekben, meggondolás nélkül a vad és félvad népeket is ugyanazon «vendőri fegyelemben» akarják tartani, melyhez ők szoktak. Mikor dán földön az esküdtszékek intézményét megalapították, menten a grönlandi eszkimókat is megszerencséltették vele. E percztől kezdve Grönlandban ijesztő mértékben növekedett a gonosztettek száma. Végre utána jártak ennek s kiderült, hogy a jó eszkimók furfangosan kieszelt sportból raboltak és csaltak. Mert akkor össze kellett hívni az esküdtszékot, mely óriási távolságból jött össze és anynyira örült a pazar utíkölségnek, hogy menten összebeszéltek újabb gaztetre.

Ép olyan nevetséges, ha a csavargót és hivatásos koldust ingyen élmezzük és gondozzuk a fegyházban. A jó «polgár» ugyan szégyennek és büntetésnek veszi, ha becsukják; aki azonban már túl van ezen az „előítéleten“, mert esetleg már néhány-szor kikóstolta, az csak örül, ha télire megint kedves otthonba és neki jóleső fesztelen társaságba kerül. És ezért minden őszszel nálunk is akad ilyen jókedvű eszkimó, ki azért lop, mert akkor a bürokratizmus gondoskodik róla.

De nemcsak közeszünk olyan, hanem az egyes ember is szokásból elég sokszor ostobaságot csinál. Ha ritkán huzunk szalonkabátot, oldalán keressük „önkénytelenül“ a zsebet; ha mindig benne járunk, akkor a rövid kabátban is hátul motoszkálunk, mert ott volt azelőtt a zseb.

De ami a rendes életben csak mulattató, abból tragédia lesz veszély idején. A vízbefuló sokszor megmentőjébe úgy kapaszkodik, hogy meggátolja az uszásban és a megszokott cselekvés mechanikus alkalmazása két ember halálát okozhatja. Hasonlóképen esztelenül viselkedünk tűzvész alkalmával színházban, hol legtöbbször nem azt cselekszik, mit higgadt megfontolás után tettek volna, hanem teljesen eszevesztetten futnak, verekszenek, öldökölnek és együtt mennek tönkre sokszor akkor is, mikor tűz és füst nem is ért hozzájuk és volt elég idejük a menekülésre. Rendesen azt mondjuk, hogy az áldozatok ösztönszerűleg igyekeztek megmenekülni. Ez azonban teljesen téves, sőt az ösztön, mint

épen legjobban az állatokon figyelhetjük meg, sokszor nagyobb biztonsággal és mintegy több leleményességgel tud a veszélyből kiszabadítani, mint a még olyan raffinált ész. Csak nem szabad az ösztönt összezavarni a bürokratizmusmal, mely az életveszélyben levő ember fejetlenségét kormányozza. És ez visszavezet kiinduló pontunkhoz, mert Zell sok sikerrel bizonyítja, hogy azokban az esetekben, mikor az állatok teljesen intelligencia nélkül cselekednek, rendszeren ugyanazon bürokratizmusnak estek áldozatul, mely a mi életünkben is olyan nagy szerepet játszik.

Ilyen eset például az, mikor a marhát nem lehet az égó istállóból kihozni, vagy mikor a lovak meg juhok visszafutnak a tűzvész színhelyére és ott vesznek. Ez nem intelligencia hiányának jele, hanem egyszerűen automatikus szokás. Az állat tudja, hogy rendszeren az istálló biztos védőhelye és ezért rémületében automatikusan ott húzódik meg.

Hasonlóképen a lovak megvadulását is ezzel lehet kapcsolatba hozni. A ló vad állapotban nem igen védekezik megtámadóival szemben, hanem egyedüli menekvését futásban találja. Mint a pusztá szabad teremtménye, nem kell vigyázni a fákra, épületekre, hanem a szélrózsa minden irányában eszeveszetten futhat. Ez megmaradt szokásának, mely kitör belőle mindig, ha nagyon megijed. Persze nálunk azután sokszor nekimegy a legközelebbi falnak vagy sorompónak, mely útjába akad; a bürokratizmus vesztere vált.

Megrögzített szokásból magyarázza Zell azt a rejtélyes dühöngést is, mely elfogja a bikát és a vad pulykát, ha rikitó vörös színt lát; vagy az elfántot és az orszarvut, világos színű lovak meg szamarak láttára. Azt hiszi, hogy ez onnan ered, hogy a vad marha, mely Ázsia sivatagjain élt, annak idején különösen a rikitó sárgavörös tigris támadásának volt kitéve és azóta még mindig felizgul, ha vöröset lát. Hasonló áll a vadpulykára nézve is, melynek legfélelmetesebb ellensége a róka.

Ezt a feltevést ugyan kissé nagyon is merésznek tartom; még inkább azon állítást, hogy a vastagbőrűek azért ijednek meg a fehér lótól, mert hajdan ilyen színű veszedelmes ellenségük volt. De ez a vélemény mégis némileg megmagyarázza a nevezett állatok máskülönben teljesen érthetetlen magaviseletét és így legalább utmutatást ad, milyen irányban lehet ilyen állattelki abnormalitások magyarázatát keresni.

Ugyancsak idevág az az érthetetlen tünet, hogy megbzött rablóállat, például oroszán vagy farkas dühösen lábába harap, vagy ha máskülönbén jóindulatu kutyák sokszor saját gazdájukat megharapják, ha az valamelyik sebüket akarja operálni vagy csak meg is tapogatni. A rablóállatok megszokták, hogy minden támadásra még dühösebb ellentámadással feleljenek — ezért automatikusan azonnal haragnak, bármilyen fájdalmat érznek. Nagyon téves volna azonban, ha e miatt ostobának tartanók őket.

Minél jobban nézünk szét a bennünket környező állatok érthetetlen lelki tünetemeyei közt, annál többször beválik ez az ügyesen kieszelt hypotézis.

Sokszor megmosolyogjuk kutyáink — különösen a borz-kutya, de meg a vizsla meg collie is teszi ezt — furcsa magaviseletét, mikor lefekvés előtt néhányszor megfordulnak, vagy a pokróczot előbb összegöngyölitik, mielőtt reáfeküsznek. Ismerjük ezt valamennyien, de ki tudja megmagyarázni? Zell ügyes feleletet ad, azt mondván, hogy ez örökölt esztelen szokás, azaz bürokratizmus. Mert a kutyák ősei, mint pusztában lakó állatok, kényserültek fekhelyüket külön előkészíteni azáltal, hogy egyptárszor megfordulva lenyomkodták a füvet. S tekintetbe véve, hogy vadász-kutyáink meg a daxli valóban füves steppét lakó afrika farkas (*Canis simensis*) ivadéka, be kell vallanunk, hogy ez a magyarázat igen elmés.

Hasonlóképen közismert a vadász- és gazdavidágban, hogy a kutya, de még inkább a macska, ha csak teheti, elássa ürülékeit. Ez a nagyon különös tisztasági hajlam azonban semmiféle tisztesség-tudással nincsen kapcsolatban, hanem ugyancsak bürokratikus szokás. Vad állapotban nagyon czélszerű volt az excrementumok elásása, mert máskülönbén nagyon könnyen megszimatolhatta volna volna a sok állat, melyre a macska vad állapotban leselkedett, már távolról ellenségének jelenlétét és már eleve megmenekülhetett volna. Az egykoron igen czélszerű szokás megmaradt és most a megszelidült unokákat morálisabbnak tartjuk miatta, mint a hogyan megérdemlik.

Sőt még a pókvilágban is találkozzunk hasonló jelenségekkel. A skorpió ugynevezett öngyilkosságáról hallott már mindenki. Abban áll, hogy tüzes parázsszal körülvevtt skorpió sokszor neki-fut a tűznek és benne vész. Persze nem öngyilkossági szándékból teszi ezt, hanem mert megszokta, hogy veszély idején kövek,

védő tárgyak alá bujjon. Ez a kísérlet tehát semmit sem bizonyít a skórpiók lelki tulajdonságai tekintetében.

De elég legyen a példából. Meggyőzően demonstrálják, hogy az állati psychológiában igen szerencsésen lehet sok mindenféle rejtélyes pontot felderíteni ennek az elméletnek segítségével és ezért meglehetősen, sőt egyes esetekben csaknem bizonyos, hogy ezzel meg is találtuk megfelelő és végleges magyarázatukat.

Mindenesetre annyit már tanulhatunk belőle, hogy nincsen jogunkban az állatok, különösen a felső gerinczesek lelki, illetőleg szellemi képességeiről lenézéssel nyilatkoznunk.

A tenger fecskéje.

Fordította: Kardossné-Szabó Amál.

A forró égöv alatt hajókázó tengerészek gyakran részesülnek egy ép oly kedves, mint meglepő látványban.

A tajtékzó hullámokból a repülő halak nagy tömege hatalmas ivet formálva, száz lányira a tenger színe fölött, száll fel a levegő égbe.

Ez a repülő hal a tenger fecskéje. Ezt az édes, találó nevet a tengerészekről kapta, légies könnyűsége és kecsés formája miatt.

A repülő hal, daczára pazar szinpompájának, szánandó alkotása a természetnek.

Akárcsak egy felékesített áldozat! Bibor- és aranszínben ragyogó pikkelyei s ingadozó repülése kiszolgáltatja a tenger rabló madarainak.

Heves kirohanását a habokból nem lehet repülésnek mondani; uszószárnyaival, melyeket szállernyőül is használ, bizonyos ideig fenntarthatja magát a levegőben, de aztán tehetetlenül hull vissza a habokba, hogy hiányos repülését újra és újra megismételje.

Úszása is hiányos, mely miatt zsákmányul ejtik a falánk nagy halak.

Melyik elemre bizza hát magát a tenger szegény fecskéje? Merre forduljon? Ég vagy föld felé? Itt is, ott is halál leselkedik

reá, akár a czápa nyeli el, akár a tengeri karvaly tépi darabokra.

Sem madár, sem hal. A felhő, az ég vonzza, csábitja a magasba; dicsvágyóan, pillanatra hiszi, hogy madár s ekkor buzgón törekszik elérni a lég lakóinak irigyelt nyomát; de bizonyos magasságban a természet könyörtelen keze megérinti csalta szárnyait: «Ne tovább!» S a hevülő tanonc: a repülő hal, a tenger fecskéje, a gyönyört adó légi ut küszöbén feltartóztatva, nem léphet be a mennyei Kánaánba.

Szomorú sors! Nem a lég számára teremtett és nem marad a habokban. Tökéletlen szárnyai nem emelhetik a magasba s büszke vágyaival nem bír leszállani, hogy elrejtve maradjon lent az iszap között.

Szegény repülő hal! Évezredek óta kísérletez, hogy madár lehessen és marad hal, örökké csak hal.

Érdekes a tanulmánytárgy s megkapó kép a szemlélőnek! A mint a tenger fecskéi repülési vágytól felbuzdulva csillogó, kápráztató színű arabeszkeket írva, lebegnek a tenger színe fölött, bibortűzben égő ivet alkotva a három árboczosok előtt.

Megtörténik néha, hogy a tenger helyett a hajó fedézetére hullanak le. A matrózok ujjongva kiáltják ilyenkor: „Haleső van!” s összeseprik kérges tenyerükkel.

A repülő hal szégyenkezve felsülésén, csalódottan ismeri be ily alkalommal, hogy nem madár s rimánkodva csillogtatja arany pikkelyeit: «Adjátok vissza bölcsőmet! Tegyetek vissza a hülámokba!»

A matrózok kérlelhetetlenek. Ez az élő manna az ő legkedvesebb lakomájuk.

A legmértékletesebb és legszelidebb állatról.

Az ember azt hiszi magáról, hogy ő a földi teremtmények legtökéletesebbje és büszke a maga erkölcsi felsőbbbségére. Pedig a mikor nincs érzéke az erkölcsi jó iránt, a mikor nem teljesíti *emberi kötelességeit* akkor még az állatoknál is lejjebb száll. Ily aljas ember az, a ki szívtelen, kegyetlen; mert az embernek törvénye jónak, emberségesnek, könyörületesnek lennie, ép azért, mert öntudatos. Hisz még az öntudatlan állat szívében is van ir-

galom. Hogy hiányozzék ez tehát az embernél? És ha ilyen egy-ügyű módra kegyetlenek vagyunk, akkor legtöbbször, mi emberek butíthatjuk el szegény házi állatainkat, ez alsó rendű hűséges szolgálóinkat, a rossz bánás, kinzás, oktalán magavi-selet által.

Az, a ki az állatokat kinozza, nem csak, hogy *gyáva*, visszaél felsőbbségével és arra használja, hogy rosszat tegyen, fájdalmat okozzon; hanem még *ostoba* is. Mert ha nem kinozná, nem gyötörné el az állatokat, ezek sokkal tovább tartanának és sokkal több hasznot hajtanának neki!

Nincs talán állat, melylyel annyira visszaéltek volna az emberek, mint a *szamárral*. Ez a legmértékletesebb, legdolgossabb, legtürelmesebb, legszelidebb állat; hogy ha jól bánnak vele, oly kevéssel elégszik meg és oly nagy szolgálatot tesz! Oly szerény és oly hűséges.

De az emberek megvetik azon halálos fáradságért, melyre kárhoztatják, azon rossz bánásmódért, melyben részesítik, azon hibákért, melyeket durvaságuk által szántsándékkal vertek belé: ilyenek az emberek!

Ismertem egy kedves, művelt fiatal leányt, a ki egyszer falun megszánt egy szegény szerencsétlen szamarat, melyet gazdája egy oktalán durva molnár, annyira elgyötört, hogy a szegény állat már semmikép sem akart, vagy helyesebben mondva: nem tudott többé dolgozni, úgy el volt mindenkép csigázva. A fiatal leány megvette a molnártól, vagy tíz napig pihenni hagyta, sebeit begyógyította, minden reggel megkeféltette, jól tápiálta, gondozta, aztán elajándékozta egy becsületes, értelmes, jó derék embernek, a ki a szamarat úgy megbecsülte, hogy még éveken és éveken át pompásan szolgált neki, és nagyban segítette elő kis vagyona megszerzésére.

Párisban az általános pincze-egylet is szamarakat alkalmaz a boros palaczkoknak házhoz való szállítására. Nem akarta ez az egylet az embert használni igavonó-állat gyanánt. Másfelől a ló neki igen sokba került volna. Mert ez az egylet házhoz küldi a palaczkokat, néha 2., 3., 4., 5. sőt 6. emeletre kell azokat felvinni, vagy pedig bejelenteni ezen emeleteken és aztán a pinczébe szállítani. Így egy-egy ember legfeljebb 20 helyre viheti el egy nap a bort, a mi legfeljebb 300 litert teszen ki. Egy ló pedig 800 litert is könnyen elbir. Többe is kerül a ló tartása. Így tette ez az egylet a kísérletet a számmal. Előbb csak egyet vá-

sárolt, aztán látván, hogy ez tökéletesen megfelel, egész 100-ig felvitte. Nincs szelidebb, okosabb, könnyebben kormányozható állat, mint ezen »általános pincze-egylet« szamarai. Hiresek lettek, oly szépek és jók. Naponta öt liter zabot kapnak, fél kötés szalmát, fél adag szénát, 2 liter murkot és korpát. A midőn szorgos munka van és több fáradtság, még egy liter zabot kapnak ráadásul. Minden reggel pontosan megkefélélik e szamarakat, egy ellenőr megvizsgálja, jó állapotban vannak-e?

És noha mindennap dolgoznak, soha nincs semmi bajuk és rendkívül nagy szolgálatot tesznek. De mindig szeliden, értelmesen, *ember* módra bánnak azokkal, ezért is e szamarak éppen nem makranczosok, egy jelre engedelmeskednek a legnagyobb szelidséggel. Megállnak azon ház előtt, hol a szállítónak dolga van, és el sem mozdulnak, míg azt meg nem parancsolják nekik. *Soha sem ütik*, mert már a szóra engedelmeskednek. Ezen szamarak még a vizen is átmennek, és ellenállás nélkül hátrálnak, mit más *elkínzott* szamár a viláért sem tesz meg. Ezen egylet 3 éves korukban veszi meg e szamarakat, és így neveli aztán fel azokat saját szükségéi számára, de más eszközt soha sem használ, mint a legnagyobb szelidséget. Ezért is a párisi átlavédő-társulat éremmel jutalmazta meg ezen egyletet és kocsisai között pénzbeli jutalmat osztott ki. De hát az is elég jutalom önmagában, hogy ezen emberek az állatokból értelmes, szerető, szelid segédek neveltek magoknak.

G. A.

Ősz.

Hiába kandikál a napsfény nevetve,
Nem derül fel tőle a vadonnak kedve.

Hiába a cserjék piros-sárga lombja,
A hallgatag erdőt titkos bánat nyomja.

Ember meg nem érti, a vadont mi lelte,
Hogy fény, ragyogás közt elborul a lelke.

Hogy mikor az égen egy felhő sem támad,
Akkor nyomja éppen az emésztő bánat.

De az erdő büszke. Könnyen el nem mondja,
Hogy a lelkét milyen nehéz bánat nyomja.

Baját nem meséli, sebét ki nem tárja,
Csöndes elmulását szótalannul várja.

Senki meg nem tudja, csak legjobb barátja :
A dombok közt ülő dalos kis madárka.

De most az is hallgat, nem kél ajkán ének,
Hogy ne bántsa gyászát fonnyadó cserjének.

Ám a szive mélyén fájó nóták kelnek
S szótlantul siratják a tavaszt, szerelmet.

Feleki Sándor.

Állatvédelem és állatvilág.

Ünnepelt szamarak és szamar ünnep. Nem mindig volt a szamárnak oly szomorú szerepe, mint ez idő szerint s nem mindig is volt a szamar az ostobaság és lomhaság megszeméltetője. A régi időkben nagyra becsülték türelme és szorgalma miatt. Sok régi író zengett a samarról dicsőítő éneket; sőt akkor a bátorság és rettenthetetlenség is samar erényül szerepelt. Így Homér Ajax-ot samarral hasonlítja össze; az arab történelemben pedig Mervan kalifa számos csatában mutatott bátorságáért a samar tiszteletteljes melléknevet kapta. A kereszténység első évszázadaiban különösen nagy volt a samar becsülete. Különösen a francia- és olaszországi papság iparkodott őt tisztelni és ünneppel dicsőíteni. Később Németországban is lábrakapott a samar tisztelet. Így Rouenban Krisztus születésnapján tartottak samar ünnepet. Az egyházi színjáték egy faja volt ez. Az előadáson megjelent az ó-testamentum valamennyi híres férfa, királyok és leventék, többi között Bileam a samarával és végre még Vergilius és a római Sibilla is. Nem kevésbé fényes samar-ünnep volt az, a melyet Beauvais városában január 14 én az egyiptomi futás emlékezetére ültek. A város legszebb szűzét földiszítotték, kis gyermekeket ültettek az ölébe s aranyhimes kendőkkel takart samaron vitték végig a városon. A papság és a nép a szent István templomig kísérte, a hol misét olvastak, a melyen a samar is jelen volt. Krisztus jeruzsálemi bevonulása emlékére sok helyen virágvasárnapján samarat vezettek fényes menetben a városon át. Veronában még a tizenhétedik században is tisztelték a samarat. Szent rege mondja ugyanis, hogy a Megváltó jeruzsálemi bevonulása után szabadon bocsátotta az őt vivő samarat azzal, hogy mehet bárhová, a nélkül, hogy embert kellene szolgálnia. A samar bejárta Palesztinát, azután átment a tengeren Ciprusba, Sziciliába s végre Veronába került, a hol ki-lehelte a lelkét. A veronaiak megsiratták, kitömték és tiszteletére évenként nagy ünnepet rendeztek.

Állatok kórháza. Az állatorvosi főiskolában a múlt évben is nagyszámu beteg állat volt a nagy és kis állatok közül. Amint az évkönyvből olvassuk, a tanár urak ezuttal is nagy buzgalmat

fejtettek ki úgy a bel-, mint a sebészeti klinikán. A belgyógyászati intézetben 1009 állat került gyógykezelés alá, melyek közül 988 ló volt. A többi beteg szarvasmarha, juh, kecske és disznó néven szerepelt. Ezek közül 80 százalék gyógyultan távozott. A sebészeti klinikán 549 nagy állat szerepelt s ezeknek 83 százaléka visszakapta egészségét. Ami a kis állatokat illeti, azoknak száma a belgyógyászati klinikán 1015 volt; akad: köztük 824 kutya, 52 macska, továbbá 3 majom, 3 nyul. 52 tyuk, 2 kacska, 19 papagály, 1 kakadu, 6 galamb, 49 kanári, 1 fűri, 1 gólya, 1 rigó és 1 gibic, bizonyosságul annak, hogy a kis állatokat Budapesten mily gonddal gyógykezeltek. E gyöngélkedőkből csak 62 százalék gyógyult meg; úgy látszik, hogy a lovakat könnyebb gyógyítani, mint a tyukokat, vagy a rigókat. Ilyen kis állatok a sebészeti klinika forgalmát is növelték és pedig 332 esetben. A gyógyulási arány itt is kedvezőnek mondható, mert a megoperáltak közül 86 százalék vigan és egészségesen tért vissza gazdájához.

1904. évi tagsági díjakat folytatólag befizették :

Gr. Bethlen Katalin 2 kor.	Dr. Krausz Emilné..... 2 kor.
Blela Mariska..... >	Kuncz Elek..... >
Binder Laura..... >	Kuszkó Istvánné..... >
Özv. Blecha Jánosné..... >	Dr. Mezey Sándor..... >
Dr. Böhm Károlyné..... >	Péteri Lipotka..... >
Böhm Mihály..... >	Schwarczel Adél..... >
Donogány Valéria..... >	Szechlinszky Györgyné..... >
Dr. Eisler Mátyásné..... >	Dr. Széchy Akos..... >
Dr. Farkas Gyula..... >	Székely Dénes..... >
Ferenczy Dezsőné..... >	Tauffer Ilonka..... >
Göllner Jánosné..... >	Toldy Hanka..... >
Dr. Haller Károly..... >	Dr. Tutsek Sándor..... >
Hantos Gyuláné..... >	
Heinrich Józsa..... >	
Özv. Inczédi Sámuelné..... >	
Kanyaró Ferencz..... >	
Dr. Kőváry Lászlóné..... >	

Vidékről:

Gr. Teleki Erik Drassó 2 kor.
Gr. Teleki Ralph..... >

K é r e l e m.

Megkezdve az 1904. évre szóló tagsági díjnyugták szétkül-dését, tisztelettel felkérjük úgy vidéki, mint helybeli pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona évi tagsági díjukat, a melyért kedves, általános elismerésben részesülő havi közlönyünket is kapják, alul-írt pénztárhoz mielőbb beküldeni, illetve nyugtájukat kihor-dónktól, ha azzal jelentkezik, kiváltani sziveskedjenek, hogy to-vábbi működésünket a szegény állatok védelme érdekében aka-dálytalanul folytathassuk.

Kolozsvár, 1904. évi október 1 én.

Virányi István,
az egyesület pénztárnoka.

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére:

Deák Ferencz-utca 11. sz.
kéretnek.

Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa *Virányi István* úr (Hosszú-
u. 9 sz.) címére intézendők.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre	— — —	2 kor.	— 600.
Fél évre	— — —	1 kor.	— 300.
Számonként	— — —	— kor.	20 fill.

IX. évfolyam. Kolozsvár, 1904. November. 9. szám.

TARTALOM: Meghívó az Állatvédő Egyesület közgyűlésére. — Állatkinzás és igazságszolgáltatás. — Csevegés a lóról. — November. *Boér Miklós*. — *Állatvédelem és állatvilág*: Állatvédő rendőr. — A londoni kutya-kongresszus. — Garázda papagály. — Kutya vagy macska. — 1904. évre tagdíjukat befizettek névsora. — Kérelem.

Meghívó.

A kolozsvári Állatvédő Egyesület 1904. évi közgyűlését *folyó évi november 20-án d. e. 11 órakor, az állami felsőbb leányiskola épületében* (fürdő-utca 4. szám alatt) tartja, melyre a t. tagokat tisztelettel meghívja

az elnökség.

Tárgysorozat:

1. Elnöki megnyitó.
2. Titkári jelentés az elmúlt évről.
3. Pénztárnok jelentése.
4. Elnök és titkár választása.
5. Indítványok.

Állatkinzás és igazságszolgáltatás.

„Az állatkinzó a világ átka“ — írja *Scheitlin* könyvében és „a hatóságnak szent kötelessége az állatokért gondoskodni.“ Ennek a nemesen gondolkozó tudósnek tanaival ellentétben a közel- és régmúlt századok jogászai és törvényhozó testületei az állatvédelemnek csak egészen alárendelt fontosságot és jogosultságot tulajdonítottak.

Attól az elvtől áthatva, hogy csak az ember személye lehet jogképes és csak hogy a személyes jog megsértése képezheti vétség tárgyát, az állatot minden élettelen dologgal egy sorba állították és az állatot az ember korlátlan hatalma alá helyezve, perhorreszkálták az állatkinzás büntetőjogi üldözését, mert azt élettelen tárgy ellen elkövetett tettnek minősítették. A természet jogának azon parancsairól, melyek szerint az ember az élőlényekkel szemben bizonyos kötelezettségekkel van terhelve, tudni sem akartak, sőt azokat határozottan tagadták is.

Ezeknek, az emberiséget és az emberi méltóságot gúnyoló elveknek alapja azon bölcseleőknek elvont doktrinái voltak, a kiket többek közt a német nemzet legnagyobb szellemeinek tartott. Ezek — és köztük mindenek előtt *Kant* és *Fichte* — az emberi Én egyeduralmának hamis evangéliumát hirdették. Szerintük csak az ember, mint okos, személyiségének tudatával bíró individuum lehet jogsértés tárgya, az állat, mint az embertől tökéletesen elütő, jogtalan lény, magában jogokat nem bír, vele az ember mint magasabbrendű szerves lény, tetszés szerint rendelkezhetik. Ezek az elvek voltak azok a jeges források, melyekből a büntetőjog tanárai és a bírák az „állatvédelemről“ való véleményüket és ítéletüket merítették.

Igy az emberek egy olyan rendszert csináltak maguknak, mely a természet korlátlan, önkényes kizsákmányolására jogosította fel őket és cselekedetük felelősségét vállukról levette. Mi sem természetesebb, mint hogy ilyen tanok nyomán annak a meggyőződésnek és nézetnek kellett felülkerekedni, mely szerint minden csak az emberért van, a természet, a teremtés csak egy műhely, melynek mestere az ember.

Milyen ideális és lélekemelő ezen önös doktrinákhoz képest a régiek élet- és jogi felfogása! Nem is szólva a persáknak és hinduknak valláson alapuló felfogásáról, csak a görögökre gondoljunk, a kiknek finomult kultur- és lelkiéletük az állatokat is bevonta szeretetük és gondoskodásuk körébe. És a régi germánok életnézetéről az az ősgermán mondás világosíthat fel, mely szerint: »Nyolc ember mellett a kutya a kilencedik.«

De már a 18. és 19. században is hangos szavak hallatszottak az önös fölfogás ellen.

Homal jogtudós 1769-ben az állatok iránt való kötelességekről, az állatkinzás büntetendőségéről és erkölestelenségéről ír és utal a természeti törvények azon parancsaira, melyek az emberi kötelességeket megszabják. »Az embernek az állatokkal szemben való jogait — írja — mindenki hangoztatja, de a kötelességeket elhallgatják.« *Perty* a nagy természetbúvár azt az elvet hangoztatja, hogy »az összes érző és öntudatos lényeknek joguk van létetüzüknek figyelembe vételéhez, ezek nem csak az ember védelmére léteznek, mert hivatást fölttenek be a természet egész rendjében.« És ki ne ösmerné az állatvédők közül *Herder*-nek azon mondását, hogy az állatok az ember idősebb testvérei.

Azon bűvárok és bölcselők közül, a kik a kónigsbergi filozófus és követői kegyetlen theoriái ellen elitélően nyilatkoztak, emlitsük csak *Schopenhauert* és *Krauszt*.

Schopenhauer Kantnak tanait »fölháborítónak« és »utálatosnak« mondja és azt írja, hogy »fölháborító durvaság az állatok véit jogtalanságáról szóló tanítás és az a rögeszme, hogy az állatok ellen elkövetett cselekményeink minden erkölcsi jelentőséget nélkülöznek, vagy — mint ennek a morálnak nyelvén azt kifejezik — az embernek nincsenek kötelességei az állatokkal szemben.« Krausz meg azt írja jogbölcseletében: »mindannak, a mi nek lelke van, joggal is kell birnia«, a ki tehát lelket (öntudatot, érzést, általános érzéki fogalmakat) tulajdonít az állatoknak, annak jogot is kell engedni azoknak.

De a jogászok közt is csakhamar akadtak eretnekei a tévtannak. Ezek közül említsük meg mindenekelőtt *Berner* Frigyes berlini jogtanárt, a ki azt a föltünést keltő kijelentést tette, hogy »az állatoknak is vannak bizonyos jogaik«. »Az ember -- írja ez a hírneves kriminálista -- a meddig azt a humanismus korlátai engedik, saját céljaira használhatja az állatot; de ha ezen korlátokat túllépi, jogainak határát lépi át és nemcsak a Teremtő ellen vét, hanem az állatok jogát is megsérti. Az állatoknak élettelen tárgyakként való minősítése durvaság, a mi épen úgy el fog mulni, mint az a régebbi felfogás, mely a rabszolgákat helyezte az élettelen tárgyakkal egy sorba.« Berner tehát kifejezetten állati jogokról beszél és legalább a magasabb rendű állatoknak személyiséget tulajdonít és — ha csak az erkölcsösség szempontjából is, — de nemcsak az emberre, hanem az állatra való tekintettel is az állatkínzás megbüntetését kívánja.

Vogt Gusztáv zürichi tanár is 1872-ben tartott előadásában a következőket jelentette ki: »az állatoknak, melyek szintén az élőlényeknek magasabb képviselői, joguk legyen arra, hogy életföltételeiket, a mennyiben azok az emberekéivel összeegyeztethetők, figyelemben részesíthessék.«

Hippel Róbert, a szellemes büntetőjogász is azt az elvet állítja föl, hogy az állatkínzás erkölcstelenség és büntetendő.

Dr. Sturm Ágost igazságügyi tanácsos azt kívánja, hogy a törvény az állatkínzást az embereken elkövetett testi sértésként büntesse, »hogy minél szélesebb körben terjedjen el az a nézet, hogy az állat nem tárgyként, hanem mint lelkes lény önönmagáért védelmezendő.«

És így mind általánosabb és elevenebb lett az a meggyőződés, hogy az állatok nem az embertől tökéletesen elütő lények, hogy az ember méltóságának és a természet törvényének felel meg az, hogy az öntudattal és érzéssel bíró állatok az emberek által minden haszontalan kínzástól megvédelmezendők.

És miután a büntető jogtudomány is új útra lépett és uralomra lépett az az elmélet, hogy a büntető jognak tárgya nem csupán az, — a mit eddig neki tulajdonítottak, — hogy a személyes jogot érvényesítse, hanem hivatása az is, hogy emberi érdekeket általánosságban megóvjon — szükségképeni következmény lett az, hogy az állatkínzás, mint az emberi társaságot sértő cselekvény, büntetőjogi eljárás alá vonandó és büntetendő. Ennek kialakulásánál sok vita tárgya volt, hogy az állatkínzást mint *Hippel* mondja: durva, utálatos és ennek következtében veszedelmes érzületet dokumentáló, az erkölcsös érzést sértő és *magának az állatkínzáznak* szempontjából erkölcstelen és büntetendő-e, vagy pedig az állatkínzás csak abból a szempontból tekinthető-e vétségnek, mert erkölcstelenítően hat és ez által károsan befolyással van az emberi érdekekre. A szerint, hogy az egyik, vagy másik fölfogás győzött, lettek a büntetőhatározatokban azok a mozzanatok fölvéve, vagy elejtve, melyek a megbotránkozás keltésére és a cselekvénynek nyilvánosan történetére vonatkoznak. Az állatoknak a

természet törvényeiben gyökerező jogait ilyenképen nem sértették még jobban, de nem is védték meg teljesen.

Nagy gondolkozóknak és természetbúvároknak köszönhetjük, hogy máma már komoly oldalról nem vitathatják, hogy az állatkínzás nemcsak önmagában erkölcstelen, az erkölcsös érzést sértő és nem csak az embereknek megkárosításáért, hanem tisztán az állatvédelem szempontjából is, mint az állat létjogosultságának megsértése is büntetendő — ha ez az elv még az egyes kulturá államok törvényhozásában nincs is kifejezetten beiktatva. Az állatkínzás törvényes büntetésénél a jogalap még mindig a legtöbb államban az, hogy az állatkínzás az emberi érdekeknek ártalmára van, hogy ez az ártalmasság az állatkínzó rossz, veszedelmes érzületében, vagy a szánalom érzetét és az erkölcsöt rontó tetteiben van.

Csevegés a lóról.

A kasznár ur nagyon elégedetlen lett a Miska gyakornokkal. Hatalmas oka lett a neheztelésre; addig kért-kunyorált a jószágigazgatónak, míg hátsó lovat kapott s most, hogy a „Pajtás” megvan, kistül, hogy fél tőle! A mult heti kilovaglása alkalmával „megcsikózott” paripája, mely déltájt gazdája nélkül vágatva érkezett a major istállója elé, az ifju úr nagy későre kutyagolva, fülíg sárosan került a keresésére kirendelt cselédség elé. Mucza, a háziasszony, lesujtó gunyos mosolylyal fogadta. Tegnap kilovaglásánál a kasznár úr kocsiján kísérte ki, minden tizedik lépés után rárvált:

— Ne gubbaszkodj azon a lovon, mint a macska a sövényen!

A ló megunhatta a hosszú lére eresztett ekvitaációs didaktikát, mindkét hátsó lábával magasán felrugott s a porban hentergő Miska gyerek volt a bizonyság, hogy ismét megcsikózott! „Pajtás” eszeveszett galoppban az elárasztott rét hűs hullámaiba temetkezett nyergestől. Szontyolodott lovasát a kaczagástól nevetőgörcsökbe esett kasznár vette magához.

— De hát minek kérted a lovat, ha félsz tőle? — kérdezte tőle, a mint a nevetéséből magához térhetett.

— A ló iránti szeretetem gyerekkori életem leghomályosabb idejéből származik. Falusi tartózkodásunk alkalmával huszárkapitány nagybátyám látogatott meg bennünket, ki a szomszéd városból lóháton jött hozzánk. Ha vasárnap délelőtt érkezése idejében a nagymisét jelző harangszó megkondult, nagybátyám leszállott lováról, azt „Imáral“ vezényelte s az intelligens állat, térdre borult, miközben fejét áhitattal lehorgasztotta. Majdnem két méter magas kerítéseket ugratott vele, sarkantyú s lovagostor használata nélkül; oh nagyon megszerettem azt az intelligens katona lovat. „Pajtás“-ra nem ülök többé, gonosz, rossz állat.... Igaza van, kasznár úr, — félek tőle!“

— Ha már csakugyan félsz tőle, hagyd ott, ne lovagold többé, mert a ló veleszületett intelligenciájánál fogva kiismeri emberét; a tőle féltőt majd minden esetben, bármily alakban csuffá teszi. De hogy lásd, hogy mesterétől neki van respektusa: holnap magam fogom lovagolni, meglásd nem csinál eszkápadákat.“

Szegény Misól Másnap irigykedve győződhetett meg princípális szavainak igazságáról. Gonosz, ravasz „Pajtás“-a oly szabályosan járt az ügyes lovas terhével, akár dróton rángatták, volna.

Kétséget nem szenved! A ló okos, intelligens állat. Igaz, hogy ezen tulajdonát megismerendő, ne vegyük szemlélet alá a durva munka, talán a nélkülözések által eltajzott lovat, melyben csak oktalan állatot látnánk, hanem tegyük vizsgálódásunkat egy a legjobb körülmények közül származó lovon, melynek nevelését egészségi viszonyát, szolgálatra való alkalmaztatását céljefelé törekvő emberi elmé szabályozta s ha ily körülmények közötti lovat figyelünk meg, észrevesszük, hogy háziállataink közt épen a legfogékonyabb s legintelligensebb. Csakhogy, mint mondtuk, erre nézve a vizsgálódás helyét is ki kell választanunk, ott, hol a ló mint a teremtés leghasznosabb állatja nagy becsben is tartatik: tehát a bedouin sátra alatt, Anglia hirneves méneseiben, a Jankovichok szlavóniai s néhány magyar tóur istállóiban, hol oly emberek kezeire vannak bízva, kik izléssel, tapintattal s tudománnyal bírnak a lóvali bánásmódról s nem félnek tőle, mint kasznárunk gyakornoka. Ha ilyen világításban nézzük lovunkat, fogjuk moralisát igazi világításban látni. Képzeliük el, hogy a hold lakó-

jának sikerülne planétánkra érne népünket tanulmányozandó Perzsia valamely vad törzseit, vagy „az Isten háta mögé“ került fuvarosainkat fogná tanulmánya tárgyai gyanánt, gyönyörű véleménynyel lenne földünk népének intelligenciájáról. H. Vallée de Loncey Franciaország nagy lótenyésztője s sportsmanja azt mondja, hogy a ló nemcsak okos állat, hanem birtokosa minden érzelmeknek s szenvedélyeknek, melyekkel mi emberek fel vagyunk ruházva. Itt haragszik, ott türelmetlen, itt kíváncsi, szereti a sétát, testmozgást, örül vagy busul, inyencz vagy szeszélyes. Az öröm, a bánat, a rémület, a bizalmatlanság csak oly hatással van rá, mint az emberre. Gyakran bátor s annak bizonyítékát is adja, ösztöne bámulatosan ki van fejtve s csodálatos emlékező tehetséggel bír.

Buffon az ember legnemesebb alattvalójától, mint a hogy ő nevezi a lovat, megvonja a visszaemlékezés tehetségét. Mire a francia Ch. Bonnet persze nem késik replikázni: „De hát emlékezési tehetség nélkül, hogy gondolna vissza a ló az élvezett jótéteményekre, hogy felejtene el a rossz bánásmódot? Buffon, úgy látszik, annyira elmélyed a természet tengerének buvárkodásában, hogy ész nélkül merül el abban.“

Milne Edwards, a párisi tud. múzeum igazgatója ezen nézetten van: Az emlékezés az ész tehetsége, azonban nemcsak az ember bír avval, hanem az állatok is, sőt mi több, sok állatban az még jobban van kifejlődve, mint nálunk embereknél. Így a lovaknak bizonyos helyhez kötött visszaemlékezési tehetsége bámulatos, nagyon jól ismerik az utakat, melyen haladniuk kell s a rendes megállóhelyen megszólítás nélkül stoppolnak. E sorok írója több évet töltött a pusztai életben. A gazdaságot kétkerekű taligája elé fogott „Betyár“-jával járta be. Soha sem volt rá eset, hogy a ló napszámos csapat mellett elhaladt volna, hanem megállott hozzá oly közelségben, a hogy azt az út árka engedte. Észrevette a távolban legelésző marhagulyát, sertés- vagy birkanyáját s gyepő rángatása nélkül feléje tartott. A ló pompásan tudta, hogy azok megszemlélése járásunk célját képezik. Ha kolduló szegénynyel találkoztunk, megállott s megvárta az alamizsna kiosztását.

Bátran ráfoghatjuk tehát a lóra, hogy az elefánt s a kutya-nak emlékező tehetségével bír. Visszaemlékszik a helyre, az őt környező arcvonásaira, bizonyos megtörtént eseményre, megismeri a hangot, melyre nemcsak hónapokra, de évekre képes visszaemlékezni.

Igaz ugyan, hogy az arcvonásokat illetőleg az intelligens ló is tévedésbe jut. Hazai lótenyésztésünk szolgáltatja erre nézve a példát. Volt tíz-tizenöt évvel ezelőtt gróf Széchenyi Dénesnek egy kedvencz lova. A gróf végtelenül szerette lovát s annyira a saját személyéhez szoktatta, hogy a gróf kezében a legengedelmesebb eszköz volt. Idegen irányában meglehetősen vad indulattal viseltetett. Szóba jött a lónak gazdája iránti szeretete, idegenek iránti ellenszenvé s kérdést tettek, vajjon az áruhában lovához közeledő gróft az állat megismeri-e? A gróf a kérdést gyakorlati oldaláról kívánta megoldani, állózetbe lépett kedvencz lovához s vakmerőségét majdnem életével fizette meg. Lova nem ismerte meg, földre teperte s majd halálra rugdosta.

Pedig dehogy tette volna, ha nem téved meg. De hát a legjobb ló is megbotlik, szokás mondani és meg is tévedhet, a mint az idézett példából látjuk. Beoskolázott szokásait a ló elfeledni alig tudja.

A nyiregyházi csatalovak még élénk emlékezetökbe vannak a Tiszavidéke belieknek.

A nyiregyházi huszárok lovakat fűrésztöttek a Tiszában, melyek a tulsó partra usztak s örült futással vágattak neki a végtelen rónának. Az ezredesnek jó ötlete támad: „etetőt“ fuvattott, melyet a szökésben levő lovak meghallanak, ismét átuszszák a Tiszát rendes sorokban, lépésben menve istállójukba térnek, abrakjukat fogyasztandó. Ha valaki rosszul bán, vagy bánt egy lóval, a mint a kinzott észre veszi kinzója istállóba lépését füleit hegyzi, nyugtalankodik, mert visszagondol a szenvedett rossz bánásmódra s fél, hogy ismét olyanba részesül. Ha valamelyik megkinoztatott, elég neki kinoztatásának legcsekélyebb emlékéet meglátni, bizonyos, hogy az átélt szenvedésre mutathatólag visszagondol. H. Rouley beszéli, hogy egy lóval az alföldi állatgyógyászati iskolában kinos operatiót szenvedtetek át. A ló az illető helyre néhány év mulva került csak vissza, de az épületbe világerő becsalni nem lehetet.

Betuskolták tehát nagy nehezen egy mellékajton. Bent azonban visszaemlékezett, hogy a műtő-helyen van s semmi szín alatt sem eresztett embert közelébe. Egy fiatal, paraszttaligába fogott ló az országút árkába csuszik s eközben megsérül, a mint onnan ki tud eviczkélni, egy rozszant fahidon hajtót vele gazdája keresztül, melynek deszkája letörik lába alatt; ez a ló teljes életén keresztül respektussal viseltetett úgy az árkok, mint a fahidak iránt.

A tudatlan lótenyésztő először kíséri lovát a patkoló kovácshoz, a ló — tekintve a szokatlanságot — nyugtalan, fészkelődő. A kovács s környezete, a helyett, hogy hizelegnének a lónak s szép szerével igyekeznének azt megpatkolni, neki rohannak „megpipázzák“ a szegény párát — s azután csodálkoznak, hogy ugyan ez a ló teljes életén keresztül a legvadabb félelemből nem hagyja magát patkoltatni. Egy francia vadász-kapitány beszéli a ló életét jellemző élményét: „Az evreuxi táborban a trombiták gyülekezésre fuvattak, ebben a percben láttuk, hogy a buzavetéseken keresztül egy száguldozó lovas tart felénk, ki a francia paraszt egyszerű öltözetében volt öltözve: blousban, kék vászon nadrágban s faczipőben. — Kétségbeesetten igyekezett lovát kantárszáránál fogva visszatartani, hogy közénk ne jőjjön, de nem bírta azt fékezni. A ló sorba állott s kommandóra a legpriczizeben végezte a többiek társaságában a gyakorlatokat. Később tudtuk meg a dolog nyitját: A ló négy évvel azelőtt mint katonai mustra-ló eladatott jelenlegi, falun lakó gazdájának, ki az nap tartotta első, városi berándulóját — s a ló gazdáját is elhozta régi ezredébe.

Ha a napilapok „Különféle“ rovatát figyelemmel kísérjük, de bányászor olvassuk azt, hogy ez meg ez a fuvaros lova által letépertett s véresre gázoltatott; majdnem 99 esetben száz közül biztosra vehetjük, hogy itt egy halálra kinzott szegény pára boszuaktusáról van szó, mely nagy ravaszon megleste kinzóját, letéperte azt s kamatostól visszafizette tartozását. Ismertünk egy durva s részeges lovászt, ki a sorba nem álló, alomszalmáját szétrugó ló hátsó lábaira vasvillaütéseket mért. Egy szép reggel a lovászt halva találták a lovak mögött az istálló falánál; egy lórugás ölte meg. Egy általa valamikor megvert ló bizonyosan kileste, mikor gyanútlanul mögéje került s egy irtózatossággal állott boszut a szenvedett villacsapásokért.

A lónak emlékező képességét igazoló ezen példákból még számosakat hozhatnánk fel, de megelégszünk annak konstatalásával, hogy az emlékezést illetőleg a ló rendkívüli állat. De mennyire érzékeny a ló cirógatás irányában! A cirógatásnak feltalálója az ember, melyhez házi állatainkat is hozzászoktattuk. A vadállatok egyáltalán nem kedveskednek egymásnak s házi állataink is szűken osztozkodnak benne, bár látjuk a fiatalok örömét az anya közeledtére — tudjuk, hogy a him megelégedetten látja a nőstény közeledését, de az öröm kifejezése korlátolt s nagyon

ritkán fordul elő, hogy az kölcsönös czirógatás tényével nyilvánulna. Már most meglehetősen bajos annak a magyarázása, hogy némely házi állatunk mintegy mevárja a gazdája hízeltetésének nyilvánítását. Ámbár azt is ki kell jelentenünk, hogy nem valamennyien szeretik azt. Így a kérődzők közönyösek az iránt, a macskák kéjelegnek mellette, az elefánt sokra becsüli, a kutyá majdnem bolondja neki, de a ló boldogsága netovábbjának látszik. Mire rá nem vehető a ló czirógatással, barátságos szóval, édes séggel?

A lónak a kutya fölött elvitázhatatlan fölénye van: képtelen a talpnyalás alacsonyságára süllyedni. A kutya tudja, hogy gazdája ismert tekintetére halgatnia kell; ha nagyon éhes s gazdája rászól, ott hagyja a félig megrágott csontot, ha verik, porba süllyed, égnek merevedő lábakkal, s oly testtartást árul el, mely a legszegyenletesebb alázatosság képe. A ló ellenben büszkébb, semhogy kegyelmet kunyorálna bántalmazójától, stoikus bölcsességgel tűr, megtörik, meghal, de fájdalmát s legyőzetését nem árulja el egyetlen panaszló nyerítéssel sem! — Sokan gyakran azon kérdés felett tanakodnak: Vad-e a ló? Vallée de Loncey szerint sokkal érdekesebb az a kérdés: Gonosz-e a ló születésénél fogva?

A kérdés magyarázata végtelenül egyszerű. A ló is, épen úgy mint az ember, jó s rossz tulajdonokkal jó erre a világra. Neki is meg vannak bizonyos hajlamai, van közöttük fékezhetően természet, rendetlen vérmérséklet, vizás agyszervezet, de a jó nevelés majdnem minden esetben korrigáló hatással bír.

Csak a közelmúltban szerencsétlenül Woehler német író bennünket, s hogy csakugyan író, azt bizonyítja legujabban Lipscei kiadónál gyönyörű kiállításban megjelent »Pusztenfahrt« című kötete, mely a magyar népről, szokásokról s állapotokról végtelen rokonszenvvel beszél. Vendégünk a magyar fajjal ismeretséget kötendő — a Hortobágyot keresi fel, s leírja annak csikós-életét. Németországban talán kitűnően istállózott lovakat láthatott, mert a bámulattól elragadottan beszéli el, hogy veti a Hortobágy csikósa a pányvát a ló nyakába, lerepül lováról, társai segítségével lefogják a szilaj ágaskodó állatot, hátára pattan annak és..... der wilnder Ritt beginnt!..... Kellő bánásmód mellett pányva nélkül is előkerülne a hortobágyi pusztá vagy az Amerika prairie-jei lova, de hát akkor meg oda lenne a pusztá romantikája.

Ha a ló gonosz természetűvé válik, ha csökönyös, ha félős, majdnem minden esetben gondozó emberét tekinthetjük a baj

okozójául. Vegyük például a ló félős voltát tárgyalás alá. Ha ezen baj nem rossz látásnak a következménye — mely esetben gyógyíthatatlan, — akkor fél a ló heves vérmérsékénél, járatlanságánál vagy rossz szokásánál fogva. A heves vértű ló, a mint ki lép az istálóból, bizonyos tárgyat látván, el kezd ágaskodni s rugdalózni, mintha félne a látott tárgytól, pedig nem a félelem indítja arra, hanem heves vére — csintalansága; — ha két óra hosszat dolgozott, vagy járatva lett, — közönyösen elmegy azon tárgy mellett, mely előbb félelmet látszott neki okozni.

November.

A mező bokraitól zörögve hullanak a nyári öltözet utoisó foszlányai; egy-egy bokor már csupa csontváz, mely tompán veri össze tagjait. A nagy erdő még daczol a hervadással, még nem készült el a halálra teljesen. A napsugarak pedig csak utolsó kenetet osztogatni járnak hozzájuk; a harmatcseppek az éj könyei reájok s a pajkos szellő csak a halálharangot húzza fölöttük. Jön a halál biztosan s megérkezik a legközelebbi éjszakával. Titkon lepi meg a zöld lombot és a sötétben ringatja át a temetőbe. Az északi szél már hirdeti, hogy a hegyek mögött van; amoda tul már el is végezte szomorú kötelességét. Az éjjel erős deret hint gyémánt ragyogású szemcsékből a levelekre, azután busabban, mint eddig, fölbred az örök édesanya — a nap s csendes zsongással, sugarainak utolsó csókjával eltemeti őket.

Az állatvilág is micsoda sajátságos érzéssel áll e nagy temetkezésben! Erős, nagy ösztönnel megsugta vérük, hogy a vig életnek itt az alkonyata. Az ugarokat fekete sereg, gyászos ruházatu varjak lepték el, ott keresik már sovány eledelőket, azért röpködnek a sertésnyájak nyomában is. A vándormadarak egymásután itt hagyták a mi hajlékunkat. Szárnyra kelt az édes fecske, házi tájaink gyors szárnyu, nemesen érző kis jószága. Olyan nehezen váltunk el tőle, mint mikor hozzánk tartozóink közül távozik el valaki, nagy, ismeretlen utra, bizonytalan jövőbe. A darvak, vadludak, gémeek, gólyák hosszas tanácskozás után elhatározták, hogy jobb lesz már utra kelni innen, ahol édes a lég a szeretkezés felséges napjaira, a táplálkozás egy nagy időszakára, — de minden megváltozik, mikor az ő vérük is kihül s a családi élet boldogságának vége.

Nagy seregekben kóvályognak falvaink fölött, le-leszállanak ingoványos, mocsaras rétjeinkre, azután főnn, főnn, kibontják szárnyaikat s közelegnek a meleg dél örök derűs ege felé. A vad-récék még várnak; nekik nem olyan sietős az utjuk. Amíg van a tálban, addig nem hagyják el az asztalt. Nagyon jó vendégek A hosszucsőrűek is bujdosnak jobb hazába, ahol örök tavasz van; sem égető nyár, sem dermesztő tél. Vándorolnak, vándorolnak, soha sincs megnyugvásuk, pedig milyen nagyon kerülnek az embereket. Menet, jövet mégis ők pusztulnak el legtöb-ben. Titokzatos életükkel csak jobban kihívják az emberek érdeklődését maguk iránt; de ennek az érdeklődésnek nincs szeretete. Mint a gyilkos szerelmes ideálját, úgy szeretjük mi őket. Megöl-jük, mikor legédesebb napjaikat élik s megdézsmáljuk, mikor a szeretkezés gyönyöreit, a nemzedék nevelése, a táplálkozás és a mindennapi élet nagy feladatait teljesítve, néhány hónapi pihenésre térnek. Ha visszatérnek is, ilyen szeretettel fogadjuk. Fogynak is napról napra e kedves madarak, míg végre elpusztulnak nyomtalanul a föld színéről

A barázdabillegetők még itt játszadoznak néhány napig s ők is eltűnnek, jelezve a gyors lábú telet, mint jelezték a kora tavaszt, a fenséges élet ébredését. . . . Azután maradnak a mi proletárjaink, örök hűséges, koldus madarak, színtelen életükkel a sivár tájakon.

A négylábú vadak is bizonyos melankóliával nézik a lomb-hullást. Nem érzik ugyan, de érzik azt, hogy más állapotok következnek be. A fejedelmi koronával ékeskedő nemes vad méltóságosan sétál a nagy erdő zörgő levelein, megszagolja a színes halottakat s fölemeli fejét magasra, mintha nem tetszenék neki a hervadás illata. Azután csöndesen ballag a pagonyba; úgy viselkedik, mint aki nem fél a mulandóságtól. . . . Pedig a koronás fők s porba hullanak. A természet fényes törvénykönyvébe be van írva a mulandóság — mindenki számára.

A nyalka őzre bekövetkeztek a megpróbáltatások nehéz idői. Bármily fűrgén íramlik át a hervadt leveleken, erős ösztöne meg-sugja neki, hogy óvatos legyen. Ám azért a lomhullás csak pajkos játék előtte. A fejére hulló leveleket lerázza s csöndesen le-gelész az erdő tisztásán.

Az együgyű nyulacskák nem sokat gondolnak a világgal. Azt hiszik, hogy a hulló lomb nekik való puha párna, illatos takaró. Elhúzódnak jó meleg vaczukba s alusznak édesen, fel se

ébrednének egész nap, ha fel nem riasztaná őket a szimaton űgető ebalka, vagy a lesbe járó sunyi rabló, a róka. Akkor aztán szaladnak a halál elől, mely feltétlenül eléri őket, ha ma nem, — holnap. Örökösen nyomában van ez a szörnyeteg minden élő lénynek; kerülgetjük, meg-megcsaljuk s mikor legjobban óhajtánánk menekülni előle. akkor űtődünk bele. Sohasem tudjuk, hogy hol és mikor lep meg....

A farkasok és rókák életében nem idéz elő semmi változást a lombhullás, a sárga világ, mely a természet külső színét alkotja, hatástalan rájuk; ők egyformán rablók, tolvajok mindig s vad csatangolásaikban a szörnyu vérszomj vezérli őket..... Hanem a vadsertések pompás élete most kedődik igazán. Hulatja a rengeteg lombját s zörögve, kopogva tápdus gyümölcsét, az édes makkot, a hizaló jó csemeget. Dőzsölnek a jólétben s fetrengenek a hulló levelekből vetett almon; belefürödnek a sárba s nagyokat alusznak..Haj, csak ne riadna a hajtás zaja a távoli völgy bejáráján, milyen édes is volna ez az élet!...De sehol sincs nyugalom a földön. Mindenütt csatazaj riad, ahol egy párnyi élet mozgásra kél. Ez az örök küzdelem: az élet!....

A vadásznak nem kel ezt magyarázni; megtanul a rég, mikor legelőször dördült fegyvere a szabad természet ölén s riadozva áthullámzott a légben, belehalt az örök végtelenségbe.... Nyugodtan áll a felséges lombhullás szinterén, a sápadt, sárga világot szemlélve, míg várja, lesi a küzdelemre tüzelő mozgó életet s hallgatja a lombhullás édes-csendes zaját....

Boér Miklós.

Állatvédelem és állatvilág.

Állatvédő rendőr. Az állatvédő egyesület szép eszméinek terjedése konstatálható abból, hogy a kolozsvári rendőrségnek egyes tagjai becsületesen és lelkiismeretesen teljesítik azokat a parancsokat, melyek nemcsak a szolgálati szabályokban, hanem saját jobb érzületükben is meg vannak írva. Ennek örvendetes jelét szolgáltatta a múlt hónap közepén a kolozsvári rendőrség *Sinka István* nevű, 58. számú rendőre, a ki eré-

lyesen lépett közbe egy túlterhelt lovait kegyetlenül üt-
legelő kocsis brutálítása ellen és a ki — mint arról köz-
vetlen tapasztalatból tudomást szereztünk — egyébként
is a legéberebben teljesíti azokat a kötelességeket, me-
lyek rá nézve mint emberre és a rendnek őrére egy-
formán érvényesek. Az állatvédő egyesület tudja majd
honorálni az ilyen derék embernek okos és szép köte-
lességteljesítését.

A londoni kutyakongresszus. Az előkelő londoni hölgyek
mostanában legszívesebben a kutya-kongresszuson találkoznak, a
Kennel klub által a kristálypalotában rendezett kutyakiállításon. A
király is elküldi kutyáit erre a kiállításra, akár egy más klubtag
és a díjak kiosztásáról gyakran mesélik, hogy a királyi kutyák
nem jutnak kitüntetéshez. A mostani kiállításon Eduárd király ku-
tyája harmadik díjat kapott, a királynénak pedig, aki néhány orosz
agarat állított ki, semmi sem jutott.

Garázda papagáj. Párisból írják lapunknak: A Champs-
Elysées egyik előkelő palotájából tegnapelőtt délután megszökött
egy tarka tollazatu papagáj. Az intelligens beszélő madár egy kis
sétára indult. Megjelenése a nyílt utcáson nagy feltűnést kel-
tett. Az utca gyerköcei nyomban utána vetették magukat és csak-
hamar egész sereg gamin üldözte rikoltozva a papogájt. A csödü-
ltre megjelent a rendőrség is. A tarka tollu madár erre jónak
látta fölmenekülni egy fának a kopasz ágára. És most kez-
detét vette a formális ostrom. A suhancok megszállták a fa kör-
nyékét s rövid tanácskozást után egyik fiatal társukat, az Albert
Randon nevű csirkefogót küldték támadásra. Az ellenség azonban
vitézül viselkedett erődített helyén és akkorát vágott Randon ur
arcába, hogy majd leszédült a fáról. Az ostromlót ez a kudarc
nem riasztotta vissza. Némi tanácskozás után az Onésime Lejeune
névre hallgató csirkefogó vette át a támadást; a tarka madár
azonban vele is elbánt és akkorát csipett a fiu orrán, hogy az
bőgve menekült a fa környékéről. Most már a fegyveres batalom
is közbelépett. Bernard Laté rendőr rászólt a csöcselékhadra, hogy
oszoljék, azzal a papagáj után kapott. A madár ekkor már na-
gyon dühös volt; a támadás elől most sem hátrált meg, hanem a
rendőr arcának esett és olyan alaposan összevagdosta azt, hogy
Bernard Laté vérző sebekkel volt kénytelen visszavonulni. Hosszu

és izgalmas incidensekkel bővelkedő ellenállás után sikerült csak Zsakó urfít (igy hitták a papogájt) lefűlelni. Mint értelmes gonosztevőt a rendőrségre vitték s ott őrzik most, a míg gazdáján megvehetik majd áldozatainak fájdalomdíját.

Kutya vagy macska. Mulatságos tárgyalás folyt le a minap egy párisi bíróság előtt. Popin Portial asszony bepörölte Duclos ismert csemegekereskedőt, aki állítólag macskát adott el neki nyulért. A tárgyaláson, a melyen mint szakértő egy állatorvos is jelen volt, Duclos ezekkel a szavakkal támadt az asszonyra:

— Mindenfűt megrágalmazott engemet asszonyom. Azt a mesét terjeszti vevőim között, hogy macskát árulok nyulért, ugy, hogy senki sem fog nálam vásárolni. Ezénnel bepörölöm 500 frank kártérítésre.

Popin asszony könyörögve fordult a birohoz. Arra hivatkozott, hogy az állatorvos is bizonyította, hogy a Duclos által eladott állat csontjai macskacsontok.

— Ki bizonyítja, — kiáltott Duclos — hogy ezek a most bemutatott csontok azonosak az általam eladott állat csontjaival.

Mivel ezt az asszony sem tudta bebizonyítani, a bíróság őt marasztalta és arra ítélte, hogy 300 frank kártérítést fizessen Duclosnak, akit megrágalmazott vevői előtt. Duclos diadalmasan távozott és továbbra is macskát árul nyul helyett.

1904. évi tagsági díjakat folytatólag befizették:

Dr. Apáthy István	2 kor.
Gróf Béldi Kálmáné	2 kor.

K é r e l e m .

Megkezdve az 1904. évre szóló tagsági díjnyugták szétküldését, tisztelettel felkérjük ugy vidéki, mint helybeli pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona évi tagsági díjukat, a melyért kedves, általános éismerésben részesülő havi közlönyünket is-kapják, alul-irt pénztároshoz mielőbb beküldeni, illetve nyugtájukat kihordónktól, ha azzal jelentkezik, kiváltani sziveskedjenek, hogy további működésünket a szegény állatok védelme érdekében akadálytalanul folytathassuk.

Kolozsvár, 1904. évi november 1 én. *Virányi István,*
az egyesület pénztárnoka.

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári állatvédő-Egyesület havi közlönye

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére

Deák Ferenc-utca II. sz.

kéretnek.

Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú-
n. 9 sz.) czímére intézendők.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre	— — —	2 kor.	— áll.
Fél évre	— — —	1 kor.	— áll.
Számonként	— — —	— kor.	20 áll.

IX. évfolyam. Kolozsvár, 1904. December. 10. szám.

TARTALOM: A macskák védelme. *H. Fr.* — A tulajdonjog az állatvilágban. *Francó Rezső.* — Adatok az állatok szellemvilágából. Közli: *H. R.* — Bogarak a néplegendában. — *Állatvédelem és állatvilág:* Megbüntetett állatkinzó. — A postagalambok hatodik érzéke. — Kutyabarátság. — 1904. évre tagdíjukat befizettek névsora. — Kérelem.

A macskák védelme.

Ki ne vette volna észre, hogy a háziállatok közt egy pária van, egy állat, melyet sokkal jobban kínoznak, üldöznek és gyűlölnék, mint a többieket. Ki ne hallotta volna, a mint a macskákat említik, ezeket a szavakat: a macskákat mind agyon kellene ütni, mert rettenetes károkat okoz; a mezőn vadászik, a házban lop; hamis, ravasz, hűtlen, kegyetlen — szóval, alig van olyan rossz tulajdonság, melyet ne fogtak volna még a macskára, különösen azok, kik maguk soha nem foglalkoztak még macskákkal, hanem kényelmesnek tartják a mit a tradíció, a mesék és mondák szülőanyja velük közölt, utánna mondani. Megbizhatik az ember ítéletükben, vagy pedig nem tartozunk-e az igazságnak annyival, hogy saját szemekkel győződjünk meg állításuk valódiságáról? Az is tradíció, hogy a macska mellé ellentétnek a minden jó tulajdonsággal megáldott kutyát állítják, épen mintha a madarat a hallal hasonlítanák össze és kívánnák, hogy ez repüljön, amattól, hogy tojásait a vízbe rakja. Eltekintve, hogy macska és kutya vadászok mindketten, és hogy a kutya a zsákmányul ejtett nyulat nem csak széjjel tépi, hanem meg is eszi, ha megengedik; egész

különböző szervezetűek, úgy, hogy összehasonlítás nem is történhetik. A mint minden teremtetést csak saját mértékével szabad mérni, úgy a macskát is önmagában és nem más állattal összehasonlítva ítéljük meg. De erre szükséges, hogy megismerkedjék az ember vele; nem mint vad, üldözött állattal, hanem oly körülmények között, a hol egész egyéniségét érvényre juttatja: mint békés házimacskával. A kutyák megítélésére sem a vad prairie kutyát választják, hanem az emberekkel való érintkezés által lecsiszolódottal, a melynek intelligenciája fokozódott a velünk való érintkezés által, a melynek jellembeli tulajdonságai a hősiesség, az önmegtartóztatásig fokoztattak.

Vegyük tehát elő mindazokat a példabeszéddé vált szemrehányásokat, melylyel a macskát illetik és sok évig gyűjtött tapasztalattal adjuk rá a feleletet.

Mindenek előtt ezt halljuk: a macska hamis. Miért? Mer karmol, ha nem ügyel reá az ember, sőt enyelgés közben is. De milyen enyelgés volt ez? Épen olyan, mint a milyenben a kutyát részesítjük? Itt már sajátságos természete jut előtérbe. A macska rendkívül ideges állat, a legkisebb érintésre összerezzen; a hátán végig simítás, különösen ha szőr ellen történik, kellemetlen neki, egy gyöngye ütést, melyet a kutya ujjongó örömmel fogadna, a macska bánalmazásnak vesz. Nem csoda, ha védekezik ellene a természetadta fegyverével, vagy, mi legtöbbször történik, megszökik a hízelkedések elől. A ki a macskát óvatosan, gyöngéden simogatja, soha nem lesz összekarcolva. De másrészt a félreértés a mi részünkön is lehet, félreértjük karmolását, mely sokszor nem is rosszakarattól történik. A macskában erősen ki van fejlődve a játszási szenvedély és minden alkalmat felhasznál, hogy ezt kielégítse. A legbolondosabb ugrásokat csinálja, hogy egy darabka papírt elfogjon, melyet egy szálon forgatnak előtte, pedig tudja, hogy élettelen és élvezhetlen. Egyszer láttam ily módon a réten egy macskát elvirágozott kutyatej virággal játszani, úgy, hogy fejcskéje tele volt fehér pölyhökkel. Játszik a maga fajtájával, de a kutyával is, ha annak méltósága azt megengedi, és ha benne van a játékban, úgy az oda tartott emberi kézzel is játszik, a nélkül, hogy ügyelne rá, hogy karmai fájdalmat okoznak. Száz macska között, ha egy akad, a mely gonoszsághól karmolja az embert; a legtöbbje akaratlanul teszi játékból, vagy ha előzőleg gyermekek kínozzák, félelemből, vagy védekezik; de előzőleg félre ismerhetlen jelét adja haragjának. A ki erre nem ügyel, az magá-

nak tulajdonítsa, ha megkarmolja, de igazságtalanság hamisságról beszélni. A macska nem hamis, mert soha sem mutatkozik barátságosnak, mikor nem az. Sőt ellenkezőleg, a legkisebb barátságért hálás, ha az megfelel természetének és nagyon ragaszkodik az olyan emberhez, kinek jóakarataról meggyőződött.

Másodsor: a macska tolvaj. A mely abból áll, hogy minden más állat onnan veszi táplálékát, a hol találja. Ha e közben ellentétbe jut az emberrel, úgy tolvajnak nevezi, a nélkül, hogy meggondolná, hogy az állat nem képes cselekedeteiért felelni. Ha néha úgy látszik, mintha az állatnak lelkiismerete volna, az csak látszat, mert ez csak dresszúra, a hol ez is hiányzik, ott a kutya sem áll ellent, ha őrizetlen asztalon kedvenc falatjait látja. Lopni csak az ember tud, ki tudja, hogy mit tesz. A macska nem lehet tolvaj

„De a macska hálátlan, nem ragaszkodik az emberhez, csak a házhoz.“ — De milyen joron kívánhatjuk, hogy az állatban olyan tulajdonság legyen, mely még az emberben is ritkaság: a hűség? Mert a kutyánál feltalálhatjuk? De miért nem kívánjuk ezt más állattól, miért csak a macskától, a melyen egyáltalán annyi kivetni valót találunk? Pedig a ki érti a macska természetét, az még e téren is bámulatos tapasztalatokat tehet. „Prinz“ uraságát hosszú sétákra kísérte el, sőt legyőzte önmagát és ellenszenvét, és két ellenséges tacsó kutya társaságában sétált. Egy forró nyári napon, mikor „Prinz“ pompásan aludt, felkeltettem és mondtam Prinz, gyere sétálni Prinz nehézkesen felemelkedett, nyújtózkodott: ásitott és — velem jött. Útközben egy párszor leheveredett, hogy kipihenjen, mert a nap bántotta, de ismét felemelkedett s velem jött a célig. Persze Prinz kivétel volt, de egyáltalán nincs két macska, mely teljesen hasonló lenne. A milyen különböző az ember természete, olyan az állatoké is, és meg vagyok győződve: ha volna módunk a rovarokat megfigyelni, észre vennénk, hogy egyik légy a másiktól, egyik hangya természete a másiktól mennyire különbözik.

„De azt már senki sem tagadhatja, hogy a macska kegyetlen. Megöli a madarakat, játszik előbb az egérrel, mielőtt megölné és megenné.“ — Ez persze úgy látszik, mintha kegyetlenség lenne; de talán itt is csak a játékszenvedély, a mely nem sejtí mások szenvedését, ennek a rugója? Bámulatos következtelenek vagyunk az állatok megítélésében. Egyben annyira leszoritjuk az állatokat magunk alá, hogy még létjogosultságát is letagadjuk; másrésztől ismét egyenrangúvá tesszük az által, hogy cselekedeteik indokait

az emberi mértékkel mérjük. Mert tulajdonképen kegyetlen csak az ember lehet, mert teljes öntudattal, a felelősség teljes tudatában kínozza a másik teremtetéseket. A mi a madárgyilkolást illeti, ez legyen az utolsó szemrehányás, melyet a macskának tehetünk. Évezredek óta vannak macskák és évezredek óta vannak fülemülék és más énekes madarak; hogy most kipusztuló félben vannak, azt nem a macskák okozzák, hanem a déli országok tömeges madárgyilkolása. Ha néha-néha egy macska madarat fog, ezzel csak táplálkozási ösztönét elégíti ki és csak annyiban különbözik az embertől, hogy zsákmányát nyersen, míg az ember sülve költi el.

Azt hiszem nem sok foganatja lesz védbeszédemnek. Mégis mindazoknak, kik gúnyosan rázzák fejüket a felett, a mit a macskákról irtam, sürgősen ajánlom, hogy foglalkozzon ezzel a sokat szidott állattal és használja fel az alkalmat előítéletek nélküli tanulmányozásra. Ha csak egyetlen ember tesz kísérletet erre, hogy a macskát a helyes világitásba állítsa, akkor fáradozásom meghozta gyümölcsét.

H. Fr.

A „tulajdonjog“ az állatvilágban.

Brehm híres munkájában sokhelyütt vonatkozás van különböző megfigyeléseire, melyek szerint bizonyos állatok, mint majmok, kutyák, madarak teljesen tisztában vannak a „tulajdon“ meg a „jogtalan bitorlás“ fogalmaival. Ha ez valóságnak bizonyul, akkor ebből oly magas fokú absztraháló képességre kellene következtetnünk, hogy ezzel az állati ész kérdése egyszer s mindenkorra el volna döntve. Azt várhatnók tehát, hogy az állatpsychologia, figyelmeztetve erre a nagyfontosságú problémára, teljes buzgalommal, nekilátott volna, hogy végleges ítéletet nyerjen. De erről szó sincsen; a modern psychologia főleg boncolással, vivisekcióval meg okoskodással foglalkozik, legkevésbé pedig a természet és a háziállatok megfigyelésével. Az a pásztor-nak, vadász-nak meg állatidomítónak marad és így nem csoda, ha a tudósok nézetei nagyon sokszor ellenkeznek a praxis emberének tapasztalatával. És ezért nagyon háládatos munkát végeznek a természet kedvelői, ha nem tartják maguknál sokféle jó megfigyeléseiket, hanem azokat a tudománynak rendelkezésére qocsátják, mely e tekintetben nagyon is rászorul a művelt laikus

istapolására. Szolgáljon például, milyen értékes és nagyhorderejtű dolgokat tudott Zell abból a néhány adatból kiolvasni, melyet neki Brehm munkája és saját több évi tapasztalata szolgáltatott.

Abból indul ki, hogy még a leghívebb eb sem tűri szívesen, ha ura hozzányúl ételéhez. Ebből azt következteti, hogy a kutya a már tulajdonába vett tárgyat olyannak ismeri s jogot formál hozzá. Bizonyítja ezt, hogy még szájkosarára is féltékeny és nem engedi, hogy azt más kutya viselje; pedig ugyancsak nem lehet mondani, hogy a szájkosárhoz valami drága és felejthetetlen emlékek fűződnenek. Zell egyebek közt említi, hogy egy német nagyherceget nemrégén egy vadászkutya támadott meg, mikor vadászatkor lehajolt az elejtett szarvashoz. — Mivel vele is ugyanaz esett meg, mikor idegen kutyával vadászott és mivel a német vadászok általában azt tartják, hogy idegen kutyával a vadhoz nem szabad nagyon közel jönni, a kutyák e különös magaviseletében is a tulajdonságot kifejezését látja. Csakhogy ez esetben az eb nem a saját, hanem gazdájának tulajdomát őrzi. Ezen alapszik egyáltalában a házi eb szerepe, mint a ház védelmezője. Ha azonban élesesztű szerzőnk meglehetősen különösnek találja, hogy a kutya pontosan tudja, meddig terjed gazdájának tulajdona és mely tárgy már a szomszédé, akkor arról feledkezik meg, hogy minden, mit csak egyszer kezünkbe veszünk, egyéni szagunkat veszi fel egy időre és ezt a kutya bámulatos finomsággal megtudja különböztetni.

Más természettudósok még sokkal tovább mennek és azt állítják, hogy a kutya az idegen tulajdont is megbecsüli és ennek következtében idegen házban sokkal többet tűr más kutyáktól, minthsen az utcán vagy pláne az ő hűségére bízott területen. Tény az, hogy ismételten találunk a vadászati irodalomban idevonatkozó megfigyeléseket, melyek bővítése, de egyszersmind kritikai méltatása jelentékenyen gazdagíthatná a „kutyalélek” ismeretét.

Amit a kutya tekintetében azonban akadály nélkül elfogadjunk, azt hihetetlennek tartjuk a madaraknál vagy más emlősöknél. Pedig nincsen jogunkban, hogy előzetesen a kutyát kivételesen okos állatnak tartsuk. Ez körülből ugyanaz a naiv hiba, mintha a »lelki tulajdonságokat« csak az ember privilegiumának tartanók. A természet azonban nem ismer kivételeket és ugrásokat és az ember nyilván nem úgy fejlődött az alacsonyabb rangú lényekből, hogy csak az emberiség korszakában kezdett a

jellem, a moralitás és az intelligencia ezer meg ezer fogalma benne öntudatra jutni. Ezeknek a fogalmaknak ősalakjait és első nyomait kétségkívül már az emlős állatok életében kell keresnünk és mint a kutya példáján láttuk, ott meg is lelhetjük őket.

Ha ilyen szempontból végig nézünk a magasabbrendű állatok életszokásain, menten feltűnik, hogy nagyon sok állat féltékenyen védi jogát bizonyos „megélhetési területre.“ Közismert dolog ez például a kakukról, hogy abban az erdőrésztletben, melyet ő be szokott kalandozni, nem tűr meg más kakukmadarat. Igen szépen és kifejezetten láttam ezt a „lelki vonást“ fiatal korban egy papagályon. Szüleim házában közös kedvencünk volt a végtelenül kedves „Aranka.“ Szabadon járt kelt a kis vörösbübos madár a házban; velünk étkezett és annyira illemt tanult, hogy saját kís tányérkája volt e célra. Volt a háznál kis kanári madár is, ki őszinte barátságban élt Arankával, mely viszont szeretetreméltó gyöngédséggel bánt kisebb társával. Ezt a kanári madarat is kitanítottuk, hogy szabadon röpdösvén a szobában, ugyancsak a papagályállvány egyik etetőcsészéjében találta meg szokott kendermagvát. Aranka szívesen tűrte ezt és sohasem bántotta a kanárit, ha az állványára jött és ott jelenlétében derekasan jóllakott. De egyszer szokatlan időben sompolygott kis sárgaruhás kedvencünk a papagálytányérhoz. E pillanatban ott termett Aranka és hatalmas csőrvágással rendreutasította „illemet nem tudó“ barátját, mely azóta egy ideig félt tőle. Lehet e ezt a magaviseletet másképen magyarázni, ha nem azzal, hogy a papagály legalább ösztönszerűleg tisztában volt a juss fogalmával?

Megerősíti ezt a feltevést, hogy az ugynevezett összeférhetetlen madarak menten nagyon jól megférhetnek egymással, ha például a hernyók nagyfoku szaporodásával megkönnyebbült a étért való küzdelem. Ugyanezzel azonban megtaláltuk a rabló madarak különös magaviseletének valódi okát is. Ez nem egyéb mint a megélhetés nehézsége. Ha a kakuk, a sas — de ugyanez áll a vadmacskáról és a hiuzról is — nem védené féltékeny vadász és megélhetési területét a konkurrenszel szemben, csakhamar nagyon rossz sorsra jutna, mert mindezek az állatok már így is csak igen sok utánjárással és fáradsággal szerzik napi szükségleteik kielégítését.

Ezért nagyon hihető is, amit a sasokról és más rabló madarakról mondanak, hogy nagy gonddal ápolják ivadékaikat, de miután felcserepedtek, a szülők maguk kergetik ki a „megélhetési területből.“

Hire járja, hogy a fogoly, a pinty (?) és a szürke gém is így cselekszik, de ez még nagyon kétséges, részben nehezebben megérthető, miért is kívánatos volna, ha természetbarátaink megfigyeléssel és tapasztalataik közlésével hozzájárulnának különösen ennek a kérdésnek eldöntéséhez!

Brehm a keleti városok elvadult kutyáiról is hasonlóan ír nagy munkájában. Azt mondja, hogy ott — Egyiptomban meg Törökországban — minden utcának állandó kutyalakója van, mely úgy koldul, akár nálunk a falu „bennszülött“ és jogait fél-tékenyen őrző házikoldusa. Jaj az idegen kutyának, mely véletlenül idegen utcába betoppan! Ha nem futva fut, a kegyetlen „bennszülöttek“ fogai alatt vérzik el.

És így valószínűleg igen nagy elterjedésben találjuk a jog- és tulajdonfogalmak primordiumait ösztönök alakjában a magasabbrendű állatoknál, jelölve annak, hogy a szellemi élet területén is fokozatos a fejlődés a természetben. Nagyon komoly utmutatás ez a psychologusnak meg a szociologusnak is, hol kell keresnünk az emberek és népek oly végtlenül bonyolult szociális mozgalmainak és társadalmi rendjének gyökereit. Ha ott ásnak, hol származási fánk gyökerei honolnak, e tudományokban is nagyon könnyen új korszak világa perenghetne.

Francé Rezső.

Adatok az állatok szellemvilágából.

Számos, igen érdekes adatot közöl újabban *Wasmann** a hangyák életéről; megfigyeléseiből szíves engedelmével közöljük a következőket:

Az összetartozóság közös származáson alapuló érzete a társulási és utánzási ösztön, mely a hangyákat közös munkára serkenti, ezek képezik a hangyaboly tagjait egyesítő kapcsot. Társait a csápokon elhelyezett finom szaglókészülékekkel különböztetik meg az idegen betolakodóktól. Egy és ugyanazon boly lakói jellemző szaggal bírnak, melyet megnyalással idegen telepek tagjaira és vendéggül fogadott bogarakra is átvisznek; a telep ki- és bevezető útait szintén e szagon ismerik fel. Utjukba tett papír szelet vonulásukban eleinte zavart idézett elé, de csakhamar fel-

* Jahrbuch der Naturwissenschaften. XIII, K.

bátorodva, azon fojytatták vándorlásukat; teljes lett azonban a zűrl zavar, midőn a papirszeletet 180°-kal elfordították, bizonyítéká- annak, hogy az ellenkező irányu utak más szaggal birnak.

A hangyák, ugy mint a magasabb rendű társas állatok, pl. zergék, öröket állítanak ki, melyek csápjaikkal adják társaiknak a vészjelt; Wasman az örök kiállítását a veres hangyáknál éveken át naponkint megfigyelte és ha ezeket a fontosabb pontokról el- távolította, csakhamar ujjakkal pótolták őket.

Ismeretesek némely hangyafajok hadjáratai. Fegyvereik az álkapcsok és a méregfulánkok, minden fajnak megvan a maga jellemző harci taktikája, mely sohasem változik. Igy a veres rabló- hangyának az a szokása, hogy támadásra egymástól független csapatokban indul, melyek csak a nagyobb ellenállás esetén egye- süstnek. Ez a taktika rendszerint eredményes, de végzetessé válhat ha a támadás nagyobb ellenállásra képes népes telepek, pl. amazon hangyák ellen irányul. Ilyenkor a védők a támadókat tulnyomó erővel rohanják meg és számos halott hever a csatatéren, míg egyes elmenekült rablók új segédc csapatokkal tárhetnek vissza.

A hadjáratok célja a bábrablás; az elhurczolt bábokból ala- kuló hangyákat rabszolgákká nevelik. Ez a fogalom a hangyák- nál nem emberi értelemben veendő; a rabszolgák az idegen telep- ben teljesen szabadon, a saját fajuk szokásai szerint élnek; csak a »szabadoknak« dolgoznak, ezek élelmezéséről és fiaik felneve- léséről gondoskodnak. Az amazonhangyák számos rabszolgát tar- tanak, mert elszoktak az éleleemszerzéstől és ezekkel etetik magukat. míg a veres hangyák csak a háztartásuk kiegészítésére használ- ják őket.

Háboruskodások még a határviellongásokból is származnak. Ha a véletlen, pl. a megfigyelő keze megbolgatja két telep határ- vonalait, akkor ebből gyakran sok hangyaéletbe kerülő ádáz harcz származik. A határok kiigazítását fegyveres béke követi, de meg- esik az is, hogy az erősebb fél a gyengébbet elüzi és telepét bir- tokába veszi. Harcz után az ellenfelek néha szövetségre lépnek, különösen, ha törzsrokonok, egyenlő erejűek és egymás mellett élni kénytelenek.

A hangyák istápolják, szolgálják egymást, sebesült vagy beteg társaikat gondosan ápolják, mosdatják, a mi a mozdulatlanul fekvő társ körünyalásából áll. Ilyen munkában szabadok és rabszolgák egyformán vesznek részt.

A hangya könnyen szelidíthető. A harczias és ingerlékeny

veres hangya egy példánya, mely telepében mint rabszolga élt, rendszeren ellátogatott az etető csöbe és ott cukron-mézen nyala-
kodott. Kevés időre a mézet tün nyujtották neki; néhány másod-
perczig habozott, azután csápjaival tapogatódzva közeledett hozzá,
lenyalta, majd tátsaival hűségesen megosztotta. Utóljára a mézet
ujjhegyről szedte le és annyira megszelidült, hogy lábát fogó csip-
tetővel volt fészkébe visszazállítható.

A vándorhangyák számáról P. de Vos, hittérítő Congó állam-
ban így ír:* A misszióállomáson szerdán reggel hét órakor egy
csapat átkelt a fason, csütörtökön a vonulás szakadatlanul folyt
és ma, pénteken délelőtt 10 órakor, még mindig vonulnak a han-
gyák. Megpróbáltam az egy percz alatt elvonulókat megszámlálni,
de hiába volt igyekezetem, akkora volt számuk és sebességük.
Míg a munkások száraz levél- vagy fadarabkákkal terhelt von-
ultak, addig a nagyobb, álkapcsos katonák oldalt őrlánczot ké-
peztek és mélyedések felett testeikből boltozatot alkottak, amelyen
a munkások átkeltek.

John Rubbok 1898-ban tartott felolvasásban közölte,** hogy
két hangyakirálynőt tizenöt évig tartott fogságban s hogy ezek
voltak a legnagyobb koru rovarok, a melyekről valaha hallottak.
A madarak repülési sebességének kipróbálására*** Antwerpen-
ből Compiègne-be egy megjelölt fecskét és kosarakban posta-
galambokat hoztak. A 7 óra 15 perczkor szabadon bocsátott
fecske minden körzés nélkül villámsebességgel indult fészkének,
a melyhez 8 óra 23 perczkor érkezett, ellenben a postagalambok
csak 11 óra 30 perczkor, részben még később érkeztek duczok-
hoz. A 256 kilométer hosszú utat a fecske 1 óra 80 percz, a ga-
lamb 4 óra 15 percz alatt tette meg, amannak repülési sebessége
3480, emezé 900 méter volt percenként. Ziglernek a »Zoologische
Jahrbücher«-ben közölt megfigyelései szerint a legjobb posta-
galambok közepes sebessége 1100—1500 m. percenként; kedvező
szél ezt néha 1600, sőt 1950 méterre emeli, kedvezőtlen 800, de
900 méterre is csökkentti. Épen ilyen akadályok az esők, ködök
alacsony vonulása felhők, melyek a postagalambok tájékozódását
megnehezítik; ezek sosasem emelkednek nagy magasságokig és
így nem is használhatják fel utjokban a szeleknek nagy sebességét,
melyek 2000 méter magasságuk és azon túl igen gyakoriak.

* Prometheus 507. sz.

** Ugyanott 444 sz.

*** Ugyanott 409 sz.

Csodálatos, hogy a galambok sokszor minden előzetes trainage nélkül tesznek meg legnagyobb biztossággal óriási utakat, 3¹/₂ éves korában két himgalamb, mely addig, mely addig a ház udvarán a többi szárnyással élt, Párisból Perigord-ba került, hol fogva tartották őket. A fogságban mind a kettő pázott, tojóik fiakat költöttek, a honvágy legkisebb jelét sem mutatták, de a mint szabadon bocsátották őket, előbb az egyik, azután a másik tűnt el és két, illetve három nap után Párisba, régi duczába ért. E tüneményt többféleképp magyarázák: valószínű, hogy a jó fajok tájékozóképessége velük született s nem alapszik valami titokzatos „tájérezéken“, hanem látóképességükön és helyemlékezetükön.*

A költésben résztvevő himmadarakat, nemcsak a struczoknál, hanem más madaraknál, pl. a tekete hattyuknál is találunk, habár a tojó tisztét naponta legfeljebb 2–3 órán át teljesítik. Vannak azonban esetek, midőn e kötelesség teljesítését messze kiterjesztik. Így Milne Edwards tanár a párisi muzeumban tartott előadásán beszéli,** Nogent-e-Rotru helységben egy fészkelő fekete hattyupár tojóját mindjárt a költés elején egy juhászkutya fojtotta meg. Félők voltak, hogy a fészekalja elpusztul, de a him 41 napon át a legnagyobb odaadással teljesítette a tojó kötelességeit, amelyekben rövid esti és reggeli szünetek kivételével, amelyekben evett és fürdött, egész nap e tojásokon ült. Kettő kikelt és a him a fiókákkal szemben a leghübb és legtapasztaltabb anya módjára viselkedet, fűrésztötte, szárnyai alá vette, gondozta őket. Mellé adott más tojót csőrívágásokkal üzött el és az oktrojált feleséghez csak akkor közeledet, mikor a fiak önállók lettek, Ez az eset — mondja Milne Edwards — kivétel lehet, de mindenesetre erős érv azok ellen, akik az állatok szülői szeretetét csak mechanikus vonásnak akarják tekinteni.

A denevéryanya fiaihoz való ragaszkodását figyelte meg Mansion.*** A denevér 5-6 heti terhesség után egy két meztelen fiat szül, melyek csukott szemekkel és fülekkel azonnal az anya csecsbimbóiba kapaszkodnak és ezeket kifejlődésükig, vagyis 5—6 hétig, el nem eresztik. Ez alatt az anya fiait állandóan mellén hordja s nappal, ha nyugodtan függ, szárnyait fölötük gondosan kiterjeszti.

Mansion egyszer észrevette, hogy a kicsiny az anya melléről

* Ugyanott 594. sz.

** Ugyanott 423. sz.

*** Ugyanott 617. sz.

leesett, Midőn ez egyensúlyi helyzete megváltozását észrevette szárnyait össziónszerűleg széttárta és sérelem nélkül jutott a földre. Az anya legott mellette termelt, mellét nyújtotta neki és számos sikertelen kísérlet után, melyeket mindig halk örömszóval kezdett, végre felemelkedett vele.

A legtöbb természetrajzi munkában azt találjuk, hogy a de-
nevérek csak egy legfeljebb két fiat nevelhetnek fel, mert csak két csecsbimbójuk van. Vannak azonban négy csecsbimbóval bíró bíró fajok is és ezekről jogosult a kérdés, hogy nevelhetnek e 3—4 fiat? Ezt *W. Lyon* amerikai zoológusnak két fajnál (*Atalpa nova boracensis* és *Lasiurus borealis*) sikerült is kimutatnia.* Számos bonczolásnál három fiat talált és nem rég a newyorki American Múzeumnak Columbiából élő példányt küldtek be négy sarjjal, amelyeknél a szájba vett szőrpatatok is elősegítették az anyán való függést. Myon mérése szerint a négy sarj együtt 127, az anya pedig csak 11. g. volt, ez tehát anyai kötelessége teljesítésében a magáénál nagyobb súlyt cipelt magával.

Buttel-Reepensnek köszönjük a következő megfigyelést,** a mely mutatja, hogy mekkora a méh ragaszkodása királynőjéhez. Néhány méhvel egy királynőt átlátszó dióhálóval borított skatulyába zárt, melyben csak igen kevés eledel volt, 48 óra után a méhek az éhségtől igen bágyadtak voltak, ismét két nap után csak négy, egy napra rá csak egy élt még, míg a királynő teljes erőben járt-kelt fogságába. Az utolsó dolgozó méh már oldalt feküdt, gyengeségtől járni sem tudott, mikor a királynő tőle táplálékot kérendő, hozzá közeledett. Végső erőfeszítéssel egyesítette a haldokló szívóját a királynőével és egy órára rá már végét érte; királynője ekkor a bágyadtság jelét sem mutatta.

A brazilliai keresztespók (*Epeiroides bahiensis*) vadászatait tanulmányozta a parai muzeum igazgatója *Göldi* és eredményeiről a »Zoologische Jahrbücher«-ben számolt be.* Ez a pók finom, vékonyfonalu hálóját rendszerint 1—2 méternyire a föld fölött, függőleges háromszög alakjában szövi. Korán kell kelnünk, írja *Göldi*, ha a hálót látni, a pókot munkájában megfigyelni akarjuk, mert csak a hajnali órákban dolgozik és napfelkeltekor már szünetel. Ekkor ugyanis a háló szélső szálait szétharapja, azt gombolyba hajtva a benne lévő zsákmánnyal rejtekébe hurczolja, ahol

* Ugyanott 687. sz.

** Ugyanott 659. sz.

* Ugyanott 517. sz.

megfelelő pihenő után a zsákmányt békés nyugalomban elkölti. Komikus mondja Güldi, hogy ez a pók nap-nap után ugyanazon időben indul vadászatra és akkor tér haza, mikor a hőség érezhető lesz; eljárása a délvidéki madarászokra emlékeztet, azzal a különbséggel, hogy zsákmányát nem a helyszínén, hanem otthon szedi ki hálójából.

Közli: H. R.

Bogarak a néplegendákban.

A nép szeretetének és gyűlöletének szép, vagy undok tárgyait rendszerint felruházza képzeletének csodás erejével, oly tulajdonokkal, melyek a valóságban nincsenek meg. Különösen az állatokkal foglalkozik nagy szeretettel, ami természetes is, mert hiszen foglalkozása minden pillanatát összeköti, azokkal van éjjel, nappal, azokkal fekszik, azokkal kel. Hallja a madárdalt, a tücsökczirpelest, látja a színes pillangók világjáró utját, a pók mesteri szövését, a földetturo rovarok küzdelmes életét stb., mindez megragadja lelkét, de mert annak nincs elég tudása, mely az állati élet jelenségeit a maga természetes valójában felfogná: csapongó képzelete himes szárnyaira emelkedik s elintéz minden előtte érthetlent a maga rendje módja szerint a nép lelkének eme ragyogó tulajdonsága nem a természetes valójába, hanem a költészet büvkörébe tartozik. Hiszen költők voltak a hajdankor tudósai, papjai, törvényhozói, vallásalkotó prófétái, de azért bizonyos nimbus veszi körül még emiézettüket is s némelyik imádat tárgya marad örökké, óriás messze elmarad a nép költői fantáziája ezeknek örökszép alkotása mellett, de azért szívesen foglalkozunk e termékekkel mint a naiv lélek egyszerű, sokszor nevetséges alkotásaival.

Volt alkalmam már e becses lapok hasábjain az állatlegendákkal foglalkozni, most azokat a rovarokat mutatom be, melyeket a nép költői fantáziája szintén legendahősökké emelt

I. A pók legendája.

Krisztus és Szent Péter a földön jártak — amint ezt többször is tették. Utjokban elesteledtek egy faluban s betértek egy házhoz szállást kérni.

— Szívesen megosztjuk veletek kicsiny hajlékunkat — szolt a házigazda, de bizony mi szegények vagyunk, mi tőlünk ne várjatok fényes vendéglátást.

— Szegény vándorok vagyunk mi is — felelte Krisztus — megelégszünk egy kis ereszszel, ahol az eső nem ver s kipihen hetjük fáradt tagjainkat. . . .

A vándorok leülnek és beszélgetni kezdenek; messziről jöttek, sokat tudnak.

Végre Krisztus megkérdezi a házi gazdát tisztességtudóan, hogy nincs e felesége és gyermeke?

— Van biz' a feleségem és egy eladó nagy lányom!

— Hol vannak — kérdezte Krisztus, — hogy sehol sem látom őket?

— Elbujtak, mert szegények, rongyosak s szégyenlik magukat. . . .

— Hogy lehet az, hát nem tudnak fenni, szőni, varrni?

— Nem biz' azok, nem volt, hogy kitől megtanuljanak.

Krisztus megcsóválta a fejét; tudta jól, hogy a restség, tynyaság az oka a rongyos szegénységnek, de azután másra fordította a beszédet. . . .

Reggel utrakészen bucsuzott a két vándor a házigazdától s Krisztus e szavakkal köszönte meg a szivességet:

— Jóságodért az Isten áldjon meg; én nem fizethetem meg máskép szivességedet, minthogy küldök a lányod részére fonó-, szövőmestereket, akik megtanítják e munkákra. Ha azoktól sem tanul meg, örökre vén leánynak marad.

A gazda megköszönte a vándor ígérését s elváltak.

Alig hogy elváltak a vándorok, a szegényes hajlék minden zege-zuga megtelt fonó szövő mesterekkel, száz még száz pókkal. Egyik hosszú fonalszálat eregetett, másik kendőt abroszt vetett a harmadik zsákot kötött, egy sem pihent annyi között. . . .

A gazda mind várta a fonó-szövő mestereket, a híres takácsokat, de azok csak nem érkeztek meg.

Egyszer újra egy vándor tér be a szegényes hajlékba szállást kérni s annak elpanaszolja, hogy mikép járt az előzőleg két idegennel, akik közül a lányának egyik azt az ígérést tette, hogy fonó-szövő mestereket küld a számára, hogy e mesterségekre megtanítsa. . . .

— És nem küldött? — kérdezte a vándor.

— Nem.

— Lehetetlen, hiszen én itt mindenütt e nagy mesterek munkáját, szorgalmuk gyümölcsét látom.

A gazda csodálkozva tekintett körül s szégyenkezve ismerte be, hogy a szorgalmas mesterek, a jó tanítók most is fonnak, szőnek s alig van már hely a kis hajlékban, a hol selyemszálakból szőtt lepedők ki ne lennének terítve. Késő volt már, a rest lány — vén lánynak maradt. (Kraszna.)

E legenda, melynek talán helyesebb czime lett volna: »A rest lány legendája«, eredményezhette azt, hogy ahol — valamelyik házban — pókfonalat, hálót látunk, azonnal arra gondunk, ha nem mondjuk is, hogy az a »rest lányok staffirungja.«

Egy szép kis legenda szól még a pókról, mely arról tanuskodik, hogy a nép bizonyos tisztelettel viseltetik a rovarvilág e mülakása iránt, bár azt szépségével egyáltalában nem vitva ki. Néhol annyira védik, hogy mintsem megöljék: szépen, óvatosan kiviszik a szobából s a szabadban eleresztik. E tiszteletet, hogy úgy fejezzem ki magamat, valószínűleg a róla szóló e másik legenda révén érdemli meg:

Amikor József a gyermek Jézussal üldözői elől menekült (egy másik változat szerint, mikor negyven napig a pusztában tartózkodott), sokat kellett szenvedni az alkalmatlan legyektől, szunyogoktól s más alkalmatlan szárnyas rovaroktól. Sokszor pihenő perce sem volt. Azért nem zúgolódott; tűrt és hallgatott. Az Isten azonban segítséget küldött egyetlen kiválasztott fiának. Teremtette a pókokat, hogy hálót fonjanak Jézus fölé és védjék meg apró ellenségeitől.

A kis állatok nagy szorgalommal teljesítették küldetésüket s a Jézus pihenő óráit megédésítették. Mikor pedig ellenségei keresztre feszítették Jézust, akkor is oda ment egy pók s teste körül hálót font, hogy a szunyogok csipésétől megóvja. Ez a pók ez időtől fogva hátán viseli a kereszt jelvényét (a keresztes pók). (M-Patak)

Állatvédelem és állatvilág.

Megbüntetett állatkinzó. Komoly oldalról érkezett panaszoknak adtunk helyet, a midőn Hadady Endre dr. főkapitányt felkértük, hogy a rendőrlegénységet az

állatvédelmi szabályrendelet pontjainak erélyesebb betartására szorítsa. A főkapitány eleget is tett e felszólításnak, s most a rendőrség éberebb figyelemmel kíséri a fuvarozásra használt állatok hajtsárait. A főkapitányi rendelet következtében most kétszeresre szökkent fel az állatvédelmi kihágások ügyében beadott panaszok száma. De a közönség is támogatja a rendőrséget humanus működésében. Különösen sok a panasz azért, hogy a fuvarozók erőtfelülhaladó terheket raknak a rosszszultáplált, gyöngé állatoktól vont szekerekre. Sőt vannak lelketlen emberek, akik béna állatokat is használnak a fuvarozásra. Így nemrégiben feljelentés érkezett Fisch Adolf szállító ellen, aki már hónapok óta egy sánta gyöngé lóval fuvaroztat nagy terüket. A rendőrségen — az állatorvosi szakértői szemle alapján — ezért tíz korona pénzbüntetésre ítélték Fisch Adolfot.

A postagalambok hatodik érzéke. Eddig még nem tudták megállapítani a postagalambok tájékozó képességének a titkát. Sokan ezt a galambok erős szemére vezették vissza, de meg van állapítva, hogy a galambok a sötétben rosszabbul látnak mint az ember és ha röptükben valósággal mértföldnyi távolságban tudnának is látni, ebből még nem következik az is, hogy gyakran 100 métföldnyiről is haza tudnak találni az otthoni galambduczhoz, a honnan zárt vasuti kocsin vitték a felszállás helyére. Hogy ebben a dologban a látásnak alig van szerepe, arról bizonyosságot ettek, ez év tavaszán Franciaországban tett kísérletek. A Loir megyebeli Cerenes közelében április 30-án este 10 órakor felbocsátottak néhány postagalambot. Az eget felhők borították és oly sötét volt hogy az ember alig láthatott el pár méternyire. Az egyik galamb felbocsátása után husz percczel a harmincz kilométernyire lévő Roanne-ba ért a hol éjfélig a többi galamb fele is megérkezett. Ezek a kísérletek megerősítik azt a feltevést, hogy a galambok tájékozódási képessége oly tulajdonságon alapul, mely nincs meg az embernek és a melyet a tudomány hatodik érzéknek mond.

Kutyabarátság Egy ausburgi lap írja a kevetkezőket: Hofmann pidiugi péknek két kutyája van, melyek az ő süteményeit Reichenhallba szállítják. Ezelőtt másfél hónappal a kutyákat szabadon bocsátották, mire az erdőbe futottak. Este visszavárták őket, de nem tértek vissza, sőt másnap sem. Harmadnapon keresni kezdték őket az erdőben. Mikor az emberek behatoltak az erdőbe, az egyik kutya hangos csaholással és farkcsoválassal ro-

hant feljűk a sűrűbűl, majd ismėt vissza, mintha az embereket hívni akarta volna maga után. Kűvettėk s kis vartatva ráakadtak a másík kutyára, mely egy őzhurokban volt megfogva. Hű társa huszonnėgy óráig kilartott mellette étlen szomjan s az embereket heves csaholással figyelmeztette arra, hogy siessenek a társa kiszabadítására.

1904. évi tagsági díjukat befizették:

Gr. Bethlen Károlin	4 kor	Jurassy Berta Eger	2 kor.
Bedrich Ida (új)	2 >	Karácsonyi Matild (új)	
Brunnen Etza (új)	2 >	Ó-Radna	2 >
Eber Ernő	2 >	Karácsonyi János (új)	
Gámenczy Irén (új)	2 >	Ó-Radna	2 >
Dr. Gál László (új)	2 >	Gr. Klebersberg Béláné	
Ózv. Gundhárdt Lipótné (új)	2 >	Alsó-Ilosva	2 >
Dr. Kőltő Gábor (új)	2 >	Kovács Margit (új) Mocs..	2 >
Megyeri J. Dezsőné	6 >	Gr. Kuun Gézáné (új)	
Megyeri J. Zsófia	2 >	Maros-Némethi	2 >
Mészáros Alajos (új)	6 >	Gr. Maldeghem Arthurné	
Reich Jolán (új)	2 >	Pozsony	2 >
Tompos Ignáczné (új)	2 >	Gr. Mikcs Árminné Zabola	2 >
Várady Erzsébet (új)	2 >	Nagy Sándor (új) Zsibó ..	2 >
		Nikman Emil (új) Veres-p.	2 >
		Dr. Pecz Vilmosné Bpest..	2 >
		Sándor Jenő (új) N.-Enyed.	2 >
		Schmidt György (új)	
		Verespatak	2 >
		Schilling Rudolfné Bpest	2 >
		Székely Károly (nj) Veres-p	2 >
		Gr. Teleki László Gyula	
		Hosszufalu	2 >
		Gr. Teleki László Gyuláné	
		Hosszufalu	2 >
		UrbánMihály (új tag)	
		Veres-patak	2 >
		Dr. Varga Gábor Szt-Gath	2 >

Vidékről:

Ajtai Árpád (új) Verespatak	2 kor.
Bay Ferencz Tasnád	2 >
Czigler Ignác Kassa	2 >
Dr. Dobszay Antal Pécs ..	2 >
Dr. Ferenczi Zoltán Bpest	2 >
Fittler Sándorné Remener pnszta	2 >
Dr. Genersich Antalné (új) Budapest	2 kor.
Horváth Bertalan Hídvég	2 >
Horváth Bertalanné Hídvég	2 >

K é r e l e m.

Megkezdve az 1904. évre szóló tagsági díjnyugták szétkűlését, tisztelettel felkérűk úgy vidéki, mint helybeli pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona évi tagsági díjukat, a melyért kedves, általános elismerésben részesűlű havi közlűnyűnket is kapják, alulirt pénztároshoz mielőbb bekűldenű, illetve nyugtájukat kihordónktól, ha azzal jelentkezik, kiváltani sziveskedjenek, hogy további működésűnket a szegény állatok védelme érdekében akadálytalanul folytathassuk.

Kolozsvár, 1904. évi december 1-én.

Virányi István,

az egyesűlet pénztárnoka.